# Chicagó - för mín 1893

---

## Förord till den elektroniska utgåvan

This work has been digitized for **Bækur.is** by National and University Library of Icelan and adapted to Project Runeberg in June 2014 by Ralph E.

Matthías Jochums son

Chicagó-för mín 1893

1893Cliicagó-för mín 1893.

Eptir

Matthías Jochumsson.

. >

AKUREYRI.

Prentamiðja Björns Jónssonar.

1893Chicagó-för mín

1893.

Eptir

Matthias Jochumsson.

AKUEEYRI

Prcntsmiðja Björns Jónssonar.

1893.L ö n d u in m í n u m í A in c r i k u

t i 1 c i n k a j e g j> e s s i b 1 ö & m e & v i r & i n g u o g þ a k k 1 æ t i.

M. J.ITTerðasögupættir þeir, seni lier fylgja, verða _ ótalsinnum ómerkilegri en jeg hefði viljað og vora ætti, encla sera jeg hann og seiuli út iniklu freiuur fyrir ósk og tilmœli vina minna, heldur ea af því, að jeg pykist haía cfni og undirbúning til að semja bók um Chicagó-för mína. Jeg hafði lofað peim blöðum, sem vel tóku undir petta vesfurfararmál, að senda peim fáeina ferðapistla, sérstaklega ‡>jóðólfi, sera svo drengilega reyndi að mæla með mör og för minni móti áróðri annars blaðs, sem af eiti-kennilegri rækt vildi með engu nióti leyfa, að raér yrði sleppt út í pessa Bjaraialandsferð, — svo 'sárt tók blaðinu til mín, ef landið skyldi tapa mcr og tröllin taka mig! En pegar jeg var kominn vestur fyrir hafið, sá jog að slíkir ferðapistlar raundu bœði berast seint og verða eintóraur tætingur. Og pað lakasta var — og pess geld jeg nú — að pegar par var komið, var ferðalagi mína og öðrum högura svo háttað, að dagbók niín varð vandræðalega lítil ogsundurlaus, sem loseudunuiu mun botur skiljast pegar peir í anda fylgja mjer i i'råsögu minni.

Að ferðasaga pessi heíir engar myndir að færa, er óbætilegur skaði, en slikt er ekki frainkvæmanlegt á voru landi enn sem koniið er. Jeg skipti pessu ritkonú í fituiii kafia:

1. ferðalag rnitt †il Chicago,

2. Chicago,

3. dvöl mín meðal landa vorr« i Ameriku, og

heimferð mín.

4. Alit um vesturfarir og afkoma raanna par, og

5. Chicagó-syningin.

I.

Meðan prefíð stóð um hluttöku Islands í Columbus-sýningunni, hafði jeg sjálfur litla von urn að mér mundi auðnast hana augum að líta, en hluttökunnar óskaði jeg, helzt peirrar, að pjóð vor sendi hoillaósk, breflega, og niann oða menn með hana vestur, heillaósk, sein vottaði hinn röksfcudda sögu-rjett Islands viðvikjandi fundi Yesturheims, 5 ölduin á undan Colum-bus Vestureyja-fundi. Sama sýndist öllum al-menDÍngi Liér á landi og öllum íslenzkum blöðuiu austan haís og vestan — neraa Isafold einni. Stjórn vorri mun og hafa virzt annað, eða að m. k. var pvi brugðið fyrir, að ekkert fe væri fyrir hendi til sliks fyrirtækis. Jeg skal og játa, að stjórnin haíði par satt að mæla, enda var eklci gott að fresta iuáliuu fram til pings.5

Sumum mun og liafa pótt petta sondifararrr.ál nokkuð á l-eiki hvað form pess snerti, og lik-ara skåldskap cn virkilegleikanum. Reyndar var ekki óskáldlegri útgjörð víkingaskipsins hjá Norðmönnum, seni ausið var stóríe til, en hitt er satt, Norðmenn spurðu ekki stjórii sina um lof. Varð par endirinn sá, að poir moö hinni frægu íerð „ Vikingsins" helguðu sjer 1 augum lifiiiusins frumburðarrétt vor Islendinga í pessu. máli. ‡>ví pótt jeg sendi sýningarstjórninni ávai'pskorn undir raínunafni, sem tólc liið sanna frain uin fund Ameríku frá íslandi, gætti pess litið — söinu dagana, seni „Vílringurinn" heils-aði lieimssýningunni með sínu fagurgyllta dreka-höfði og gunnfána hinna stðrlátu og ofurliug-uðu Norðmanna. Hevrði jeg par og aldrei amnð raeðan jeg stóð par við og dýrðin með drekann stóð sem liæst, cn að peir hefðu Amcriku fundið. Kom mer pá í liug hið íorna skopyrði frænda vorra: „Seinlátur var hann enn, „Mörlandinn". ‡>egar Tbyra kom fyrst til Akureyrar í vor, var jeg orðinn nálega afhuga pessa vestarfarar-niílii. En einmitt pá barst mer bref, ávisanir og áskoranir peirra Heims-kringlumanna í Winnipeg, gegnum Jón rit-stjóra Ólafsson. Mer brá mjög í brún; gat mér ekki freraur eu öðrum dottið í hug, að svo sköruleg samskot — yfir 700 d. af 1500 gefendum — hef'ðu getað gjörzt par af svo fáu og dreiíðu fúlki á nokkrum vikmn! Eru slilcs6

engin dæmi meðal íslenzkra manna. Hefír nier aldrei slikur sónii verið sýudur, og mun verða að minnum haft. En pótt rausn pessi og sænid gleddi mig, og alls ekki eingöngu niín sjálfs vegna, heldur gefendanna líka, póttist jeg mjög vanbúinn til slikrar ferðar pegar xilvöruna gilti. Sá jeg að annaðhvort hlyti jeg að sigla på pegar, er Thyra kærni frå ß,vik, ellcgar seuda f'eð a])tur. Jpótti mér hvorugt gott. Mig óaði við slíkri utanför, nær sextuguin maani, pung-uni og ekki hraustum. Jþckkti jeg vol sumar-liitana á Englandi," sein pó eru optast miklu minni en á miðju meginlandi Ameriku og ínikla sunnar. Jeg átti og síður en ekki heimangengt eins og á stóð. En úr pvi flestir livöttu niig, jafnvel minir nånustu, reö jeg af að fai-a, og let sem minnstan bilbug á nier finna. En í rauninni treysti jeg mér illa. Jeg var sneinina heimskur og hugdeigur, og hjartveikin min kyn-fylgja; en í annan stað er jeg líka nokkuð ó-bilgjarn, og ekki meiri örkvisi í raun en aðrir menn. Og vitið — úr pví hefir líka rakist nieð köflum, pótt ekki sé jeg kallaður praktisk-ur. Og eitt „parflegt ping" póttist jeg eiga í fórum nunum, pað sama, sein Jón skald Olafs-son nefnir í sinni alkunnu visu. Jeg ráðstafaði húsi minu eptir föngum, kleip nokkuð af farar-eyrinum til að jafna með skuldaskiptin og kostaði för elztu dóttur minnar til farar og sumardvalar i Lundúnaborg; hafði honni veiiðboðið pangað. Yar petta all-djörf aðferð, eu jog treysti pví, sera og frara kom, að forðir mínar fram og aptur um Atlanzliafið yrðu mér auðkeyptar. J>ó veitti ekki af að efnin hrykki til; skilja varla aðrir en peir sem reyna, hvað slíkt ferðalag getur kostað, einkum miður gætna og hagsýna menn Daginn áður en jog fór af stað, var jeg nokkuð svo hugsjúkur; dreymdi mig nóttina áður, að jeg reið gráurn hesti, sem jeg á, yfir straumharða raóðu; pótti mei' hesturinn taka til suiuls og straumurinn slíta mig af faxinu, sem jeg hélt mer í; lú jog pá og veltist i iðunni og hugði að svarala til grunns, er mér pó fannst sem mundi vcra litlu neðar í fljótinu. Við pað vaknaði jeg, og gat við engan um rugl petta, en bjóst við hvoru tveggja.

Um ferð raína til Englands scndi jeg fjóðólfi smápistla nokkra, og vil jog ekki að lesendur mínir tvíkaupi pá. Tek jeg pví par til niáls, sem jeg kom aptur frá Lundúnum til Liverpól og skyldi stíga á skip. Fyrir fylgi og flutning herra kapteins Sigtryggs .Jónasson-ai* frá Winnipeg, hauð einn yfifmaðar Beavcr-línunnar, Mr. Wilson, mér fria ferð vestur til Montreal nieð skipinu „Lakc Huron" (frb. leik hjúron) móti pví, að jeg liti til raeð löad-um mínum, vesturförunum, á skipinu og gæfi vottorð á sínum tíma um raeðferð á peira, svo og segði rett frá hag landa minna, hvar som8

jeg liitti pá i Canada. .leg tók pessu raoð pökkum, og ekki sizt við Sigtrygg, sem reyrnl-ist mer góður drengur og vel að sér gjör. Er hann að visu all-kanadiskur i skoðunum, enda er liann einn hinna elztu vesturfara lieðan og iuun snemma hafa oiðið einhver peirra frerasti og bczt menntaði; hafði og verið skrifari um tinia hjå Petri amtmanni Hafstein, feil-Wilson fylgdu oss um borð og folu mig sjerstak-lega yfirmönnum skipsins. ßeaver-linan er hið eina stórskipafélag, sem Canadamenn eiga. Eru skipin 5 og öll stór og lieita eptir 5 stór-vötnum i Canada. Huron er i meðallagi og telur 4500 smálestir. Ganga slrip pessi stöðugt milli Líverpól og Montreal frá mai fram i nóvember. Úr pvi meina isalög siglingar á ám og vötnum i rikinu. Yfirmenn Bifurlinu-skipanna pykja manna kurteisastir og beztir við útflutningsfólk. Yur og — skjótt að segja — allur viðurgjörningur við lægri menn sem æðri binn allra-bezti og notalegasti á peim skipum, sem jeg fór með; hiku allir vestnrfarar sjálfir upp sama munni um pað. Rúm var nóg og forsvaranlegt, lopt gott, pegar pvi varð við komið, og veitingar bæði nógar og góðar. Litu peir skipstjóri, læknir og yíirbryti sjálfir eptir öllu dag eptir dag. Er og pessu iblagi meir í mun að draga til sin sem mesta mann-flutninga frá hinum stórauðugu ensku felögum, par pað sjálft er kanadiskt, en par er við

ramman reip að draga, onda spilla hvorir fyrii* öörum moð sünnu og ósönnu. þannig stóð grein í Heimskring'u nafnlaus, som kvartaði í nafni vesturfara um sulfc og óreglu á skipinu, sem jeg fór mcð, en er jeg vildi leiðrétta greinina var mer synjað áhcyrnar. Yar par Allan-lin-an (o: einhver hennar agent) i spilinu. Skipið Huron er ura 75 faðma langt (Ormurinn langi 74 álnir!). Hafði pað rúm fyrir nærfellt hálft annað púsuud manna, pó ekki káetu nema fyrir 100, eða vel pað. Jeg var á 1. plássi og sat næstur skipstjóra; voru í salnum 4 borð, hvert fyrir 12—lö manns; var pað all-veglegur salur en ekki er Hnron skrautskip. Nálægt 70 her-bergi og læstir klefar voru undir apturlvptingu, og fjöldi miðskips á pilfari; par heitir 2. pláss, og fylgir par með annar borðsalur. J>rið.ja og lang rúmmesta vistarveran er undir piljum; par or vesturförum markaður bás, og heitir Steerage, körlum fyrir framan siglu, en kon-urn og börntim aptur undir lyptingu. Eru stór básarúm slegin upp með borðviði, og & flet í hrcrjum bási, yfirflet og undirfiet, en gangur eptir raiðjura básnum. Gluggi (port) er á livcrj-um bás,en ekki má opna pá. nema veður leyfi. Ekki er vesturförum heimilt að reika um skip-ið neraa niðri á pilfarinu. Aðrir farpegar mega ganga hvar peir vilja, nema ekki á brú slcipstjóra. |>að er og ekki venjulegt, að raonn á 2. plássi r(*ki á apturlyptingu neraa með10

leyfi. Enginn raá og trufla skipverja sjálfa í störfum peirra eða ræða við pá að ópörfu. Næstui- kapteini að virðingu gongur vfirmeist-arinn virt vélina (Chief Engoneer), þá slcips-læknirinn, pá yíirstýrimaður. Yfirhryti slíkra skipa er og maktarmaður, pví hann er féhirð-ir, inatsali, og umsjónarmaðm' margra hluta á öllu skipinu. Hann hefir herbergi, matstofu og ritklofa fyrir sig og undirmenn sína, pjón-ustuliðið. þjónustasveinar á enskum stórskip-uin heita ekki Waiters, sem á hótelura, heldur Stewarts, og pjónustukonurnar Stew-ardesses. Okkar yfirbryti hét og var,' kall-aður Mr. Cook, eða Purser, o: sá sem ber fépyngjuna. Yið alla yfirmennina feil mér veb og evu peir gjarnan hispursminni monn en ver eigum að venjast, einkum af sjóliðsforingjum. Kapteinninn het G a r e y, hinn saini, er kom með Huron til Seyðisfjarðar og sótti fólkið seinna. Hann er maður vasklegur, grannlegur, einsýnn og ekki fríður. ]?ykir liann minna á uiyrul Xelsons hins fræga. Havm pykir góður skipstjóri, drjiigur og spaklyndm-. Haan hafði með ser syni sína tvo, 8 og 10 ára gamla; peir voru báðir líkir föðuvnum, hæglátir og efnilegir, en misjafnt poldu pcir sjóinn, og hurfu optlega frá borðinu. fSváíu puir í her-bci'gi föður peirra fram við „brúna" meðan skipið var á ferð, pví i höfnum á skipstjóri hý-býli niðri. Aldrei er reykt og sjaklau vín11

clrukkið í boiðsölum onskra skipa; or til poss salur uppi; víða er og forstofa raoð stórum legubekk frara af salnum, sem frjálslega má nota. Við borðið drekka euskir nicnn optlega litið, og Araeriku-menn nálega ekkert, livorki á sjó nje landi, en á undan, og einkum eptir máltíðir rýmka peir ura bindindið, yfirgcfa kvennfólkið og ganga sér i stofu eða skipta sdr í sveitir, ef á skipum eru. og drekka, reykja eða skemmta sér eins og við verður

komizt. Píanó er jafnan í aptur-salnum og fieiri hljóðfæri, svo og bókasafn, niyndir og blöð, svo nóg er til dægrastyttingar — mcð góðu leyfi Kára og Ægis. Ber pað opt við, er menn hefja saiusöng og byrja liátt, að Kári vill sjálfur ráða sönglistirmi og tekur „discant-inn", t'n bróðir hans bassann og dæturnar milli-raddirnar, svo hinir niega stuinþegja. Mat-jnúlum hjá oss á Huron var svo lnittað, að Jyrst drukku peir sem vildu kaffi eða te, en til niorgunverðar (Breaktast) var liringt kl. 9. Miðdegisverðir eru hjá Euglendingum, eins og kunnugt er, tveir, og neyttuin við hins fyrra (Lungeon) kl. 2, en 6—7 hins síðara (Ðinuer), sem var aðalnníltiðin Kvöldverð (Supper) höt'ð-um við kl. 10; var hann optast te me5 brauði og osti. Skiptst er til um borðhaldstíraana á ýmsum stöðvum skips hvers. Maturinn var mikill'og fjölhreyttur og má hver kjósa ser retti eptir seðli (Menu\ Kýs þá einn fiskrétt12

en annar kjötkrás ö. s. frv. Morgunverðurinn byrjaði með graut og rajóllc út á, en síðari miðdegisverður á súpu. ‡>ungu réttirnir voru jafnan 4—6 og tóku pá eptirkrásirnar við: búðingar, kryddsnúðar, kökur og tertur; síðan ( Decert) allskonar ávextir, svo sem epli, perur, vínber, blómur, rúsínur, möndlar, hnetuv, rae-lónur, bananas, ananas. Brauðmeti er raargs-konar, neiua rúgbrauð, pað sraakkast ekki. Jarðepli voru ætíð matreidd á prennan hátt eða fernan. Englendingar eru nokkuð siða-vandir undir borðum, lesa gjarnan borðbæn og hafa forsætismenn (húsföðurinn-), sem útlilutar og sker fyrir; er mest talað i lágura hljöðuni. Frjálsara er skipa-borðhaldið og par bera pjón-ar fiam skorinn og skarataðan matinn. f>ó er pað ekki fyrir álfa út úr hólum að átta sig á öllu sliku borðstauti í fyrsta sinni. A báðura peim skipum, sem jeg var með, fóru ílestir, sem vín vildu, til stívarðsins og drukku í lians klefa; var par opt pröngt og stóðu menn pá í dyrunum eða í ganginum án manngrein-arálits og voru kátir og kreddulausir. Yið bindindi varð jeg ekki var á nefnduin skipum, enda sá jeg engan mann drukkinn — pótt stöku sinnum heyrði eitthvað pesskonar, pegar jeg var lagstur fyrir. Á sunnudögura liafa menn liljótt um sig, pví flestir enskir menn halda ríkt „sabatið", en Skotar pó miklu rikara. ]pegar prestnr er á skipi, cr liringt eða kvatt13

til guðsþjónustu í aptursalnum, og prédikar hann par. Se eugiun presturinn, er skipstjóri optast sjálfur i hans stað, lætur syngja sálm og les síðan bænir og biflíugreiuir eptir hinni ensku pjóðkirkju handbók. Jeg liclt dálitla guðspjónustugjörð alla sunnudaganu með íslenzku vesturíörunum, en áður hlýddi jeg ensku messunni. Höfðum við prest einu euskan vestur, en austur yfir hjálpaði kap-teinuinn, og jeg sein auka-meðhjálpari, pvi æðri tign í kirkjunni páði jeg ekki. JFjórir vígðir Jesúítar frá Quebec voru með oss vestur, en ekki vilclu peir vera við enska messu-gjörð. Samsöng héldum við eitt kvöld á skip-inu og var ftllum boðið, sem vera vildu við, svo salurinn varð íullur. Yoru nokkrir lista-menn raeð oss, leku suinir á hljóðfæri en aðrir sungu. Að leikslokuni var samskotuui safnað handa sjómaunahúsinu mikla (Seamen's House) í Líverpól. Fær puð árlega ógrynni fjár fyrir slik samskot, Tillidag er líka vant að lialda í i'erðalok yfir haíið, eða pá að „tappinn er tekinn úr" pegar fyrst sézt land. Eru pá flestir í góðu skapi. Eii misjöfu er enn æíin á sjó, pó raiklar seu framfarirnar, hvað skip, hægiudi og tíraastytting snertir. Sjoveikt fólk, einkum koiiur og unglingar, polir enn optlega mikla nauð á ferðum yfir liiii iniklu veraldar-höf. Yið höfðuiu heldur stormasama leið vestur yfir. og sá jeg deili til pess á yestu;'-14

föruni. Kvörtuðu sumar konur sí og æ um að pær og krakkar peirra ættu ekki annað eptir en gefa upp andann og undruðust að lækuirinn skyldi ekki ansa meira kveinstöfum peirra. Var jeg opt á ferðinni til lians fyrir pessa sjüklinga. Hann var ungur maður og léttur i lund og sagði að pesskonar stórsóttir mörkuðu menn fyrst pegar vikan væri liðin; kvað hann petta vera vanasöng á skipum. 24. júní lögð um við út úr ánni við Líverpól og stefndum suður fyrir írland; er sú leið venjulega farin vestur, og pá farið sunnanvurt við Nýfundna-land, en norðanvert við pað austar yfir, og eins peim megin pegar til írlands er komið. Er svo opt liagað ferðum, til pess að skip rek-ist siður á í myrkri og pokum, sem pó kemur fyrir. Skipstjóri bjóst og við ísreki meiru ef farin væri nyrðri leiðin, sem er töluvert styttri: ekki fullar^2b00 enskar mílur til Mont-real. Fyrsta daginn höfðum við hvasst veður en bjart; liéldum við beint gegnum grunnleið-ina, sem er all-langur vegur af'girtur með staur-um og öðrum merkjum. J>ar var liinn mesti skipagangur. Eitt hið mesta skip heimsins brunaði fram lijá okkur; var sem Huron stæði kyrt og rann pó 14 vikur á vökunni. Skipið heitir Oampanía og er nýtt, pað hefir 2 skrúf-ur og fer á 53/4 sólarhring yiir Atlanzliaf, en Huron parf til pess 11 daga. Eru slík skip likt og kastali, sem syífur yfir sæinn, pau hafa15

2 skorsteina og eru skrautleg nijög. ]?egar við komum suður fyrir Øngulsey tólc að rökkva ; fóru pá vilaniir að lýsa. Jog stúð lengi einn og virti fyrir aier landið. Irland sézt ekki, eu fjöllin á Bretlaudi hinu fonia (Wales) brosa við með nesjum og víkuni það er frítt land og all-fjölbyggt Vitar eru par víða, ýmist dökk-rauðir eða bjartari, lastir eða á hreyfingu (blikvitar); hverfur Ijós peirra ávallt annað veifið, og er gjört til pess að menn viti hvar menn eru. Eru surair ákafiega bjartir, brúlca menu rafblys og holspegla við tilbúning peirra, en blikvitar snúast sem sigurverk. í Ijósaskipt-unum datt mér í hug vikingaöldin, pví pessar slóðir voru forðum hin verstu víkingabæli. Svo kvað Hallfreður okkar vandræðaskáld um Ól-af Tryggvason:

Barði brezkra jarða byggvendr ok lijó tyggi (gróðr pvarr geira pjóðar) gjóði valskar pjóðir. Eu pó Ólafur vor Tryggvason legði 11 ú Orra-inum langa parna undir vitanesið, nuuuUi Bretar skjótt gjöra bonum tvo kosti, paim annan, að vera látinn í poka með öllum köpp-um sínum og peim síðan steypt niður í næstu kolanámuna, ellegar hinn, að hann legði hið bráðasta frá og sigldi Ormi sínura beina leið til Chicago. Mandi sá kosturinn raun betur liafa fallið í geð Olafi gamla, eiida mundi pá16

Yankee-anum liafa sýnst sjóu sögu ríkari um pað, að vor pjóðtlokkur væri ekki kominu af þrælum einura. Næsta dag íoruiu við rostur fyrir írland og lengi með ströndum fram. J>uð er lnilent nokkuð og pó engiu fjöll, raag-urt land og strjálbyggt, onda búa ]iar Irar einir og eru snauðir mjög; bæir sáust par engir nema smáporp og stöku kirkja. Eyjar cru margar moð fram landinu; lágir skógai-og lyngheiðar, klettur og mýrarflóar sáust viða. Tók nú við hið mikla Atlanzhaf; var livasst vcður tlesta daga uns við sáum land aptur. Jeg var pá liinn brattasti. Daginn áðut' eu við sáum land var fagurt yeður. Ivom pá allt fólk, sem ekki var sár-veikt, upp á pilfar. Var pá fróðlegt að sjá af aptur-lyptinguuiii niður yfir söfnuðínn, vesturfara-pvöguna niðri á pil-fai'inu og heyra á tal puirra. Voru alls tal-aðar 10 eða. 11 tungur á skipinu: islenzka, færeyiska, norska, sænska, danska, pýzka, pólska, rússneska og enska. Um fleiri vissi jeg ckki. Mátti par sjá misjafna sauði og margvíslegt klæðasirið. Yar okkar fólk alls ekki lakast að útliti. LaI)g-vesælmannlegastal.• voru nokkrar Gyðinga-hræður frá Póllandi og Kússlandi. J>að var ópriía fólk og hnjss af. Stóð skrifaður á kinnum peirra og hvörmum dómur kúgara peirra, heimskiugjanna ag hrak-mennanna „kristnu". Eiu kerling, jeg bygg pólsU, ægði mer ber í lagi. Jiún haíði iiuttu17

eða skuplu mikla á höfði og var í grænu fati bættu. Hún var afar-stórskorin, með króknef, munnstór mjög og gapti, skimaði, glotti, gaut ámáttlega kolsvörtum augum og drap titlinga. Var sem hún skimaði eptir hvort enginn renndi til sín líknarauga. Jeg aumkaði hana og fældist um leið. Einu sinni brosti kerling eða glotti við mér þegar jeg gekk fram hjá, og varð mér þá að segja brosandi: „Ertú ekki amma Gyðingsins gangandi, góðin mín?" Hún gretti sig og svaraði: „Kotzchi-dotzki-botzchi!" Ungt og laglegt fólk var þar þó innan um, Þykja og Gyðingastúlkur opt hinar fríðustu meðan blómæfi þeirra varir, en hún er stutt. Optlega sat jeg einn míns liðs í skjóli við skorstein skipsins og lét eimdæluna slá í takti tvö einsatkvæðis-orð, því hugsi maður einhver slík, finnst manni sem hún hafi eptir: t. d. „á-fram — á-fram!" Í því blótaði einhver matrósinn, og þá át vélin eptir: „god-damn — god-damn!" „Nei — svei", hugsaði jeg, og þá hafði hún það eptir! Stundum horfði jeg út á hafið. Hvílík ómælandi breiða! Eða að sjá heiðan himininn og fullt tunglið yfir þvílíku hafi um nótt í logni! Þá skortir alla samlíking, alveldi guðs eða náttúrunnar talar þá, en hinn dauðlegi þegir. Miklu heldur má kveða um hafið í stormi, og það hefir sumum skáldum tekizt vons heldur, t. d. Byron, í kvæði hans til hafsins. Þann 1. júlí sáum við fyrst land. Það var18

Nýfundnaln iul, lágt og öldumyndað. Enga sá-11111 við par bœi. ‡>ar nærri ströndunum sáum við fiskiskip mörg, nærri hinum alkunnu mið-um. ]par sáuni við og ísborgir hör og bvar, og liktust pær störskipum undir seglum. |>ana dag var bjart veður og kyrt. Hló raér heldur hugur í brjósti er mer hafði auðnast að líta land Leifs hins heppna; tólc jeg óðara upp vasakver niitt og skrifaði: „1. júli sá jeg Araeriku!" Xœsta dag káldara veðui' og híifðu margir fongið innkuls, jeg eins, og fékk slæmt kvef, en skánaði við böð. f>ann dag fórum við inn á Lárenzflóann og daginn eptir upp i fljót-ið. Fyrst sézt ekki neina önnur ströndin, svo er pað breitt, en nijókkar smásaman og sjást sléttar skóghlíðar á tvær hendur og lildst fljótið lengi meðalbreiðum firði. fegar upp eptir dregur enn lengra, fer meira að bora á byggðinni, og byrjar pá fogurð sú, frjósemi og íjölbreytni, sera elfa pessi hin niikla er svo orðlögð fyrir, svo margir kalla Lárenzfljótið bið fegursta i heimi. J>. 4.júli, cptir pokudag, birti upp undir sólarlagið og náðum við höfn í Qucbec. Hafði hafnsögumaður heyrt til skipspipunnar og komið um

borð þegar leiðin fór að prcngjast. Borgin er byggð á káu felli og unihverfis það; hún er lýst með rafblysura, og sluna þau i niyrkrinu um allt borgarfellið eins og sólarljós út á iljótið, en á milli þeirra glórir i urmul sináljósanna í búsagluggunum.19

Spegladist tungl og stjörnur ura loið í fljótinu, og var sú sjón bæði fogur og fáránleg. Snemma um morgunina þ. 5. skildust vesturfararnir við okkur; skyldu þeir fara niuð járnbrautinM til Montreal, en jeg átti frítt far raeð skipinu þangað. Bjóst jog við að mæta þeim þar um kvöldið. Síðan liéldum við upp ;lj-.'.tið til Montreal, sem er rúmra 40 dau>k;a milna vegur, og vörpuðum þar akkeram uiu kvöldið. Frá Quebec þangað er hinn inndælasti skipa-vegur. Hvorgi si*>;t klettur eða steirin og ó-víða landbrot eða bakkar, lieldur er þvi likast seni fljótið væri stöðuvatn, sem aldrei hel'ði kennt storm eða straumkast; sézt víðast hvorki fjöru- eða bakkaborð, heldur kyssir vataið ýmist græna bakka eða grónar slettur. Bæir og þorp brosa við beggja regna milli akra og skógarlunda, og í miðjum hverjum bæ gnæfa gylltir turnar, og sýuist hver kirkjan annari fegurri. Allt er Quebec-fylki knpólskt, on kapólskir menn J>ar í landi léggja alla rækt við kirkjur sínar. Félagi minn í káetuklofa okkar, Mac Aulay að nafni, fransk-írskur, var einmitt sóknarprestur í því fylki. Hanu var skemmtinn karl ug ræðinn, furðu frjáls í skoðunum, og kjöri mig fyrir vin sinn á ferðiiiiii. Hann sagði mér vel til, þvi landið er hans föðurland; var hann nú og all-kátur, því hann liafði verið heilt misseri í burtu og heimsótt Jórsali sjálfa. JSana sagði að í Quebcc-fvlki.

2*20

hefði lengi verið frönsk og kaþólsk feðrastjórn, klerkar ráðið nálega öllu, og allt í friði og ró; sagði, að gjafir til kirkna, prestaskóla og ann-ara [guðspakka hefðu þar sjaldan brugðizt, fyrir því væru kirkjur þeirra svo auðugar, fagrar og þéttar; ræri þær ávallt byggðar í miðjum bæ eða þorpi, og þar nærri prestsetrið og skólinn. Kvaðst hann hafa söfnuð, sera í væri 2500 sálir, hefði sjálfur komið upp kirkju og skólahúsi, mest með frjálsum samskotum; sagði, að sumar vinnukonur hefði rétt að sér 20, 30 og 50 dali. Prestar jafna þar og sætta flest mál, og sumir eru þeir, sagði hann, sera eru í lækna stað og gjöra kraptaverk; kvaðst liann þó sjálfur hvorki játa því né neita, að þeir gæti það, en þessu tryði margir. Ein kreppt, ólæknandi stulka hafði nýlega verið þannig læknuð. Hún var flutt til klaust-urs og búið um hana í kirkju, sem í var mikið af helgum dóraura. Nú var tilsettur dagur og boðið til fjölmenni. En á meðan skyldu valdir munkar og prestar vaka yfir stúlkunni með föstum, söngum og bænum. Loks er hringt öllum klukkum og stúlkan kölluð fram. Og stúlkan gekk heilbrigð útúr kirkjunni! „|>etta horíða mín augu á", sagði séra Mac Aulay, en hvern-ig það gat orðið, kvaðst hann ekki vita. Nú harmaði hann, að saklej'sisstandið í fylkinu væri ððum að rena fyrir hinum illa tíðaranda, enda gerði Meþódistar og aðrir ofsatrúarraenn all-21

liarðar atrennur þar að hinura rétttrúuðu sauð-um. Yið séra M. kvöddumst raeð virktum um kvöldið og bað liaim vel fyrir mer. Montreal '(= Mons rega'is = Konungs-fell) er fögur borg og, næst Toronto, stærst í rikinu. ]?arerfjöldi skrautbygginga, einkura kirkna, og eru sumar þeirra ákaflega skreyttar innan gulli og alls-konar listaprýði, sem ómögulegt er að lýsa. Einkennilegur er sá hreinleiks- og helgisvipur, sem fiestar kaþólskar kirkjur hafa. Páls-kirkjan í Lxindúnura var sú íyrsta höfuðkirkj a, sem jeg kom í eptir dómkirkjurnar í Montreal, og sýndist mér liún stór og steindauð, föl og ísköld í samanburði við kaþólska must-erið, sem jeg síðast hafði setið i. Hið mikla kolalopt átti nokkurn þátt i þvi, því 400 feta háa kirkju er ekki auðvelt að þvo opt og fága. En því raiður bar hin dýrðlega AVest-minsterkirkja sama svip í mínuin augum, og er hún miklu lægri og margdeild. Kaþólska trúin geymir meira í sér en hjátrú og drotn-unargirni, hún geymir lika helgi og andakt allra kristinna alda, geymir heilagleik og i-þrótt í einingu, og hún, sem þykir svo verzleg, hún kann betur en vér Prótestantar að skrýða allt sýnilegt með dýrðarsvip hins himneska. Ein höfuðsynd siðabótarmannanna var sú, að þeir köstuðu dýrðarskrúða listarinnar, svo sem fegurð hennar væri ekki ein hlið Gruðs opin-berunar! Hefði Lútber líka sleppt sönglist-inni, liefðu allir góðir anctar yfirgefið hann á miðri leið. En sorglegt cr, live hin dýrðlega móðurkirkja, Kaþólskan, getur sýnst eða ver-ið breyzk og ófullkomin, skoðuð frá öðruin hliðum, og cinkum: skoðuð að baki. ‡>á birt-ist hún niói' eins og íögur dýrðlingsmey — með herðakistli! —

Daginn. seni jog buið í Montreal, var minn fyrsti kvala-dagur í i'erðinni, sakir hitans; iann jeg að jeg nmndi sýkjast ef jeg tæki ekk-ert til bragðs; let jeg því aka með mig í vagni, þar sem helzt var skuggi. Frá fellinu fagra,

sem borgin drogur nafn af, er liið fegursta ltringsýni. Pcllið er allt einn lystiskógur nema eí'st og eru pur svalir víðar og sölustaður alls-konar niynda og inenjagripa Fellið ertíOO feta liátt; blasir par við borgin, iijótið og pess breiði og frjóvi dalur. A íijótinu or einhver hiu mesta brú í lieiini, byggð á 30 síólpuni, en ekki or pað hengibrú. A móti sezt til ijall-anna í rikinu Newyork og par norður á Vermont. Til norðurs sezt norður undir Petrssatn, par sem íljótið slær ser ut og verður að milna breiðum legi miöja vega til Quebec. í suður sjázt hinir frægu H á v a ð a r (Rapids) í íljót-inu og ósarnir, par sem áin Uttawa niætir lljótinu, en eitthvað fjórar pingmanualeiðir er eptir af dalnum upp til Ontarió-vatnsins, sem St. Lárenz rennur úr, og er pað hin frvegasta lystibraut. í útsuðri er liiuu fagri 0ctawa-23

dalur, par sem vesturbrautin mikla liggur yfir. Montreal og fellið standa á eyju mikilli í Lá-renzfljóti. En frá útsuðri allt til landnorðurs er eyðimörkin mikla, er nær vestur undir Rauðá (svo að segja) og norður að Húðsons-flóa, og er pað afskaplegt läpdilæmi, botnlaus-ir skógar, klettar, ár og stöðuvötn, og hvergi byggð, liema rett við brautina, og pó sárlítil. I suður frá Montreal eru hin alkunnu stór-vötn, sem öll liggja í Canada, nema Michigan-vatnið. f>að er umgirt Bandaríkjunum : Mich-igan að austan, Indiana að sunnan, Illinois að vestan og Wisconsin að norðan.

Áður en jeg lagði af stað frá Montreal gekk jeg á fund lvyrrahafsbrautarstjórans og færði honum meðmælisbref frá Mr. Wilson. Hann er ríkmenni iuikið og tók mer fremur fá-lega. En eptir nokkurt viðtal gaf hann mér pó farbref vestur til Winnipeg, beygði lítið eitt höfuðið og hélt áfram að skrifa. Jeg tafði ekki lengur hinn mikla mann, heldur steig í lyptivelina og lét mig síga niður frá 5. lopti. 1 Montreal er mjög stór og skrautleg-ur brautarskáli, en nokkuð villigjarn fyrir ný-komna Islendinga. þar hitti jeg enskan bónda, nýbyggjara vestan frá Albertu við Klettafjöll-in; hafði hann verið með okkur frá Englandi, á 2. plássi; hafði kvatt konu og börn fyrir jól og ferðast veikur til Englands til að fá ser lækning, bafði verið skorinn á hol, svo meinsemd24

hans yrði grædd. Yar hann pá gróinn að mesta og nú á loið heim til konu sinnar. Hafði hanu eytt öllum gróða sínum í pessari ferð, en var pó liinn kátasti. Hann spurði mig, hvern-ig mer pætti hitinn. Jeg lét illa yfir honum. Hann íéð mér að taka bað meðan á biðstund-inni stœði og fá mér pur og punn nærföt. En hvar varstaðurtil pess ? Mr. Greemvood (svo hét maðurinn), kvað illt að deyja ráðalaus å þurru landi og bað mig biða sin. Brátt kom hann aptur og fór með mig í jarðhús, þar sem var rennandi vatn. Jeg hafði með mer nærfatnað, sem jeg hafði keypt um ,'daginn. Síðan stóð Mr. G. í dyrnnum meðan jeg laugaðist og klæddist. Síðan lét hann mig drekka bikar af góðum og styrkjandi bjór. Tók jeg við pað stórbótum, en var mjög vesæll orðinn. Jeg spur<)i manninn, pvi hann legði slíka rækt við mig, ókunnan mann. Hann brosti og sagði: „Ai pví mig hefir svo lengi langað til að verða meðhjálpari, og er prestavinur eins og margir landar mínir. Jeg sá líka hve annt pér var um pína emigranta". Hann fór pví næst að athuga vagnana og reð mér til að gá vel að dóti niinu á amerizkum brautarstöðvum. Sá jeg fljótt að pað var heilræði. |>ó heppn-aðist mér að skilja par einhverstaðar eptir nýja ferðaskó, forkunnar fríða. Sá jeg pá aldrei síðan. Smátt er nú tiltýnt, enda er petta fært í letur heiminum til viðvörunar; parf hann31

pess með, pví hann er elcki síður gleyminn etl jeg. — Leiðia vestur til AVinnipeg, er um 1700 e. mílur. Héldum við nú af stað. ítétt i pvi lest okkar tók til skriðs, kom vagn eða bjól i annari lest við höfuð á einum verkmanni; sá jeg hann detta niður alblóðugan og hlupu menn par að. Meira vissi jeg ekki; eru pess háttar slys ógurlega tíð par í landi. Nú héldum við áfram til næsta dags og síðan annars dags og varð ekki til tíðinda. ]j>á var pað á áliðnum degi, að Greenwood, sem var í öðrum vagrii, kemur til fundar við mig og segir að fólk mitt sé komið. ]?að stóð heima: okkar lest hafði náð vesturfaralestinni og fest sig aptan í hana. Yið gengum vagn úr vagni pangað til við sáum fólkið; fagnaði pað mér vel, en æði-dapurt og lasburða virtist mér sumt af pví. Kona lá par á sæng og hafði al-ið barn daginn fyrir par í vagninum. Hún var bláíátæk. „Hér parf meira að gjöra", segir G. og kallar á skotskan bónda ; hann var mik-ill sem tröll og með spekingssvip. G. hvíslaði að mér: „J>enpan mann pekki jeg sérvitrastan og pó gagn-guðhræddan". Síðan talaði hann hljóð-skraf við Skotann. Hann stóð upp og kvaddi okkur að fylgja sér til fínni vagnanna. I dyr-um 1. vagnsins nemur hann staðar oghefurmál sitt í skotskum prédikarastíl: „Góðir bræð-

ur! Skrifað stendur ---— vafði hann

reifum og lagði i jötuna,---. Líka segir2G

Salomon liinn vísi í Spekinnar bok",---

Siðan helt hann áfram og heimfærði báða text-ana upp á konuna og krakkann. Allt fólk leit upp og starði á pennan stóra „Grím með-bjálpara", og margir gripu í vasann og rettu meiri eða minni skerf að Greenwood. Sumir brostu oða glottu og hreyfðu sig ekki, en fleiri voru hinir, einlcum kvennfólk, sem gáfu sinn pen-ing. Sömu dæluna lct meðhjálparinn ganga á allri lestinni meðan vagnarnir entust, og varð okkur misjafnt vel til. I einum sat ung kona dáfríð; hún liaíði verið á sömu káetu og jeg frá Eng-landi, kom frá tveiraur börnum sínum ungum og ætlaði til fundar við bónda sinn, sem beið hennar á eyjunni Hougkong í Kina; var sú leið mörg þúsund mílur, en pó var hún jafnan glöð og kát som ekkert vœri um að vera. Hún kallaði á mig og hrislaði: „ Jeg skal gefa mest, en pjer lofið mer að sjá barnið pegar við komam til Winnipeg". Jeg lofaði pví. Að lokum vorum við búnir að fá nál. 50 krónur, sem tvið fœrðum móðurinni. J>eim skotska pökkuðum við með hæfilegri biblíugrein ; kvaðst bann hafa ærin iðgjöld í samvizku sinni, sem bann líkti við lampa, er ekki œtti saman nema nafnið, hvernig hann lýsti og logaði í synda-rölckri pessarar veraldar. Greeuwood gaf jeg stafprik mitt til menja og het honnm pví, að áður lyki skyldi jeg ausa baruið vatni og skíra pað Tomas Greemvood i höfuðið á houum, og27

pað enti jeg seinna. J>að feil honum vel í geð og síðan kvöddumst við, Jjví pá var kvöld, en um morguninn komum við til Winnipeg. Sá-umst við ekki síðan. En skvldi einhver landa minna í Albertu, seni pennan mann pekkir, lesa pessar línur, á hinn sami að bera honum kæra kveðju mína, og eius nafaa hans, óvit-ans nýfædda á eyðimörkunni.

Snemma morguns pann 9. sájeg Winnipeg. Jón ÍÓlafsson hafði komið kvöldinu fyrir til Selkirk og tók par á móti okkur. Gristi jeg hjá houum fyrstu dagana. |>ann 10. ókum við fjórir út á skemmtístöðvar borgarinaar og hresstist jeg pá vel eptir ferðina. ]?á kynntist jeg peim, skáldinu Kristni Stefánssyni og Mr. Olsen kaupmanni; góðum drengjura. Jeg var og pá daga á skemmtifundi með íslenzku bæj-arfólki, sera holt skólabörnum tyllidag úti í einum lystiskógi borgarinnar, sem heitir Elm Park. Mér leizt pá pegar furðu vel á lancla mína, og enn betur á æskulýð peirra; sýndust börnin bæði sælleg og siðsamleg. Rigning og storniur var á og spillti pað mjög skemintun mamia; börnin kærðu sig minna. ]?ar spilaði ísl. hornleikaraflokkur undir forustu Mr. Oddsens. ‡>eir Einar Hjörleifsson, sera Hafsteinn, jeg og íieiri heldu par ræður. Báðir peir nefndu menn og fleiri sýndu mjer mikinn sóraa og ástsemd. En nú lœt jeg bíða að tala um AVinnipeg að' sinni, en fer af stað meðäB

lestinni beina jårnbraut suður til Chícagóborg-ar. Á leiðinni pangað varð jeg nokkrum sinn1-uni að kaupa nýja farseðla, og gekk mer sá starfi stirðara en á Englandi, einkum pegar jeg purfti a5 skipta um vagna. Vegurinn er nálægt 180 íslenzkar mílur og liggur yfir rik-in Norður-Dakota. Minnisota og Wisconsin* J>á var liiti sem mestur, og varð lestin optlega að nema staðar meðan kæld voru vagnhjólin, sem aptur og aptur urðu rauðglóandi af hita. Er þá borin á pau samsuða. Svo gekk alla nóttina; jeg vakti og sat innikrepptur milli allra ókunnugra og fannst mér pá erfitt um andrúmið, og vistiu ekki hin bezta. Næsta morgun náðilm við St. Paul. |>að er mikil borg og spáný, í Wisconsin, å austurbakka Missisippi, sem par er, eða sýndist pá, ekki stærri en Skjálfandafljót eða Hvítá í Borgar-firði. A vestri bakka fljótsins og andspænis er stórbærinn Minneapólis, og er pað í Minnisota, sem paðan liggur í austur og landnorður allt að Efrisjö. Minnisota, og svo öll ríkin umhverfis Michigan-sjó, eru nú nálega albyggð og einhver hin blóralegusu lönd Bandaríkjanna. 011 eru pau ríki pessarar aldar börn og mynda til samans ógurlegt stórvirki mannlegra framkvæmda. Öll eru pau preriu-lönd, nema nokkuð af Wisconsin. J»ar sem brautiu lá, voru viða feil, smávötn og dældir og hið ynd-islegasta landslag. Sérstaklega er ljómandi29

fagurt umhverfis Madison, háskólaborgina. ‡>ar bjóst jeg við að hitta minn fræga og fróða fornvin, prófessor R. B. Andersen (fyr sendi-herra í Khöfn), en hann mun ekki hafa verið heima, pvi hann gegndi hvorki bréfum néhrað^ skeytum ; heldur ekki skáldið Kr. Janson i Minneapölis, sem jeg lilca pekki vel, og pað síðan hann heimsótti Island á pjóðhátíðinni. J>riðji Aineriku-vinur minn, sem jeg fór á mis við, var Thompson í St. Louis, hinn ágæti yfir-dómari, sem í hitt eð fyrra heimsótti oss og ritað hefir vel og vinsamlega um oss og ferð sína. Frú hans skrifaði mér til Chicago og tilkynnti mér að hann væri vestur i San Fransiscó og yrði par meðan sumarhitinn stæði-

II. Chicago.

Jeg sá Chicago kl. 9 72umkvöldið p. 12. júlí og var pá löngu orðið aldimmt, enda fann ekki öku-karl minn hýbýli vina minna fyr en 2 tímum seinna. Yar mér pá mál á hviid, pví hitinn pann dag var 32° E,. Hafði mér verið sagt rétt til hússins, en karlinn kvað doktorinn (dr. Sharpe, sem jeg fyrst átti að finna) ekki heima. Jeg ók pví aptur og fram og leitaði að strætum og húsatölum, sem jeg hafði sett í vasakrer mitt, en par bjuggu engir ís-lendingar pá, og onginn gat sagt, hvar peir30

væri niður komnir. Loks lét jeg karlinn aka til hótels eins, ritaði nafn mitt par í gesta-registrið og samdi um borguu fyrir rúm til morguns. það átti að kosta 2 dollara. í pvi datt niér i liug, að reyna sjálí'ur að kanna liús dr. Sharpe's, bað' húsráðandann að bafa poliu-nvæði, og skipaði kúski að aka með inig aptur til „Dearbora Street 80". Jeg kom par pví aptur, gekk sjálfur upp á 1. sal og inætti par viiiuin mínum, doktornum, frú lians Hólrnfriði, f. Stephensen, og Stefám bróður hennar. Höfðu pau sctið par og bcðið mín, en vissu ekki, að hvaða stöðvum niig mundí bera. Fóklc jeg par ágætar viðtökur, og par eð doktors-hjópin liéldu ekki sjálí hús, hafði Stefán boðið niér íría gisting lijá ser. Yerð jeg hér að tala litið eitt urii pessi íslenzku systkyni, sem sýndu nier svo staka rausn og góðvild. ‡>orvaldur sál. faðir peirra, sem var góðkunningi miun frá fyrri döguni, hafði skrifast á við mig hin seinni árin og boðið mér að búa hjá sér, ef svo færi, að leið mín lægi vestur, og vissu böm hans paD. Hann sálaðist i fyrra liaust eins og kunnugt er. Börn hans og Ragnheiðar sál. frá Meðalfelli eru 5 dætur og 1 sonnr, öll vl'1 nicnnt, fiest listluef og öll í góðri stöðu. Hólmt'ríður er gipt enskum lækni stórættuðum (aí hívarðakyni í móðurætt, en írsku biskupa-fóllci í hina). ]?au oru hefðarhjón mikil, bæði frið, ung og frjáls i skoðuiuun. Húu er fagur-31

listakona mikil og málar furðulega vol; á jeg mest að Jukka liennar tilsögn pað lítið jeg sá og nam af sýiiingunni, pví hún og systkyni hennar voru optast með mfer. Stefán bróðir hennar sýadi mer og mikla alúð og let sér eins annt um lieilsu mína og líf eins og væri jeg faðir lians eða bróðir; bjó hann hinu ineg-in, vestan til, í borginni, og varð jeg þvi dag-lega að fara ura liana pvert og endilangt, seni er all-ískyggilegt fyrir ókunnuga, pótt vanir séu stórborguin. Hefi jeg hvergi séð eins hrika-lega og óða utnferð seni í Clticagó, enda far-ast nmnn þar á strætum, að sögn, á hverjum degi, sem guð gefur yfir. Stefán er kvongað-ur sænskri konu, gjörvilegri vel. £>au ciga ungan son, sem Ragnar heitir, og hefi jeg sjald-an séð efnilegra barn. Stefán er hagur mað-ur og starfar við smiðaliús eitt; hann er hæg-ur maður og þettur, gilclur og jirekvaxinn, ramraur að afli. Fór liann ungur vestur í fjöll með gullnemum og först par vel. J>ar var slarklíf mikið og vígafcrli; raátti par eng-inn maður vopnlaus ganga; kvaðst Stefán jafn-an hafa haft nieð sér Norðaienn eða Dani, pví að peir væri drjúgum hraustari raenu og stillt-ari en aðrar pjóðir. |>óttu hinum poir félagar harðsnúnir, og hefir mátt segja um pá eins og frændi Stefáns, Eggcrt Olafsson, kvað um for-feður vora:32

„Voðamenn og víkingar vildu ei fást við pá".

Ragnhildur systir peirra St. er gipt pýzk-um lækni; sá jeg hana ekki, pvi að hún lá pá sjúk. Sigriður Stephensen stýrir saumastofu all-stórri, heldur prýðilegt hús og er talin vel fjáð; með henni búa systur henDar hinar ógiptu: Steinunn ; hún stýrir með öðrum við-skiptablaði miklu, og er eins og Sigriður talin snilldar-stúlka. Með henni ók jeg einn dag gegnum flesta lystigarða borgarinnar; stýrði hún sjálf hestunum. þykir pað undur mikið erlendum raönnum, hve vel parlendar stúlkur kunna pá list að fara með kerruhesta í kapp-akstri og um borgarstræti, svo eru pær kæn-ar og^áræðnar. Pálína heitir yngsta systirin, atkvæða-stúlka að gáfum og atgjörvi; hún er fædd i Ameríku, og fer henni pví stirðast is-lenzka málið, ogsegisthún „hugsa allt á ensku". Hún stundar háskólanám, sérstalclega kennslu-fræði, og fær hrós mikið. Með Sigríði búa og pær nöfnur, Ragnhildur móðursystir peirra, er fylgdi systur sinni vestur, og Ragnhildur frá Meðalfelli Finnsdóttir, og er hin fyrri sem móðir peirra, en hin sem systir. f>ar eru og hinar ungu dretur Páls sál. Eggerz og lifa á kosti peirra systkyna nema kvað til skóla parf-|>a;r eru í ástfóstri og efnilegar vel. Eleiri málsmetandi íslendingar eiga heima í Chicago, og vil jeg enn nefna fáeina, par eð peirra33

er svo sjaldan getið i blöðum. Halda peir sér klúbb og buðu ruér á fund raeð sér eitt kvöld. Komu par hått á hundrað raanna vaxinna, enda büa par ekki raargir fleiri. Yar mér par vel fagnað, ræður haldpar, fyrir minnum

mælt og kvæði lesin. þeir helztu, auk hinna nefndu, sem jeg par sá og síðar kom til, voru: Stein-grímur kandidat Stefánsson, málfræðingur mik-ill; hann starfar við bókhlöðu mikla i borg-inni og þykir mjög fær maður, hinn mesti Brandes-vinur frá Khöfn. ‡>ar eru og þrjár konur frá Reykjavik, dætur húsírú Guðrúnar sál. frá Vatni, allar giptar konur ; á ein þeirra Jón forkelsson (Mr. Klemenz), mág séra |>. á Reynivöllum ; önnur, Kristrún, á Jónas (Mr. Johnson) bróður séra Jóns sál. Austmanns; þriðja er gefin norskum manni (Mr. Holm)-Jþær eiga efnileg börn ; gengur sonur Jóns og Ingibjargar á prestaskóla, og virðist gott mannsefni. Enu má nefna Árna son Jóns i forlákshöfn, góður drengur og stilltur; Magn-ús Brandsson, gullsmiður, ættaður af Skógar-strönd, snotur maður, býr par, og ileiri stétta iðnaðarmenn talaði jeg við, þó ekki muni jeg uöfn peirra. f>ar hitti jeg ennfremur forn-kunningja minn Torfa Magnússon ür Rvik og konu hans og son, og leið peim fremur vel. Miklu ileiri buðu mér til sin, sem tíminn leyfði mjer ekki að piggja. Af högum landa par kann jeg fátt að segja, en enginn kvartaði yfir34

fijörum sinuiu í niín eyru; pótti pó hart um atvinnu í borginui í suraar. Gætir lítið svo fárra manna í pvíliku ijölmenni. Annað kvöld var mer boðið á klúbbfund Norðmaima, er beitir i höJ'uð á Arna Garborg skáldi. J>aun beiður útveguðu mer peir Steiugrúmir Stefáns-sou og ungur n:aðu.r frá Kristjaniu, Jespersen að uafni. Hai'ði liann verið á skipiuu með mer yfir lnifið; var bann mér fylgisamur og íiatiun við niig, sem væri jeg pabbibaiis; banu var skáldnnultur, en nokkuð unggæðislegur. 1 klúbbiiium bitti jeg margt merkra mauna og var mer íuikil vinsemd og sómi sýndur. Er einkennilog sú pjóðrækni, sem Norðrncnn hver-vetna sýna íslandi og íslendingum, eius pótt peir lítið pekki til, rennur peim blóðið tíl skyldunnar. jþar gekk pref ínikið um bina norsk-sæiisku pólitík og greidd atkvæði sem á stórpingi; féllu pau hrönnum Noregi í vil, en bluti Svíauna varð œði lettur á metum. Vildu peir flestir breint og beiut að Norðmenn segi sig úr lögum við pá. Heldur var par liávaðasamt og bjór drukkinn drjúgum, en ekki skorti par pó „fint' fólk og friðar konur. Mælt er að 100,000 Skandinafa eigi heima í Chicago. Til pjóðsagnapingsins kom jeg of seint, enda varð ekki síðasti fundurinn haldinn sakir liita, og beið jeg langa stund í salnum og liafði ekki i aðra hönd ueuia hitann, enda var nóg af svo góðu. Jeg leitaði á fund eius35

pýzks fræðiraanns, er dr. Hirsch hoitir, og kunn-ur var pessum „Kongressi"; kvað hann mig litils í missa; pví ping petta liet'ði mjög mis-tekizt, og beztu mennirnir par hvergi nærri komið. Hét hann að senda mjer gjörðir fund-anna á sínum tíma. ‡>vi, að jegfiutti sýningar-stjóranum ávarpið, hef'i jeg áður lýst nægilega í blöðunum; nenni j'eg ekki að skýra frá pv^ aptnr her, og uppkasti ávarpsins befi jeg glat-að. Tók jeg í pví fram ekki einungis Ameriku-fund Leifs Eiríkssonar, heldttr og pað, að peir feðgar Cabot fundu aptur Norður-Ameríku eptir tilsögn íslendinga. Er pað sanaað af skipsbók sjálfra peirra, að peir sigldu fyrst til Islands og fylgdu síðan kjölfari Leifs, að til-vísun Islendinga, uns peir stigu á land við Bretahöfða (Cape Briton) 24. júní 1497. j?að var fullura 20 árum áður en Spánverjar fundu Norður-Ameríku að sunnnn. Eru. pes.sir at-burðir ekki ókunnir par vestra, og pví var paðj að Spánverjum peim, er sigldu á hinum eptir-gjörðu galeiðum Columbus til sýningarinnar, fannst minna. um viðtökurnar, en peir höfðu búist við, og fyrir pví hlaut „Yikingurinn" uorski miklu faguaðarfyllri viðtökur. Jeg kom sama dag um kvöldið til Chicago sem hann. Hafði verið mikið um dýrðir. Fór heill tioti skipa móti honum, og dundu skot, óp og söng-list við landtökuna, en höfðingjar með borg. meistara Chicagóar í broddi fylkingar fögnuðu

3*36

Jiinuin endurborna Leifi hoppna með hciltaósk-ura og ávörpum. Einkura fjölraenntu par Skaiulinafar. Jeg kom til rakara eins daginn eptir og bað hann ralca mig. Hann svaraði dauflega og dæsti við. Kvaðst vora Norð-roaður og bafa verið að fagna „Víkinginunr' daginn fyrir og komizt hart niður áður pcim fagnaði lauk, enda skalf bann svo á hendinni, að jeg stóð upp, bað hann fá mér rakhnífirm og veitti nier sjálfur hina umbeðnu pjónustn. Jeg gekk út ä bið iræga skip. ‡>að er lang-skip (ekki hafskip) og dreki með gyllt böfuð og sporð, að öllu smíðað, eins og kunnugt er, eptir liinu nýfmulna Graukstaðaskipi. það er rúm 70 fet að longd, en tæp 8 á breidd, opið í miðju og skjaldað á bæði borð. Furðulegt pótti, að slíkt skip skyldi afbora vikustorm á Atlanzhafi. Skipverjar voru 12, allt valdír menn. Hitti jeg skipstjóra pess, Magnus Andersen, og sagði hann mér frá ferð sinni. Kvað liann skipið ágætt til siglingär, en pungt væri pað undir árum. Tvisvar kvaðst hann hafa fengið slettu-ágjöf, en annars fórst peira allt vel.

Nú uiun jeg minnast lítið eitt á Chicago sjálfa. Hún hefir raörg nöfn, auk sins Indiana-nafns, sem enginn veit með vissu bvað pýðir; bún er kölluð Preríu-borgin mikla, Drottningiu i vestrinu, eða Vatnadrottningin, eða Lysti-gavðastaðurinn, eða Fuglinn Fönix. Líka w37

hún optlega nefnd Uudra-borgin, og er pað sannnefni, pví hún or tákn og undur tíraans; unginn bær heíir vaxið og eflzt hálft eins fijótt, og ekki San Fransiscó. I Chicago var engin byggð í elztu manna rainnum; 1830 bjó par aðeins 100 manna. Langmest óx hún rett fyrir hrunann 1871 og svo síðan. 1880 taldi hún hálfa millión íbúa; nú telur hún 15 eða 1600 púsundir raanna. Er hún lifandi dæmi pess, Jivernig andi framfara-pjóðanna kann að nota tækifærin, pví pað er tvennt, sem veldur pess-ura risavexti: auður landsins og lega staðar-ins. Chicago liggur á miðju mcginlandi Norður-Ameriku við utsuðurenda stórvatnsins Michigan; var skjótt með skurðum greidd skipaleið til hennar að austan bæði til Lárenz-ílóans og New York, og að sunnan til Mexicó-flóans, — pað sem fíjót og vötn náðu ekki til. Auk pess mætast í Chicago 40—50 járnbrautarlínur. Stórvirki borgarbúa eru dæraalaus í veraldar-söguuni. Bruninn mikli 1871 eyddi á einura sólarhring (pví voða-stormur var á) langmesta og bezta parti borgarinnar: sautján púsund 460 húsuni, og par með flestum gersema-byggingum bæjarins; var pað tjóa metið meir en 200 milliónir dollara virði! Og premur árum siðar brann aptur 60 ekra spilda af pessuni bæ, par sem ekki brann áður. En allt potta óumræðilega tjóu hleypti einungis huga, manna i tilsrarandi bál áræðis og hamfara,Á fáum árum rcis pessi Fönix aptur úr öskvt og enn pá fegri og fullkomnari en fyr. J>ykir nú engin borg vera með fegra skipnlagi en híin; er hún af enda og á eintómir húsafer-hyrningar milli fjögurra stræti, en strætin afar-breið og práðbein. Auk hins mikla lu'isa-skrauts og stórmonnskn, er önnur höfuðprýðin lauftrjáa-strætin og lystigarðarnir; er nálega saraföst hringspilda af skemmtigörðum iimhverf-is Ohicagó, pað sem vatnið ekki nær. Nyrðstur og fríðastur er Liticoln Park, pá Humboldt Park, pá Garfield Park, pá Washington Park, og loks Jackson Park syðst, par sem sýningin var haldin, og svo er fjöldi annara minni. Lincoln Park er einn sá fegursti i heimi; er hann meðfram vatninu með tilbúnum hæðum, hólum, smávötnum, skemmtisvölum, gang- og akbrautum og óviðjafnanlegu laufviðarskrauti. J>ar er og dýragarður mikill. þar er mynd af Grant forseta; situr hann á hesti með hatt á höfði og i kuíli — nærri pví peisu! pví myndin er mjög óriddaraleg og meir en hvers-dagsleg. Helztu stórbyggingar borgarinnar eru ráðhúsið, hið svo nefnda Anditorium (liótel og leikhús), kaupmannahöllin (Board of Trade), póstliúsið, Frímúrarahúsið, sumar kirkjurnar o. fl. Alls eru par yfir 500 kirkjur, sem tilheyra30—40 ílokkum. J>ar er fjöldi húsa 12—20 loptuð og 200—300 feta há; eru par ekki liafðir stigar, heldur lyptarar (Elevators), sem hefja menn39

upp eða låta síga niðnr með gufuaíli. Eitt liús er par einna hrcst; pnð er höll Frímúraranna yfir 300 feta há með 20 loptum, enda kostaði pað hálfa fimmtu mill. doll. Eitt hús er par í smíðum, sem verður mcð 3 4 loptum, og 500 feta hátt! Plest oru stórhýsin að grind og máttarviðum gjörð úr stáli og járni og öll pykja [jau afartraust. í einu stórhýsinu lcom jcg í pýzkan klúbb; hann útti herbergi tf. 16. lopti. Var fólkið á strætum niðri likt og mýs eða rottur til að sjá, en á hálfri mínútu fór jeg upp. En pó hregt sé með sliku lagi að komast upp og ofan, parf ekki að ómaka neinri út til að gá að stjörnunni oða til að sækja í ratnsfötu: menn hafa alla hluti við hendina á hverju lopti: vatn, ef krana er snúið, borðsal, ritstofu, póstafgreiðslu og hljóðbera. Nálega hver viðskiptamaður hefir og notar hljóðbera. Liggja præðir peirra eins og pett net um pessa borg og gegnum hvert hús, eins kirkjur, sem aðrar byggingar. Geta peir sem eiga telifóna úr kirkjum, heyrt milur vegar, pegar klerkur-inn ræskir sig eða ber í stólinn, auk heldur orð og söng. Umferð og keppni á strætum cr hvergi í heimi sögð jafnmikil og lier, einkum í miðhluta bœjarins; er eins og allt í upp-námi og menn og skepnur fari hamförum ; fyrir pví verða slys og ófarir par daglegt brauð. J>að er mikill ósiður í Amoriku, hve ókærnir menn etu við gufubrautir. A Eng-40

landi eru ávallt brýr og bogar, par sem oiil braut sker aðra, svo hrer smjügi sinn setta veg, en í Ameriku, og eins innan borga, verða vagnstjórarnir sjálfir að vaka yfir, ef lest kemnr úr einhverri átt, að ekki rekist pær á; verða stundum af pví hroðaleg slys. Staurar standa að vísu á slíkum vegamótum með á-skriptinni: „Gráið að gufulestinni!" (Look out for the train), en hér ber opt bráðan að, einkum pegar sporvagnalestir í borgnm eru á ferð og eimvagn ber pvert að. Um alla Chicago gengur hin mesta mergð slikra vagna, flestir á dragköðlum, sem dregnir eru undir stræt-unum af rafmögnuðum vinduspilum, en vögn-unum krækt í kaðalinn, og liggur rifa eptir hverju stræti. Margt er Yölundar-smíðið nú á dögum. Fara lestir pessar víðast hvar á 5 mínútna fresti frá hverri

stöð, en stöðvarnar eru hvervetna. þó er all-erfitt að rata um Chicago, ef menn ekki fylgja uppdrá,ttura og og muna einkenni, pví vagnarnir fara annað veifið gegnum göng undir síkjum og skurðum. Chicago er nálægt liálfri pingmannaleið á lengd, en miklu nijórri. Yestanmegin er hún ekki fögur, og par eru svæði mikil litt eða ekki byggð. J>ar býr fjöldi Skandinafa, einkum Norðmenn og Sviar, svo og Gyðingar og annað Evrópukyn. Dänir pykja par finastir Skandinafa. í Chicago búa og afar-margir þjóðverjar, og er par heil nýlenda af pýzkum fr:; ^imönnum. Jeg41

kom í einn klúbb peirra, sera kennclur er við Schiller skald; vildi jegsjá dr. Paul Carus, sem sendir oss blað sitt „The Open Court", og ritar allra mamia skarpast og skiljanlegast heimspeki. Hann var pá ekki heima. Há-skóli er í Chicago mikill og stórauðugur, og ótal aðrir stórskólar, listasöfn og leikhús, og jafnvel glæsilegt Óperu-hús. Prægustu stór-blöðin heita „Times" og „Tribune", og er „Tribune" afar-demokratist blað. Á kirkjum og peirra skrauti ber ekki að tiltölu nálægt pví eins mikið eins og í borgunum i Canada, par sem kapólskan hefir yfirhönd, en hinn mesti sægur er ai peim, svo og af trúarflokk-um. ‡>ó virðist Mammon gamli vera par ötid-vegisgoðið, cnda er hann kænni soimm ljóssins, pó minna se um að vera en par er; hefir hann lag á, par, ef til vill, fremur en víðast annar-staðar, að kenna mönnum að pjóna tveim herr-um senn; eru par flestir auðkýíingar klerka-vinir, — pó ekki nema hðfuðprestanna, sem pá aptur á móti sniða furðu vel á, sro peir ekki styggi drottna pessarar veraldar. Hinsvegar er Chicago full af ókirkjulegu fólki. Segja hinir „trúuðu" Yankee-ar (innfæddu), að trú-leysingjarnir séu aðskotadýrin og slarkiolk (Boliemians) úr hinum sabatslausu löndum og stórborgum gamla beimsins. Á Sósíalistum og Anarkistum ber par nú eklci mjög mikið, en hin mcsta óánægju er pó alinenn meðal verk-42

mnnnalýðsitis; fer hann einkum frnni á vissar takmarkanir |iess ódæma auðvalcls, sem þar pvkir raska öllu hófi og jöfnnði undir yfirvarpi laga og lýðfrelsis. Mætti par um rita margt og mikið, on það á ekki við liér. frægustu stórvirki Chicagómanna liefi jeg elcki enn minnzt. Hið fyrsta er pnð, a<5 peir sneru við borgarfljótinu, Chicago, sem rann austur í Michigan; pótti peim pað spilla vatninu með sorpi og ólyfjani. |>eir tóku pví fljótið upp fyrir ofan ós pess og — köstuðu pvi vestur i Missisippi! ‡>á dugði peim ekki vatnsbólin, (þar eru ótal brunnar, einn 1300 feta djúpur), og vildu fá vatn, sem þcim dygði. þá settu peir niður sívalning við vatnið, stigu par niður og grófu lokrœsi undir vatnið 2 mílna langt; síðan gjörðu peir við endann á pessum gýg, á vatnsbotninum, dælustokk (ef jeg kann að nefna) og leiddu eptir honum vatnið til borgarinnar og síðan í pípum inn i og upp úr hverju ein-asta húsi í Chicago. Eru 4 stórvélar hafðar til að „pumpa" inn vatninu, 3-400 mill. potta á degi • hverjum! ]priðja furðuverkið er pað, að peir hækkuðu miðbik borgarinnar, svo pús. húsa skipti, 5—14 fet með húsunum á. ]pótti peim grunnurinn of lágur og vatnið leita á, borgina, er stormar gengu. Fóni peir svo kœnloga að pessu baulci, að peir, seni bjuggu í húsunum, vissu varla af fyr en verkinu var lokið og grunnur peirra hafði hækkað um 243

oða 3 mannhæðir. ‡>eir grófu sem se undir husin og smá-lyptu peim með lyptivél, en lilóðu undir jafnóðum. Um pessi og pvi ura lik stórræði pykir sönnum syni Chicagóborgar gott að ræða. „Já, að vísu, — sagði einn peirra, — er okkar borg mosta bákn og mogin-furða pessarar plánetu. Við höfum haft mesta brennu. Við lyptum borginni nokkrar mann-hæðir upp úr bleytu. Yið létum fljótift renna upp á raóti; við reiddumst, og höfðum pví endaskipti á sprænunni". Stundum ber við, að borgir i Amerikti metizt hvor við aðra í sraá-preinum blaða. Boston-blaðið „Herald" liafði einu sinni sagt: „Chicago er raikil fyrir ser, enda veit hún af pví, og ekki vantar hana á-hugann. Bn hvað álnir hennar snertir, á hún ekki nieira en einn lireppur hérna í Boston. Yið segjum petta ekki til pess að hæla okkur, pví við í Boston hugsum ekki upp á auð eða stundlega iiluti, heldur einungis til pess að sætta okkur við sorann, sem tollað hefir við okkur meðan við höfuni yerið að iðka guðf'ræði, heiraspeki og siðalærdóm". — Einhverju sinni skrapp Chicagómaður austur í rikin; pegar hann kom aptur var hann spurður að, hversu honum hefði geðjast að New York. „Hún New York ? —svaraði hann, — jeg gizka á að hún sé belzt til langt i'rá Chicago til pess að geta verið bjargálnabœr". Ein borgin sagði um aðra: „Hún (Troy) hcfir aldrei eignast44

söngmann að gagni. heinispeking eða fíajgan guðlastara, en áfloganieun á liún nægilega, svo hvergi verði hallæri fyrir pá sok í pessu landi". „Konurnar í New York — sagði eitt blaðið — blístra í kerrunum, en konurnar i Boston lirjóta í rúmununi, og kalla pað .flott'". — „Hver er mest borg í Bandaríkjunum ?" spurði maður Chicagóbúa. Hann svaraði; „New York á peningana, Boston gáfurnar, en v i ð grípuni stórræðin og gjöruni pau

fyrir peningana að austan".

Stræta- og gistiskálalífinu í Chicago hefir einn ritfær maður nýlega lýst, sem hér fylgir: „Útlendum mönnura er Chicago sannir Ófriðar-staðir. Jeg hefi pangað optlega komið síðan kringum 1870 og ví5a reynt gistingastaði á hótelura, sem lik voru risavöxnum völundar-liúsum, en strætaskröltið, ysinn og pysinn, ösk-ur, köll og klukknahringingar liafði gjört mig sárleiðan á slíkum vistarverum. En nú liafði Chicago eignast nýtt hótel, eitthvað 16 loptað, minnir mig, með fleirum en 1000 herbergjum í skr. ‡>að nefnist Auditorium, og er einn salur pess hið mesta leikliús í Bandaríkjunum. fetta risa-hús stendur í Michigan-götunni (Avenue), par sera pykir mest kyrð i borginni, og snýr út að lystigarði peim, sem kenudur er við vatnið (Lake Park). Hér hugsaði jeg mér til hreifings að geta umflúið djöílaganginn á mangarastrætunuin. Hinn afarmikli forsalur,45

sem sýpur upp nålcga alla neðstu gólflengd hússins, er allur innan klæcldur skinandi Onyx-hellum sunnan úr Mexiko. ‡>ar sátu hótel-pjónarnir í öndvegi, og f'engu raer óðara her-bergi á 8. lopti og hentu mér pangað upp á lyptivél, sem paut á stað eins og stormbylur, Heldur en ekki fannst mér til! Langt niðri undir fótum mer hinn hranngræni garður og hið blátæra víða vatn i fjarska, alsett eintóm-um skipuni. Yfir hinni prúðbúnu hvílu var & veggnura bogadregin tafla, og var knappur á henni miðri og lá úr honum rafþráður niður, Ef þrýst var á hann, hringdi klukka í forsaln^ um. Ei)tir röndinni á töfiunni stóðu rituð orðin: handpurka, pappir, skófágan, sódavatn, miðdagsverður, blöð, vín, viskv, o. fl. Jeg purfti ekki annað en stilla vísi á nafn pess hlutar, sem jeg purfti, og hringja svo í rúrai nnnu. J>að var rett eins og borðið í sögunni, sem sagt var við: „Kom með matinu la Á sömu svipstundu var dumpað á dyrnar, og pjónn í einkennisbúningi kom inn moð hið urabeðna, þetta stóð nú allt heinia. En nú purfti jeg að hvílast, eptir 24 tírna ferð frá New York, en ððara en jeg var lagstur niður, rennir ser ein gufulestin fram lijá gluggunuin á hóteliin; með hvínancli dunuin og blístri, og i viðbót sungu í sífellu klukkur í lestinui. Ekki vorq 5 mínútur á enda fyr en önnur lest elti hina með sömu ólátiun, og petta holt áfram og46

Ýakti mig óðara en jeg ætlaði að festasvefninn. En til skemmtunar á niiJli óhljóðauna görguðu einhverir spilamenn og riíu á mér eyi'un nieð ramfölskum tónum. A pessu gekk liðlangan daginn, og pó músikia pagnaði ura nóttiiia, sungu gufuvagnarnir pvi hærra hana alla í gegu. Einmitt gegnuni hinu fagra lystigarð liggja prjár megin-járubrautir borgarinnar. Svona er pá ffiðsælasti bústaðurinn í Chicago! En par-leiidir menn una pessu dárel, vita lika, að áu pessa æðisgangs yrði par öll atviuna að hætta. Eininitt pessi vörulestasægur aptur og fram eptir strætunum, allir pessir huudrað púsundir kútfylltu vagnar með fólk, æsir pá og etur peim áfram. Iðjuleysi koinst par hvergi að; og pekkist ekki. Hvergi á jörðunni hufi jeg séð moira uppnám á strætum eu á peim mílu-ferbyrningi, par sem riðskiptiu eru mest í Chicago. I Cheapside-götunni i Lundúnum, og í Wallstræti í New York cr sviplík um-ferð, en hér eru íuargfalt tieiri stræti utidir lögð en par. Her verzlar líka ekki einungis bálfönnur millión Cliicagóbúa, heldur gjörvöll pau riki eða heruð, scm n;l yfir efri Missis-ippidalinn norður nieð öllum vötuum til Canada.

Annað sem veldur pessum mikla stræta-troðningi er hæð húsanna, pessara turnhúsa, sem Chicagóbúar sjálfir kalla „himinskafa" (Skyscrapers). A vissum tímum dagsins ryðst fjölniiuuið niður á strœtin úr pessum fugla-47

bjürgum, og pá fyllast pau svo, að svo sýnist, sem öll umíi'ið .se stiíiuð og ömögulcg. Mer fannst opt sem væri jeg kökuileig, sem püsuiid-ir lmkara hnoðuðu hver aí' öðrum paugað til það festist einhverstaðar við liQrn cða srnugu. Allar pessar púsundir gana og æða áfram, svo að akmennirnir vorða að gæta vel hestauna, að peir hrasi ekki eða detti. Spyrji jeg Ch.-búa til vegar, uemur hann ekki staðar, liauu liefir engau tima til pess. Eptir miðri göt-unni uiðri f'yrir marrar sí og æ í hinum stál-undnu dragreipum rennikerrauna, sem pjóta fram með dragreipunum skröltandi og skjálf-andi, eu ósýnileg gufuvelaspil draga reipiu (sem kerrulestiu er fest við) eptir aiarlöngum sporbaugum. Akatiega stórir vaguar, með stór-vélum eða öðru háferirii, rogast áfram : parna rekast peir á, lijól liefir sprungið, hestur dott-ið, maður orðið undir lijóli. Yarla noklcur maður veitir pví eptirtekt Jú, jú, löggæzlu-maður hleypur að næstu ljósberasúluuni, snýr sveif, sem par er, og einni eða tveimur min-útum síðar kemur fram lögregluvagn með livínandi klukkuliriuging. Hinn slasaði maður er settur i kerruna og henui svo ekið burt. þeg-ar kemur nálægt brúnum, sem liggja yfir Chicagó-ána, taka allir enn meir til fótanna, seni hver vilji troða annan undir. J»að er til pess að purfa ekki að bíða meðau brýrn-ar eru undnar upp, pví pær eru svifbrýr,

sem48

moð ógnarafli eru látnar snúast eins og vrengja-hurðir, íaeðan skipin fara inn eða út. Vill pá hver nota tækifærið og koraast yfh- í tíma. A tijóti pessu eru hin íuostu hamstola-læti: skip og ferjur hvar sem augað eygir, en afar-háar risabyggingar ofan og upp eptir öllum bökkum, og eru pað allt geymslu- og vöruhús'*.

Ekki má jeg skilja svo við Chicago, að jeg minnist ekki betur á atvinnu hennar. Hún er fernskonar: 1, kornverzlun, 2, sláturverzlun, 3, timburverzlun og 4, fabrikuiðnaður. ‡>ar er meiri vorzlun en í nokkurri annari borg að Xiundúnum undanskildum, og fjöldi skipa, sem par eru fermd eða affermd, miklu meiri en í ]STew York (ura 20,000), en lestatalan lítið minni, pví ckki fyr en nú nýlcga gota stærstu skip komizt gegnum alla skurðina. Er pessi verzlun pvi furðulegri, sein borgiu liggur 40 — 80 pingmaiinaleiðii- frá sjó. þau kynstur, scra paðan eru flutt at hveiti og korni, eru miklu meiii en ver getura haít greinilega hugmynd uiu.

J>að ógrynni kornvöru, seni borgin veitti móttöku 1891, taldist meira en 5 milliónir sniálesta: Allur verzlunarfloti stórveklanna til samans gæti ekki ílotað í einu pvi korni! Verzlunariloti Stórbretalands er sagt að iieyti 1 Va ixai 11. smálestum. Iðnaðartölur borgarinn-ar eru að sama skapi risavaxnar, eða slátur-feð: 15 mill. gripir á ári, mest svin og naut! Skal jeg að cndingu segja lítið citt frá slátur-49

störfunum í pessari borg. Union Stock Yeards heita frægar markaðaróttir utan til i Chicago; pær rúma um tvö hundruð púsund skepnur, naut, svín og sauöí. Er litið að hafa komið í Skaptárrétt á Islandi hjá peirri sjón! ‡>ar nærri era svina-slátrunar-búðirnar; pær eru um 50. í einni búðinni má slátra, gjöra til og afgreiða 20—30 púsundir svína á dag. Margar milliónir svína eru par lagðar árlega að velli. Maður, sem þar stóð og horfði á, segir svo frá: „Fyrst voru svínin, 2 púsund i hóp, rekin inn í kvíar. Siðan var hvert svín á fætur öðru tekið og afgreitt. Yar hlekk með keng í brugðið um apturfætur skepnunnar og i kenginn krækt öðrum hlekk, sem hekk niður úr hjóli. Nú var garminum sviplega rykkt á lopt, grenjandi og spriklandi, en i pví brá maður hnífi á barkann, og pagnaði pá píslarvotturinn fyrir fullt og allt, svoif niður rennistokk og feil í sjóðandi ketil afar-stóran. ‡>ar er svínið 3 mínútur, meðan hinir félagarnir koma á eptir sömu leið. Lítill piltur var hafður til að krækja svínið af áður en pað rann í pottinn, og líður ekki meir en 25 sekúndur á milli. Siðan er hvert svín undið upp úr katlinum og sett á járnrist, sem er úr eintómum eggblöðum, og er skrokkurinn par skekinn í nokkrar sekúndur, með pví mað-ur heldur í einn fótinn; en blöðin á ristinni skafa og skera allt skinnið vandlega af skqm-

450

unni, pvi eggjarnar ganga fyrir gufuafli og eru ekki handstirðar við verk sitt. Enn er kropp-urinn undinn upp og allt rist innan úr honum, og hvað látið sér, eins hausinn, og úr honum tekin augu, eyru, tunga og heili. Er alltpetta aðskilið vandlega og sett í ilát sér. En pað sem eptir er, krofið sjálft, er hengt upp í skála sér, á apturfætur dýrsins, unz kalt er orðið ; pá er pað brytjað og saltað niðnr. Liða 15 minútur frá pví að skepnan er fyrst undin upp og pangað til hún er hengd upp húðlaus, vamblaus og höfuðlaus. —

Með pessu svína-torreki vil jeg pá kveðja Chicago. Er langt frá mér að segja, að frænd-ur séu par frændum verstir, pvi pað er skapa-dómur vors kyns, að eins dauði er annars brauð ; en hins óska jeg, að petta sundlandi svinadráp mætti verða likamleg imynd niður-skurðar pessarar voldugu borgar á öllu and-legu siðleysis „svínarii" bins stórfenga nýja heims!

24. júlí kvaddi jeg Chicago. Yildi jeg gjarnan hafa setið par nokkuð lengur sakir sýningarinuar, en bæði var, að jeg poldi par illa hitann, og hitt, að mig sárlangaði til að sjá hagi landa vorra í helztu nýlendunum. Jeg hafði og lítinn deildar-tíma til að ná í far með „Thyru" norður fyrir í september, sem51

jeg vildi fyrir hvern mun gjöra. ‡>ann dag, sem jeg ók frá Chicago, var hiti ákafa-mikill. Hafði jeg keypt farseðil til St. Paul, og gisti pvi par UDi nóttina á svonefndu Sherman's hóteli. J>ar átti jeg illa nött sakir hitans, svaf ekki og varð að fá mér bað um miðja nóttina. Jeg hafði fengið kveðju frá einum helzta íslendingi vestur í Minnisota, Stefáni Sigurðssyni (frá Ljósavatni). Vissi jeg stefnu og staðarnafn, en hafði gleymt nafni á braut og stöðvum, og hafði pó Mr. Jónas Johnson í Chicago gefið mér pað skrifað. Jeg bað um farmiða til Minneota, en kompán sá, er seldi, apaði mig fyrst lengi og bað mig fyrst kenna sér landafræðina. Loks gaf hann mer miða til Cassota, sem

hann kvað vera par nærri. Jeg á stað snemma morguns og kom par fyrir há-degi. ‡>ar var lítil byggð og auðar preríur af enda og á. Var mér sagt, að par skyldi jeg preyja 3 eða 4 tima og mundi pá önnur lest taka mig til áfangastaðarins. J>ar beið jeg í hitanum lengi dags, en pá segir maður mér, að lest sii, sem jeg tali um, komi ekki i nánd við Minneota, heldur verði jeg að vera næstu nótt á endastöð brautarinnar og kaupa mér næsta dag mann að aka með mig til Minneota, alllanga leið. Mér leizt ekki á pað, hálfveikum eins og jeg var, og tók mér um kvöldið far með sömu lest, sem jeg kom með um morguninn, er pá kom aptur, og ók aptur52

til St. Paul. J>ar spurði jeg um lost, sem iæri til Winnipeg og komst „um borða i hana á sömu svipstund. Meðan viðstaðan varð, purfti jeg að skipta enskri 5 punda nótu, en pær borga ekki aðrir i Ameriku en bankar. Jeg heyri, að öllum bönkum sé pá búið að loka og stend ráðalaus, kalla samt á brautarpjón (negra), gef honum skilding og bið hann hjálpa mér að fá bréíinu skipt. Hljóp hann pá mcð mér í ýmsa staði, og loks bænheyrði mig hótel-maður einn, pó fyrir drjúgar kaupbætur. 011 viðstaðau var tæpar 16 mínútur og var jeg stein-uppgefinn pegar jeg komst 1 vagninn. Missti jeg i pvi fumi nokkra fémæta muni, en til Winnipeg komst jeg daginn eptir. Gisti jeg pá hjá Arna kaupmanni Friðrikssyni og dvaldi pá viku kyr í Winnipeg. Stóð pá til Islendingadagurinn og liöfðu forstöðumenn haas lagt að mér að vera pá við; varð pví af að jeg beið með f'erð mína út í nýlendurnar fram yfir paun dag, enda kynnti jeg mér lífið par á meían. J>að sem fram fór íslendingadaginn, og hluttaka mín í lionum, er mönnum nægilega kunuugt af blöðunum, og fer jeg pví Hjóttyfir pað.

Aldrei hafa Yestur-íslendingar kveðið snjall-ara en við petta tækifæri. Mitt kvœði er lang-fjörminnst, enda var jeg pá ekki h e i m a.

Synd er að brígzla löndum vorum í Yest-urheimi um ræktarleysi til fósturjarðar sinuar. liið viðkvœma íslands-minni Einars Hjörleifs-53

Sönar lýsir einmitt ágætlega hinni líelgu sakn-aðarást, sem lifir í brjósti alls porra Islend-inga, sem vestur hafa flutzt. Leyndi sú til-finning sér aldrei, hvar sem jeg kom og heyrði rœður peirra. ‡>að er missirinn og liin ógur-lega fjarlægð, sem hitar upp og hreinsar hina djúpu ylhvöt, sem heitir heimprá og ættjarð-arást. Ef Amonku-íslendingar üyttu heim og kæmu fölausir aptur að knjám móður sinnar, mundu víst, eins og nú stendur, bræðurnir ekki taka peim marglega. Ivemur það af pvi, a5 bæði mundu menn pylcjast hafa nógum að skamta, enda yrði svarið: fér var nær að fara hvergi! Aptur má pað vera vel kunnugt, hve bróðurlegar viðtökur berir og snauðir vestur-farar hafa fengið hjá löndum sinum pegar peir hafa hert á hurðir peirra; sá jeg sjálfur full deili til pess. Nýjar hræringar og kynlegar komu i huga minn, er jeg sat á ræðupallinum og horfði móti mannösinni å bekkjunum and-spajnis. Stóð par í hálfhring bekkur yfir beklc, svo rüm var fyrir púsundir. Allt petta fólk var vel klætt og vel útlítandi. Og allt petta fólk var íslenzkt. Með heitum yl og lilut-tekningu leit jeg yfir unga og gamla, cinkum börnin og hið aldurhnigna fólk, og aldrei skildi jeg betur en pá stund, hvað pjóSræknin er: að hún er mannsins dýpsta og dýrasta sálar-aíl, sem, frá pvi sögur hófust, hefir ómað frá liörpu ßkåldmæringanna og kveðið við hátt i54

sverðum og atgeirum kappanna, sem barizt hafa eða fallið fyrir land og lýð! Ó, pú háa og göfuga mannssál! |>ú. ert eins og hið máttuga himinlopt, pú sýnir ekki krapt pinn fyr en pú ert eins og pað bundin járnviðjum; pú ert gullið, sem fyrst sýnir sinn báa eigin-legleik í sjöföldum eldi! í pví fólki, sem jeg horfði á, sá jeg petta „brennda gull". ‡>ví virtist öllu liða vel og i mörgu betur en gjör-ist heima, en — hvað hafði pað lagt á sig og liðið ? og hvað hafði eldur reynslu og umbreyt-ingar gjört við pað ? Nú pola vesturfarar litla nauð hjá pví, sem hinir fyrstu poldu. J>ær sögur fara ekki hátt, en pað sem jeg heyrði, gekk í gegnum mig. J>ar man nú margur maður tvær æfirnar. Og enn gildir pað, að Dýkomið fólk grípur ekki gull upp án erfiðis I Ameriku. En meira um petta síðar.

Heldur var heitt veður pennan íslendinga-dag, og naut jeg min ekki meir en til hålfs. J>óttu mer og ræðuhöldin æði-löng, en lang-orðar tölur munu rera par landssiður. Allar voru tölurnar vel hugsaðar og fornilegar; lang-frumlegust var pó ræða séra Hafsteins: „Bón-orðsförin og búskapur Jónatans." Hún er valið ?eíintýri fyrir unglinga. Séra H. P. er gáfu-maður mikill og hinn mælskasti, en ekki er rödd hans og framburður par eptir. þessa kyrðardaga í Winnipeg heimsótti jeg fjölda landa par, pó jog nefni fáa. ]peir scm eink-bó

um liðsinntu mér af heldri mönnum voru peir herrar: Jón Ólafsson, Páll Bárdal, peir Páls-synir (Paulson) AVilh.

og Magnús, pau hjónin séra B. Petursson og hans góða og göfuga enska frú; séra B. Johnson, nývígði presturinn; Björn Skaptasen frá Hnausum, Mr. Jo-hannesson. o. fl. Tóku mér allir sem vini og góðum gesti, Hús peirra liggja flest vestur i bænum, eru par flest hús smá og byggð handa einni fjölskyldu; flest eru úr timbri, snotur og vel máluð og skreytt; bregður manni við að sjá par hinar ótölulegu tilbreytingar á íveruhúsum, sera ótíðar eru á Englandi, auk heldur hjá oss. Eru Amerikumenn orðlagðir húsasmiðir, en um smekk peirra kemur mönnum ekki saman. Ejöldi íslendinga eru kaup-skaparmenn, sumir fullkomnir kaupmenn; aðrir eru bakarar, slátrarar, mjólksalar eða ein-hverjir iðnaðarmeun; enn aðrir eru starfsmenn og vinna óákveðna vinnu. Enga sá jeg par purfamenn, aðeins 2 eða 3 menn, sem litið eða ekkert höfðu á að lifa, og var peim sjálfum um kennt. En amlóðar, sem stundulir eru, vinna sér par vons heldur brauð, pótt lægra íái kaupið, og unglingar fá opt starf við peirra hæfi, pví kaupgjald fullorðinna er of hátt fyrir félítið fólk. Á hina síðuna eru fáir landar par betur en sæmilega megandi, og fer pað mjög að líkindum, pví engir peirra hafa enn ráðizt í stórræði, pví síður í féglæfrabrögð,sem par i landi cru ekki ótítt. Eitilwer lielzti borgarinn par af íslendingum er Arni Frið-riksson, og så eini, sem kosinn liefir vcrið i borgarstjórnina par, en margir aðrir eru vel metnir og komast eflaust smásaman að bæjar-málum. Bænum er skörulega stjórnað og stór-framkvæmdir gjörðar árlega honum til bóta og prýðis. í fyrra voru rafsegul-sporvegir lagðir um allan bæinn, og er pað stór-hagræði og skemmtun, að lljúga á peim fram og aptur. J>á var og bærinn lýstur með raíljösum. I sumar var með kappi verið að fœra vatns- og hreinsunarrennur vestur um borgina, og um pað pví stórvirki er lokið, verður stéttalagning strætanna fullgjörð; en slíkt verk er bæði seinlegt og dýrt í hinum viðlenrlu borgum par í landi; er og víða gengið á trépöllum, og svo er víðast enn í Winnipeg. Austan til er bærinn bæði skrautlegur og stórborgarlegur; býr par flest ríkisfólk; par eru glysbúðirnar, banka-liúsin, hótelin miklu og boi-garhöllin; er hún Ijómandi fögur bygging. Manitoba-liótelið sezt einna lengst að; pað er með turnum og eitt hið veglegasta hótel í Ameriku, og er pá rnikið sagt. ]pó pótti mér Windsor-liótelið í Mont-real fegurra. Fyrir austan bæinn rennur Rauðá og er all-mikið vatn; í liaua rennur fljótið Assiniboia nokkru neðar; pað kemur að vestan og er all-mikil á. Með ánurn eru skóg-ar og aldingarðar bœjarins, en skóglaus preria57

nb iiorban, útsunnan og vestan og er bürl marfiöt. Franskt porp eða bær er á austur bökkum Rauðár; pað beitir St. Boniface, snoturt mjög og skógur urahverfis. ‡>ar er dómkirkja og böll raikil ; situr par erkibiskup. par er allt franskt og með öðrnin blæ. J>ar er og nunnuklaustur. Við Jón Ólafsson og Mr. Jo-hannesson (Sigurður), ágætlega vel hagorður maður, skemmtum okkur par einn dag, og viðar ókum við með ánum. Yestan til og sunnan pótti mér landið æði-einmanalegt, pvi ekkert hvílir augað. Stæði jeg einn og horfði par út í bláinn, varð mér sviplíkt eins og pegar mér barni var fyrst lofað að fara með eldra fólki fram á grasafjall í Skógum. Mer varð síðnr en ekki ura sel, er jeg så öræfin og pað Ófærufell; jeg bætti að tíria og horfði í gaupnir mér. Og pegar fólkið fór að brosa að mér, lagði jeg balann á bak og lallaði af stað alla leið beim til móður minnar. Hún fagnaði mer vel, hló og sagði: „J>að bugsaði jeg, pú befir óttast álfafóllíið PíC „Nei, —svaraðijeg — jeg hræddist fjöllin!" En hfcr brœddist jeg slett-urnar, víddina, pögnina. pað er vaninn tómur sein gjörir, að náttúrunnar mikileikur og dá-serad ekki tryJlir oss. Lik tilfinning gagntók mig á Atlanzhafinu. J>ar datt mer í hug vinnumaður úr Fljótshlíð, sem í fyrsta sinni kom út á sjóinn við Eyrarbakka. Hann lagði inn árina, góndi upp í loptið og sagði: „Ógu58

er djórinn clór (sjðrinu stór)!" Sumir landar kváðust aldrei una vel á pessum preríum, heldur sí og æ prá að sjá aptur sjó eða fjöll. Fyrir pvi kjósa peir sér helzt land eða byggð par sem hálent er, se pess auðið. — Eitt var pað sérstaklega, scm jeg ekki kunni vel við i Winnipeg. ‡>að var vatnið. f>að er væm-ið mjög, og til er par vatn, sem ekki er betra á bragðið en — Göngu-Hrólfs-rímur!

A r g y I e.

Dagana 4. til 8. ágúst var jeg vestur i Argyle-byggð; pað er nál. 5 pingm.leiðir suð-vestur trå "Winnipeg. Mr. Fridrikson fór með mér og gistura við hjá bróður hans Friðjóni kaupmanni í Glenboro, og fengum ágætar viðtökur. Friðjón er, eins og Arni bróðir hans, kvongaður beztu konu og á efnileg börn. Hann er talinn dável fjáður raaður, enda er hann vel fraraaður og vitur maður. Glenboro er spánýr bær með nokkrura hundruðum íbúa; stendur á sléttu-ávala vestur af og andspænis hinum fögru Argyle-hæðum. Mér leizt mjög vel á petta preríubæjar barn ; er Friðjón par ein-hver fyrsti maður, pótt ekki búi par aðrir íslend-ingar; sýndi hann mér og sagði öll peirra ,.plön" bænum til prifnaðar; einkum leizt raér vel á barnaskólann og allt hans fyrirkomulag; var Friðjón gjaldkeri

hans og helzti oddviti.59

Litur og stjórnin vel og skörulega eptir öllum skólum, launar kennurura, og má enginn rera það, sem ekki heíir próf tekið. Taka Ameriku-menn langt fram Englendingum frændum sinum umj allt, sem að unglingaskólum lýtur. Er par kennt miklu fleira og margfallt lengri tíma en hér á sér stað, og skólafriin óvíða nema 1/3 úr missiri. Hvert barn kefir sæti og púlt fyrir sig; stofurnar háar, hreinar, rüm-ar og bjartar. Hver skóli á fasteign. Hverju héraði (County) er ávallt skipt í fleiri eða færri hreppa (Township), en hverjum hrepp i 36 parta (Sections) jafna ferhyrninga, sem hver er 480 ekrur, eða 4 ból (Lot). Nú hefir stjörn-in (pjóðin) lagt 2 „parta" (960 ekrur) til skóla, og nota menn pá eign eptir kringumstæðum fyrir skólann, pvi stjórn er nijög frjálsleg, en kennsla ókeypis.

í prjá daga ókum við um nýlenduua og mætti jeg mikilli gestrisni og bliðu hjá Argyle-búum. Leizt mer að jafnaði bezt á pessa af peim byggðum, sem jeg sá eða hafði nákvæma lýsingu af. Er hún einkar hýr yfir að líta, lágir hálsar eða háar öldur, víða prýddarlauf-skógabeltum, en pess á milli grænar brekkur eða slakkar, dældir eða pá blikandi, renni-sléttir akrar. Eru hveitibreiðurnar einhver hin inndælasta sjón fyrir augað, par sem full-sprottinn akurinn kvikar eins og gullhaf í sól-unui. J>ykir og flestum bændum furðulega00

VBcnt um akurlönd sin, eins og forðum liinrt liiigi bróðir Ólafs helga lét á ser heyra, ei hann helzt kvaðst vilja eiga „akra". Flestir landar búa enn i sinum frumlegu bjálkahúsum (Loghouse), en margir hafa lopt i peim og allir einhver skilrüm. Flestir frumbyggjar landsins hafa sama sið, og geyma sér að reisa „civilíseruð" hýbýli pangað til umhægist. Ekki grípa menn gullicJ hin fyrstu árin, heldur hljóta menn bæði að vinna mikið fyrir pvi og neita ser um mörg hægindi. Hið i'yrsta er reyndar að koma upp skýli yfir sjálfan sig og skepnur sinar, en par næst og jafnframt að ra;kta jörð-ina og koma ser upp akrinum. En að pvi er ekki auðhlaupið, pótt jörð sé fengiu og hün se plógland, svo ekki purfi að ryðja til hennar. þá parf að kaupa áhöldin, og pau kosta fé, fyrst oyki og plóg, en síðan vélar pær, sem frumbýling eru ómissandi, enda eru ótal sinn-um ódýrari en stöðugt fólkshald. f>á parf að íá ser skepnur í bústoín. Komust íslendingar vestra snemma til peirrar niðurstöðu, að miklu betra se að hafa kvikfe, einkum kúpening, til vara og styrktar (mixed farming) en tóma hveiti- eða kornrækt. Er peini og lirósað fyrir ráðdeild og hagsýni sem frumbyggjum og pykja tijótari til að nota ný ráð og áhöld, en aðrar pjóðir, sem inn flytja, enda fipar pá eklci forn-venjan í akuryrkjunni. J>að pótti mer helzt að pessari snotru og frjóvu nýbyggð, bæði hve61

lítil hún er — likt og meðalstór hreppur íl íslandi — og hitt, að ekki geta stórum fleiri ílutt pangað, svo er landið numið og liyggt allt umhverfis. ^ó geta peir, sem efnphafa, jafnan fengið par jarðir til kaups bjá ö3ruui pjóðum, pví opt vilja menn selja og færa sig, enda pó lönd pylci góð, meðan menn ekki liafa fullbyggt eða sett fé sitt fast i dýr hus og garða. Er par nóg að velja um og ýmsir eira hvergi. Margir kjósa og að búa seni næst sinum löndum, og fyrir pessar sakir må vel vera að byggðir landa bæði í Argyle og Dalsota færist drjúgum út með tið og tíma. Innfæddir menn par eru braskmenn miklir, afar-mikið hneigðir fyrir kaupmang og onnur viðskipti, lána gjarnan fé og færa sífellt byggðir sínar. Má pvi hvervetna fá jarðir keyptar og pað góðar. Leigan er liá, minnst Saf lOO, en pen-ingar bafa par eptir pví lágt verðmæti, og jarðir borga opt sjálfar háar leigur. jj>cir Friðjón brœður eiga enn tvo brœður, er büa báðir i Argyle Yiö komum fyrst til annars peirra; voru liestar okkar látnir inn pó heitt væri, pvi liestar eru par afar-stórir og van-stilltir ef eitthvað ber ut af, J^ar var ljüffeng, ný steik á borðum, er inn kom, og nýmjólk feit og svalandi. Hengja menn hana niður i djúpa brunna, pvi með pvi eina móti hitnar hún hvorki ne súrnar. Bóndi átti fagran akur og allmarga nautgripi og lu-oss. Viðast hvar62

umgirða bændur haglendi sín sem akra, og cr pað mikill kostnaðarauki, en víða býðstefnið, ef skógur er nærri. Næst komura við að garði Snorra bónda Arasonar. |>ar er gullfallega umbúið og húsakynni ný, enda er hann par með gildustu og beztu bændum. ‡>á komura við til Björns bónda, bróður Kristjáns skálds. Hann er og mikilsháttar maður og vel að ser. Sonur hans hinn ezti, Björn, var prestvigður í sumar, efnismaður. Björn bóndi bjó í dæld undir hávöxnum skógarlundi. J>ar var nijög frjótt og átti hann góðan akur. Hann sýndi mer gufupreskivel, sem hann og nágrannar hans áttu. Hún kostaði 3000 dollara og var hin mesta gersemi. Aðrar velar eru knúðar af 10 hestum. Góð vél þreskir 1000 bushel á dag (en gildur maður með pusli varla 10!) Hann sagði mer að hann hefði pá lokið hey-skap sínum og fengið nálægt 34 kýrfóðar eptir 2 nienn og ungling nieð 2 hestum

á 14 dögum. Slær ein sláttuvél allt að 6 kýrfóðrum par á dag, og rakar hrifuvélin það á hálfum degi; fyrir henni gengur 1 hestur, en 2 fyrir sláttu-velinni, og enn 2 fyrir kornskurðarvélinni (bindari). Eru allar pessar vélar, og pó ekki sízt „bindarinn" (sem bœði sker, kippir upp á sig, hnýtir, klippir frá og kastar bindinu frá sfer) hin raestu meistaraverk manulegs hugvits og haglciks. Loks komum við að Grund, bæ Mr. Sigurðar Kristoferssonar. J>ar er einna63

fegurst og viðsýnast, skógur all-mikill á hœð-inni norðanvert við garðinn, og eru göng dimm og svöl gegnuni hann yfir ásinn og er par fögur tjörn og tær niðri fyrir. Erú Kristo-fersson er kvennskörungur og eiga pau mörg efnileg börn. Hún er systir frú Súsönnu Briem. Hitti jeg par Mr. Taylor föður peirra, sem býr par nærri og á íslenzka konu, sem hann kvongaðist i elli sinni. |>essi heiðurs-verði öldungur er mjög kunnugur landnámi og baráttu landa vorra frá fyrstu árum, einkum var bróðir hans lengi leiksbróðir og leiðtogi peirra i Nýja-Islandi, og reyndist peim hinn bezti drengur, og báðir voru peir valmenni. A Grund er póststaður, enda liggur bærinn í miðri sveit. Sigurður bóndi var pá ekki heima, heldur liér á landi; er hanu talinn einhver liinn ötulasti allra bænda par, og ekki gåt jeg láð honura, pótt hann heldi fram byggð sinni i Argyle. Satt að segja hygg jeg að flestum bændum líði par vel; pótt háraði peirra kunni enn að vera í nokkrum skuldura. Ber pess að gæta, að búskapur peirra par er einungis fárra ára gamall. en margir byrjuðu með litlura eða engum efnum. J>arf og rnargt, eins og áður er sagt, til bús að kaupa par sem annarstaðar-Aðfœrsla öll er par liæg mjög, engin ferðalög að kalla, ckkert vos eða hrakningur, en matur mikill og góður. Er par pví enginn sultur pó einhver sé með litlum efnum ; styður hver64

íinnan ; ætla jeg að par se enn !iið bezta sarn-komulag railli manna. Sveitapyngzli talar enginn um, entla cru engin fátœkraútsvör ákveð* in. Mjög mft par vel nota börn og örvasa fólk til vika eða undirlettis. Aðalútgjöld allra bænda par eru prestsgjöld og skuldarentur. Hefir nú allur porri peirra mjög í lmg að bæta húsabyggingar sínar, og fríkkar pá óneit-aplegii stórum bjá peira. Svo er sveit pessi frjó, og svo kynja mikil kornrækt (mest liveiti) er par komin í gang, að peir Argyle-Islend-ingar (um 130 bændur) fullyrtu, að peir fái ár-lega nægilegt kora fyrir allt ísland cða hér uni bil 70000 tunnur!

Jeg bafði ásctt mér það, sem jeg enti, að skipta mér sem minnst af kirkjulegum raálum meðan jog stæði við hjá Jöndum mínuni. J>ú slapp jeg ekki alveg. ‡>ar í Argyle var prest-laust að niestu, pvi prestur peirra, séra Hafsteinn, pjónaði söfnuðinura í Winnipeg í for-föllum sera Jóus. Menn báðu mig pvi í Argyle un) eina messu í kirkju peirra, og let jeg það eptir peim. Kom par sainan hávaði fólks úr nýlendunni. Heitt var og preugzli mikil. Jeg hafði fyrir texta orðin : „Hvað er langt heini?" Kirkjan var siioturt hús og sviplík stœrstu og laglegustu sveitakirkjum bjá oss. Süngur var góður og dável leikið á bljóðfæri kirkjunar, ' Er par fyrir söng Sveinbjörn Hjaltalín frá Stykkisbólmi. Yfir 100 vagnar,65

hver með tveim hestum fyrir, stóðu i kringum kirkjugarðinn; hafði jeg aldrei sjeð slíkan reið-skap hjá íslenzku fólki. Allt var fólkið með ensku klæðasniði og flest vel búið, karlmenn á frökkum eða „jðkkum" og með mjallhvítt háls-lín, og konur flestar klæddar eptir tíðskunni í höfuðstaðnum. þjóðbúninga sjá menn sjaldan í hinu nýja landi, er hin ensk- araeríkanska tíðska og pjóðerni allt of rík til pess. Jeg skírði par prjú börn.

Næsia dag var samkoraa mikil haldin að Grund, og mætti par aptur fjöldi byggðar-manna. Var pá 100° hiti á jFahrenheit, en pó all-hvass vindur; bætti það hitann, að fundur-inn stóð í skugga skógarins við áður nefnda tjörn. Friðjón kaupmaður stýrði samkoniuntii. Yar þar söngur góður og mjög fjörleg ræðu-höld. Aldrei hefi jeg heyrt íslands minnzt með raeiri aivöru en moðal Ameriku-lslend-inga. Her heima kveða menn og prédika um ágæti ísafoldar eptir vanans og hégómans for-skript; par meina menn hvað þeir segja; hér, meðan menn horfa ä landið og eiga það, er það peim eins og óvirkilegt, en par sem menn sjá það ekki né eiga, par erpað fólkinu virki-legt og vcrulega lcært. Sannast her, að sá veit fyrst hvað átt hefir, pegar misst hefir. þó kvaðst par enginn peirra, sem jeg spurði, vilja liytja vistferlum eða alveg heim, en fiestir kváðust prá að mega sjá aptur hina kæru átt-haga, og margir, einkum kvcnnfölk og oldri meuu, munu bora leynilega heimprá i brjósti. í borgum mnn minna gæta ópreyjunnar, par glopur fleira fyrir en í nýlendunum, par sem fámennið er og hvert lms er fvrir sig, pótt sjaldan seu langar bæjarleiðir milli býla. Yfir höfuð leit Argyle-folk sællega út og ánægju-lega. Mun og mörgu pess mjög bregða við frá Nýja-íslandi, pví paðan eru margir, sem par búa, eins og líka all-margir Dakota-bændur.

Ekki man jeg hvernig minnum og ræðum var niðurskipað, en lielztu rrcðumenn voru peir brœður Eriðjón og Arni, Jón bóndi Björusson (frá Heðinshöfða), Kristján sonur hans, kaup-maður á Baldri, og bróðir hans, Tómas, sein er skólakennari, fornkunuingi minu Halldór Magnússon úr Helgafellssveit, Jón Björnsson, (sem líka flutti kvæði um ísland), og Skapti Arason. Sjálíur rar jeg heiðraður með kvœði; hafði pað ort Sigurbjðrn Jóhannesson, og var vel ort. Ýmsa góðkunuingja sá jeg par, Sig-urð Laxdal frá Akureyri og konu hans, hjón-in frá Draghálsi syðra, snilldarfólk, sem jeg hafði gist hjá, og svo var um fleiri; buðu mér margir heim, en tíminn meinaði að piggja. Sendi jeg peim nú öllum kæra kveðju mína og pakklæti! Er pað mín spá, að pessi hill litla en fríða nýlenda verði auðnupláss og eigi meiri framtið fyrir höndum en nú eru likindi til. J>œtti mer ckki óliklegt, að landar vorir67

auki par byggður sínar mcð tíð og tíma, cn aðrir rými fyrir peim. Kyti vort á eim seiglu, og pess hæfilegleikum nnui okki af öllum hrós-að ófyrirsynju,

Ilm kvöklið undir sólarlag kvaddi jeg hið gestrisna Argyle-fólk. Sagði einn bóndi pá víð mig: „Nýr siður mundi pað hafa pótt á voru gamla landi, hefði allir brendur með kou-um sínum í heilli sveit riðið í einu út heilan dag til að skemmta sér í breyskju perri um túnsláttinn". Jeg kvað pað satt vera, og het að freista peirra okki til slíkrar frátafar næsta sumar. En bóndinn bað niig blessaðan að koma sem optast, pess vegna. Eptir bezta beina hjá húsfrúnni á Grund, ókum við heirn 9 eða 10 mílur til Glenboro. J>á var logn, en dimmir skýbólstrar í lopti; eltu okkur smá-hópar af bitfiugura (Mosquitoes), en pær aptur svonefndar drekaflugur, stórir vargar, næstum eins og selningar, f»œr eru meinlausar við íueiin, en gleypa sináíiugurnar, og máske vita á illt. ‡>ví pegar minnst varði datt á storraur og stoypiregn með ákaflegum prumum og eld-ingum. Náðum við alvotir og moð herkjum heini. Kom í pví aptur liið blíðasta veður; eru slíkar ruinbur einkennilegar par i landi; bafa menu hér enga hugmyiid um prumuveðrin par, ne hve skjótt par breytist veður ef prum-ur eru með eða stórhagl. Næsta dag kvaddi jeg hiii góðu hjón í Glenboro, dóttur peirra,

5*68

friða og gjafvaxta. og ungan og lítinn son, sem heitir Kári. Lofaði jeg honura að koma aptur til að skjóta úlfana á preriunum, sera hann mikið hugsaði um, likt og börn hjer um mannýgu bolana.

Yið Friðjón rareltum til vináttu með okkur og að skiptast á brefum. Héldum við Arni síðan til Winnipeg, og bjóst jeg að fara pegar daginn eptir suður í Dakota.

D a k q t a.

Elzti vinur minn í Ameriku, séra Jón Bjarnason, var ekki heima. Hafði hann, eins og kunnugt er, verið fárveikur mikið á annað ár og engir ætlað honum líf, allt til pess er Móriz læknir Halldórsson kora til sög-unnar. Hann kannaði mein séra Jóns og skar sár hans upp og gjörði við á nýjan hátt, og tók pá meinið að batna. Fór séra Jón suður í Dakota með honum og dvaldi par lengi og batnaði óðum. Hafði jeg aptur og aptur feng-ið bref frá honum og fleirum að koma pangað suður, en pað dróst sökum íslendingadagsins og ýmislegs annars. ‡>á dvaldi séra J. B. á Garðar hjd vini sínum, séra Friðriki Bergmann. Grjörðu peir nú svo ráð fyrir, að jeg finndi fyrst Móriz lækni og að hann leiðbeindi mér til Garðar. ]par sem ekki ganga brautir, verða lcunnugir uð ráða ferðum, pvi margir cru veg-69

irnir og er vandi að velja pá hagfelldustu; vildi jeg flýta ferð minri en koma pó sem víðast við í byggðinni. Um petta ferðalag mitt stóð ráðagjörð mikil í Winnipeg. Yildi J. Ó. að jeg stœði sem minnst við hjá klerkunum, vildi að jeg kæmi fyrst og dveldi lengst á Mountain, par sem Heimskringlu-menn byggi, enda peir sömu menn, sem drengilegast hefðu styrkt ferð mína. ‡>etta skildist mér vel, en síður frjáls-lyndi J. Ó., að vilja ráða ferðum mínum frem-ur en mér litist sjálfum. Hafði jeg pó sagt honum, að jeg mundi ekki skipta mfer af mis-klíð peirra. Yarð okkur petta að ágreiningi, og pótti mér illt, pvi að jeg hætti ekki heilsu og lífi í pessa vesturför sem fylgifiskur eða undirlægja nolikurs flokks eða manns, en a3 binu leytinu póttist jeg vera mjög skuldbund-inn J. Ó. og peim, sem mest höfðu stuðlað til ferðar minnar. Eflaust hefir J. Ó. og fleiri búizt við að jeg mundi opinberlega fylla ílokk peirra, sem frjí.lslyndur trúmaður, en pegar áður en jeg lagði af stað vestur, fann jeg enga

bvöt hjá mér eða köllun, til að samlaga mig Úiíitörum par vestra, hafði jeg löngu áður fundið að jeg kom mer ekki saman við pá. Jeg hafði löngu áður skilið, að fæstir peirra eru pað sem meun kalla Cbannings-menn, en dr. Channings (Kjannings) Unitarismus ætla jeg að sé sá eini, sem á nokkra framtíð í vændum. í AVinnipeg sá jeg og lítið kirkju-70

legt líf af peirra hálfu, enda var kennimaður peirra, sera Björn Petursson, pá veikur. Mín skoðun er, að sreki pessi „framfara"- (advan-cing) Únitarismus einu feti framar, og hverfi hann ekki niiklu fremur aptur til ákveðinnar trúar, með Krist fyrir miðpunkt, pá se öll trú (í eldri skilningi) liorfin og ö)l kirkja farin! Jeg veit að margir hinna yngri hafa allt aðra skoðun, en jeg efast um, að peir pekki betur enn jeg, hve háskalega nærri pessi nýji TJni-tarismus liggur hinni nýju vísiudalegu lifsskoð-un, soni setur allan heiminn liérua iuegin og pvertekur fyrir alla opiuberun. Hin forna trúarbygging er syo stórkostlegt furðusraiði guðlegs og inauulegs anda, að pað er ekki fyrir börn, að rífa hana niðtir og byggja nýja. Ef pað ætti að vinna, pyrfti nýjar guðlegar stór-hetjur. Hiu aðferðin, að vilja fella sumt af hinu yfirnáttúrlega, en halda surau, pað samsvarar hinuni bernskulegu papþirsbótum á gömlum og reyndum stjórnarskrám. J>ví pá ekki heilt lýðveldi? Og hvað á petta hálfeinfeldnislega lcák nútímans, sem segir við guðdómiun : haltu mér— slepptu niér! og fullnægir að lokum fáum eða engum sálum? Hversvogna? Af pvi að eldinn vantar, andann, Iifið, sannfær-inguna, paö guðdónilega, sem gagntekur og gefur hungrandi sálum lif og aiula og alla bluti! Å liinn bóginn veit jeg vel, að niiðalda dogmatikin stendur tæpt, pvi bún ber íneð71

ser mannlegt snið og er eins og allt undir sólunni háð alheimsins framsóknar- og breyt-ingarlögum. En rettur hinna mörgu, sem enn lifa og deyja í hennar lífsskoðun, heimtar há-stöfum, að hún megi njóta friðar og helgi í lengstu lög — meðan ekki er betra að bjóða. Bótin er, að allir sannir kennimenn á vorum döguni kenna i raun og veru likt, ef ekki hið sama, hvaða trúarflokki sem peir fylgja; og æ fleiri og fleiri guðfræðismenn taka að skilja, að ekki einungis ofsi í trüar-efnum sö skaðlegur og rangur, heldur og öll negatfv aðferð. niðurrif og byltingar, sem hjá verður komizt. J>að sem mönnum er heilagt, á að ftl að vera í friði til uppskerudagsins, til síðustu úrslita, annars uppræta menn hveitið með illgresinu og skemma sllnn akurinn. En hvað á að segja um skaðlegu kreddurnar ? og hvað um klerkavöld, ofbeldi, hjátrú og hleypidóma? Svar: allt petta á að smá-sigra með stillingu, rökum, skynsemi og bróðerni. Bókstaflegum innblæstri trúir ekki lengur nokkur vel menntaður maður, en á gæzku guðs og b'róðernis-samband mannkynsins trúa flestir. Hér mætast menn. J>að er nóg ; svo má poka hinu til hliðar, pví sem er að daga uppi fyrir ljósi pekkingar og reynzlu. Og pví er verið að poka til hliðar, jafnvel í kirkjunum sjálfum. Jpessregna sé jeg enga nauðsyn á að segja skil-ið við gamla Lúther eða hans litla-Katekismus72

— einkum se maður nú eínu sinni íelagi hans kirkju. En — svo jeg gleymi ekki löndum vorum í Winnipeg, skal jeg taka pað frara her, að pað sem sýnist mest skaða kirkju- og sarnlíf par, eru hinar ljótu og hóflausu blaða-deilur. Trúardeilan par virtist mér stafa meir af öðrum hvötum en trúnni. í litlum og ung-um pjóðfelagsskap koma margar deilur á dag-skrá, sem pá er hætt við að klæði sig búningi einhvers almenns „prógramms", sem úr pví blekkir menn svo, að peir trúa á pað, og í-mynda sér úr pví, að peir eingöngu berjist um pað, og hitt, sem á milli ber, sé ekki ann-að en mótstöðumannanna ótrúlega heimska og pråkelkni. Eiga svo úr pví ýmsir högg i ann-ars garð, en aðalmál prógrammsins verður út undan, eða íær skömm og skaða. Vil jeg svo låta úttalað urn petta mál að svo stoddu, og biðja menn að afsaka útúrdúrinn.

Jeg er nú kominn til Dakóta-nýlendu ís-lendinga, og dvel par frá 9. ágúst til pess 15. Einar Hjørleifsson, skáldvinur minn, fór suður með mér, eins og hann svo snilldarlega skýrði frá í Lõgbergi. Á ieiðinni lásum við hin spá-nýju Hannesar-ljóð, sem hresstu okkur betur en brennivín á Kaldadal! J>að eitt pótti mer strax að pessum unga, skörulega kveðskap sem hcild, að ekki var all-hægt að sjá, hvort höf-undi lians hefir farið fram eða aptur í 8 eða 10 ár. Jeg las líka nokkur ný kvæði eptirld

félaga minn í vagninum, og á peim póttist jpg sjá rissar framfarir, pótt hann sé og vorði nokkuð einrænt skald, og andi kvæðanna ekki hraustur eða kátur og kjarknrikill. pað geta ekki allir verið jafn ungir eða glaðir og gal-vaskir i lifsins striði og stórviðri. „Sá hlær að örum, sem varð aldrci sár", segir Shakspeare. En — pað var allt gott og blessað; skáldunum er allt leyfilegt — nema að vera leirskáld! Yið komum fyrst að peim bæ eða stöðvum, sem

Grafton heitir, og var dr. Halldórsson ókominn. Gengum við félagar pvi til hótels til snæðings. Mér þykir góður bjór í hitum, eins og föður vorum Lúther, og bað um flösku. J>ar kom pvert nei. Jeg spratt upp reiður og spurði, hvi pað sætti. Mér var svarað, að þing hins glænýja Norður-Dakóta ríkis hefði pau lög út gefið, sem bönnuðu stranglega alla bjór- og vínsölu par í landi. Er petta frelsi, offrelsi eða ófrelsi? hugsaði jeg, en Einar, sem pekkti betur mannlegan breyskleika í Ameriku, spyr brosandi veitingasveininn: „Hvað hafið pið næst eða líkast bjór á svona hóteli?" Maðurinn leit á okkur ámátlegum augum, brosir svo og spyr, hvort við séuin langt frammi nokkuð skyldir leyni-lögreglunni. Einar bað manninn hœtta allri hjátrú og hleypidómum og koma strax fram með eitthvað forsvaranlegt, svo land og lýður kafnaði ekki í ólögum. Hann fór og kom aptur með nógan bjór handa premur!74

Síðan ók „vertinn", kátur Norðmaður, á sfcað með okkur og sýndi ókkur 2 bjórflöskur, sem biðu taks undir sætinu. „Svona er nú lífið í Líverpol!" sagði raaðurinn Miðja vega raættum við lækninum, sem var að srekja okkur; héldum svo 4 áfram. Yegurinn var langur, 18 enskar mílur, og hreppt-ura við óttalegt prumuveður með steypiflóði, som rennvætti allt á svipstundu. Var sú stund ógurleg og kvaðst enginn hinna priggja rauna pvílíkt fár: kolamyrkur og eitt eldhaf skiptist á leiptui'-tljótt, en prumurnar dundu í sífellu, moðan loptið hellti yfir jörðina, svo vegurinn varð sem fljótl Hestarnir runnu som aftók með hangandi liöfuð, og enginn mælti orð. Viðtökunum hjá Móriz lækni lýsti Einar rit-stjóri vel og maklega í Lögbergi. Hús hans og húsbúnaður var eins og liöfuðdoktor sóradi. fó bar frú hans langt af, pví Móriz á staka konu að góðleik som fríðleik. Dugnaður matins-ins og olja er makalaus. pað, sem einkum kom lionum óðara í álit, var hans skjóti og skörulegi dugnaður við sullaveiki landa hans, sem parlondir læknar fældust og kunnu ekkert með að fara. þó hefir Móriz jafnan með ser innfæddan lækni ágætan, bæði til að kenna honum listina og til að hjálpa ser. Taka peir báðir (og skipta með ser) 300 doll. fyrir að ekora sulli úr manni! Að „brenna" er par ekki brúkað. Móriz kvaðst forviða yfir pví, bvo margir ísleudingar hafi pessa voðalegu75

meinsemd ; en aldrei yrði hann sulla var í íslenzkum unglingum, sem fæddir væru par vestra. Hann bar ísl. bœndum bezta orð fyrir höfðingskap og áreiðanleik að borga, og kvað pá standa langt framar i pví öðrum Skandí-nöfum og enda innfæddum Canada-mönnum. Yoru 3 bændur ísl. nýbúnir að telja honura út 300 doll. hver. Bær Móriz beitir Park River, nijög hýr og snotur, syðst i íslendinga-byggð í Dakóta. pað heitir Walsh hérað; er pá Pembina par norður af, Grand Forks (par seui höfuðborg ríkisins með sama nafni er að myndast) par suður af. Pyrir vestan Walsh heitir Ramsay, par fyrir norðan, og vestur af Pembina, Cavalier. þessi heruð mynda part af hinum frjóvsama Rauðárdal að vestan; má skoða hæðirnar í Pembina sem efstu brúnir pessa dalverpis. Annarfi er slakk-inn viða svo lítill, að hans gætir ekki. pó parf hæðarmunurinn ekki að vera stór til pess, að viðsýni gefizt nóg, par sem hið bera flat-lendi breiðist út fyrir auganu. þar er og ekki mistur ne pokur á sumrum. J>ar er purlendi mikið, en pó vatn nægilegt; skógar annað slag-ið. Fegurst er í Pembína á hæðunum, t. d. hæðin Óðinssæti, svo og við bæinn Mountain. Landslagið svipllkt og í Argyle, en hefaðið miklu stœrra. Landgæði eru par og all-mikil, en pó misjöfn nokkuð; er ekki laust við, að liæðirnar dragi til síi> úrfelli og frost fremur76

Oh Inn marflata prería. Nyrðst og neðst i fylkinu hafa |>jóðverjar sezt að, og var mér sagt, að sá hallij sem peir nåmu, sé feikilega frjór og betri fyrir hveitirækt en íslenclinga-byggðin. Höfðu vorir landnemar gengið par um óbyggt land og kosið heldur hæðirnar, og Olli pvi fjallavaniun heima. Svo má segja, að allt N.-Dakóta ríkið se spáný byggð, og par sem nú er alsett bæjum og býlum, áttu engir beima fyrir 12—14 árum nema úlfar, biruir, Indíánar og óbótamenn. Ná sjást par einung-is vel siðaðir menn.

Eptir ljúffengt Kaupmannahafnar-borðhald með Champagne hjá læknishjónunum, kvöddum við Park Rivor með sinn rósadúskinn hver á brjósti, og ók Móriz aptur með okkur langa leið norður til Garðar. f>ar er fagurt land með breiðum lágöldum, optast skógi vöxnum, og grænar grundir og gullnar hveitiekrur á milli. Er all-staðarlegt að horfa heim til pingmannsins Mr. Eiríks Bergmanns. Liggur stórbýlið Garðar sunnan undir skógaröldu og vellir víðir heim að bænum. |>ar eru stór hús og rikmannlegt, en er pó lítið annað en eitt býli, pvi Bergmann á landið; býr par nokkuð af húsfólki og öðrum verkamönnum, og par er póststofa og skólahús. Hveitiblaða er par mikil og sögunarmylla. Jþar er og laglegasta kirkja byggðarinnar, og befir kostað mikið fé. Mun hún vera viðlíka stór og Bessastaðakirkja77

á Alptanesi. Úr turni hennar er all-víðsýnt, og par er klukka, seni er gersemi. Töluvert af innanskrauti kirkjunnar höfðu ísl. konur gefið með samskotum; er pað almennt meðal landa, að kvennfólkið haíi samtök til hvers-konar félagsskapar, og margar ógiptar stúlkur eru par búnar að gefa töluvert íé til góðra fyrirtrekja, enda er pví ekki að neita, að Araerika pykir einkum vera „frelsisins fimbul-storð" fyrir einhleypt kvennfólk, og pað svo, að sumt er í standandi vandræðum, bvort pað á að offurselja sig hjónastéttinni eða ekki. Skammt frá garði Eiríks bónda er prestssetrið, par sem sóknarpresturinn sera Fr. Bergmann býr; hann å nýtt og prýðilegt hús, en faðir hans á annað minna par hjá, og hafa peir eina jörð báðir. Séra Bergmann og frú hans tóku mér höfðinglega, og par hitti jeg loks fornvini mína séra Jón Bjarnason og Láru konu hans, og varð par fagnaðaríundur. Yar hann nú orðinn furðulega bress og äeygur, enda er hann mjög harður og hraustur að uppruna, en ótrúlega miklar pjáningar hafði hann afborið; varð kona bans löngum að vera ein yfir honum, par eng-iun annars haí'ði hug eða prek tilpess; póttist jeg og sjá nálega eins á henni sem á honum. En nú var allt með gleðibrag i hinu fagra heimkynni. J>ar var og í dviil frú ítanveig Ólafsdóttir Briem, kona Sigtryggs kapteins Jónassonar, göfug koua og rujög sviplík bróður78

sírmm, sfera Valdimar. Hér var jeg som heima og gisti par 3 nætur og páði heimboð ölL kvöldin, fyrst par heima, en kvöldið eptir hjá herra Hermanni Hjálmarssyni frá Húsavík og frú Magneu (systur frú Láru). Jniu búa skammt frá Garðar; keyptu pau par fagran og góðan garð með akri, áhöldum og gripum, og gjörðu oflaust góð kaup, pvi par var harðla blómlegt til að sjá; kváðust pau og una vel hag sinum. J>au eiga raargt barna, sumra vaxinna, og er pað góð eign, ekki siður i Ameriku en annar-staðar, pegar böru cru efnileg. Heitt hafði verið um daginn, en pegar við prestarnir ókura heim um nóttina, var svo mikill nepju-kuldi (preriu-nepja), sem jeg hefl sjaldan fundið meiri. J>ó varð mér ekki uieint við pað. Næsta kvöld var gildi mikið hjá, Mr. Eiriki Bergmann, og kom par fjölmenni; voru par ræðuhöld og iieira til fagnaðar. Í Ameriku drekka prestar sjaldan vin; en pessi kvöldin var h'tid eií.t brugðið út af pvi, enda drakkjeg fyrir hina klerkana báða! E. Bergmann er mikill iyrir ser, ameriskur vel og einarður, mikill vexti; er nafn hans alkunnugt siðan liann varð fyrstur allra íslendinga pingmaður par í landi. Næsta dag var iunnudagur; hafði boð gengið um nýlenduna að halda skyldi skemmtisamkomu vestur á Óðinssæti, svo menn gætu beðið mig að bera kveðjur heim til átt-haganna. Yar jeg fyrst við messu i Eyford79

kirkju; pað er nýtt hús og ekki fullgjört. Var par fjöldi uinnna kominn til kirkju, svo varla varð séð út í'rá kirkjugarðinum fyrir liest-um og vögnuiu. Séra Jóu predikaði og tókst vel, en pað undraði mig, hve lengi — nær pví klukkustuud — liann poldi að standa og prédika, (niest blaðalaust) í pví-likum hita, sem mer fannst vera. Á Eyford býr efnaður bóndi úr Eyjaíirði, Jakob Eyford, og hefir hann nefnt bæ sinn eptir sér — eins og Mr. Hallson sinn bæ par norðar —. Eptir embættið ókuni við og fiest í'olkið upp á skeramtistaðinn; er par hinn fegursti lundur; sézt paðan langt austur fyrir Rauðá í skýru lopti, meir en pingmaiinaleið, mætast par við ána prjú ríki: Minnisota að austan, Dakota að vestan, en Canada (Manitoba) að norðan. Á Oðinssæti voru samankorain mörg hundruð manna. Var 'settur upp ræðupallur, og gekk svo lengi, aö hver ræðan rak aðra. Eru ræðu-böld ein aðalskemmtun landa vorra vestra, íétt eins og peim pyki par meira yndi að niáli voru en oss pvkir hér lieiiua, euda erú par fleiri að tiltölu en hér heiraa færir orðnir i peir'ri íprótt. Má og læra listina par í luudi, pvi Amerikumönnum er í pvi viðbrugð-ið, eiukum pó að halda stuttar tölur með garani og alvöru tviimuðu saman. Einar Hjörleifsson kann af Isleudingum, sem jeg heyrði, einna bezt pá list. Aptur par var Islands minnzt80

mcð miklum innileik og olsku. Og sjálfur var jeg aptur sæmdur með visum, en ekki pekkti jeg peirra höfund. Líka gaf kona ein mer vers, all-vel kvuðin, (húsfrú herra Antons Möllers). Jeg rnælti fyrir rainni nýlendumanna; minntist á að svo langt væru peir komnir, hvað pað spá góðu, enda væri raoira eptir. „Lítið af gulli — sagði jeg — hafið pið hingað á ykkur flutt, en pó gull, mikið gull í ykkur: hinn andlega og sögulega auð vorra átthaga og kynslóðar. Sá arfur gjörði yk"kur út sem að-alsmenn, eigi síður en hina fornu landnáms-menn Tslands, aðalsmenn, sem aldrei mega låta sér nægja að standa aptarlega í fylkingu hinna herlendu, heldur framarlega, helzt fyrir fraraan „skjöldu", par sem jafnan var staður hinna vopndjörl'u forfeðra vorra." Til kvenn-fólksins sagði jeg á pá leið: „Ef pessi hin háa og heita sól signir ykkur með meira frelsi og betri dögum, en hin kaldari sólin liefir signt niæður yðar á Islandi, minnist pá gaðs og peirra; belnið pá fyrir alla peirra ánauð, andvörp og tár, með pví eina, sem bætir fyrir-raunun mamia og pjóða: framförum sannra mennta, og alið pví göfgari sonu og dætur, sem guð blessar botur ykkar móðurásfc með meiri meðölum til að greiða gæfuveg peirra!"

]par á, samkomunni sá jeg ýmsa góðkunn-ingja, jafnvel frændur og íornvini. J>ar var náfrændi minn, Eggert Magnússoii, fyr skip-81

herra í Flatey (sonur Magnúsar í Skáleyjum Einarssonar). Kona hans er Soffía, dóttir séra Friðriks prófasts frá Stað á Reykjanesi († 1840). Bróðir hennar Halldór hélt við-kvæma ræðu, og dróg upp mynd okkar æsku-stöðva og bernskulifs, og hef jeg sjaldan hlýtt á betri tölu, pó ekki væri bún „lærð". þar var æskuvinur rainn Sumarliði gullsmiður úr ísafirði (og frá Kollabúðum), atgjörfismaður snemuia og valnienni. þar var fólk úr ölluru peim sóknura og sreitum, sem jeg hefi í dvalið. í fundarlok heioisótti jeg Mr. Möller og fóður hans, sem eiga garð pann, sem par er næst við. ‡>að er aijög fagur og reisulegur bær og spánnýr; eru peir feðgar atorku- og heiðurs-menn. Eldri hjónunura par haföi pá nýlega verið haldin gullbrúðkaupsminning á mjög fagran og hátíðlegan hátt, eins og pá mátti sjá í "Winnipegblöðunum. Jpví miður ergull-brúðurin alblind, og hann mjög sjóndapur. Uiu kvoldið í myrkri ók jeg með herra ßirni Hall-dórssyni, sem sótti mig, norður á Mountain. Höfðuin við áður pekkst og skrifazt á. J>arvar og fyrirbúian mannfagnaðar, og varð jeg, pð dasáður væri, að taka pátt í honum langt frara á nótt, enda skorti par hvorki fjor ne frjáls-lyndi. Mountain er ofurlitill íslenzkur kaup-staðar. Stýrðu synir Björns par íslenzkum liornspilaflokk, og fór samkoiuan fyrst frara í skólahúsi bæjarins. Fágnaði Björn mér me5

(582

fögrum formála; er hann bæði fræðimaður og frjáls mjög í skoðunum. Loks var gengið til borðs, og síðan til málstofu aptur; voru par nokkrir hinna fremstu íslendinga í Dakota samankomnir, svo sem (auk Björns) peir Brynjúlfssynir, Skapti og Magnús, Daníel Laxdal (hálfbróðir E. Laxdals á Akureyri), ‡>orlákur frá Stóiutjörnum, Barði stúdent Skúlason, o. fi. jþeir Laxdal og Magnús eru málafærzlumenn, en Skapti á nú sæti í öld-ungariði ríkisius (Senator), og er, eins og bróðir hans, allra manna gjöríilogastur. Brynjulf löður peirra fekk jeg ekki að sjá, og sendi jeg houum pvi hjer með kveðju mína, ef hann skyldi beyra eða sjá pessar línur. jpeir bræð-ur, sem og Laxdal, voru mjög ungir, er lið peirra fíutti vestur, eru pvi fremur Amerikumenn en Islendingar i anda, og er pað sýnn skaði um svo ralda drengi. Sezt á peim „hvað verða vill" pegar nýjar kynslóðir vorra ættmanna fara að ljölga í laudiuu. J>vi ef svo fer með hin grænu treu, hvers muu pd tou um hinpurru? En — enginu má süpum renua; lögmáli framsóknar-innar bíjóta allir að hiyða. Hvað yrði úr voru fólki par vestra, ef pað vantaði fyrsta og be^ta hæíilegleika hrers manns (og enda allra skepna, sem eiga að geta lifað), pann, að laga sig eptir landsháttum og pað vitandi vits, með ráði og rækt og elsku á landinu, sem fæðir mann og fóstrar? Og er pað nú pegar hið83

nýja land er ekki rainna kostaland cn Banda-ríkin, með stjórn og stofnunum, vexti og við-gpngi, sem vekur undrun og aðdáuu allra dugandi manna í víðri voröldu. ‡>eir Skapti töluðu röksamlega í pessa stefnu-, kváðust allt um pað geyma helga og heita ræktartilfinning fvrir hinni afskekktu en stór-merkilegu eyju feðra sinna. Hinir eldri í samsætinu, Björn Halldórsson og ‡>orlákur bóndi, játuðu hins-vegar, að mjög væri hugur peirra og hjarta enn bundið við hina forrni átthaga, peir fyrnt-ust peim aldrei, heldur yngdust fyrir peim eptir pvi sem peir sjálfir eltust. Amerika væri að vísu peirn framtíðar- og vonarland eptir punga reynzlu og mikið stríð, seru hinir yngri menn pekktu ekki, en ísland væri land fortíðarinnar, æskunnar og endurminningarinn-ar, og ekki væri pað peini nein ánægjuleg til-hugsun, ef Yestur-fslendingar týndu tungu sinni og söga. ]?á 3tóð upp ungur maður svo að ekki var honum sprottin grön; hann var fríður sínurn, hvatlegur og hvasseygður og all-ófeilian- hann mælti á, enska tungu. Sá jeg þegar, að pir stóð barnhnokki Bandaríkjanua. Hann hóf svo mál sitt, að hann kvað pað vera liinu mesta hleypidóm. goðgá, oða laudráðum Eæst, að dýrka leleg lönd, pótt ættlönd manna heí'ðu verið, í stað pess að unna pví landi, sem maður væri borgari í — unna pví af öllujijarta, anda og luigskoti. „þótt jeg se84

borinn á íslandi", sagði hann, „liuf jeg lítið við pað að virDa, tol jog pað lieuding eina að jeg fæddist par en ekki her, og her hefi jeg aptur og aptur skipt um blóð og merg, hér lærðu fyrst fætur minir að vappa, tunga raín að draga í niál og hcili ininn að hugsa, og hér buðust mér flest pau meðöl og tækifæri, sera fijótast og greiðast framleiða raanusins fulla, proska; her er landið engin stjúpa, sem telur eptir barni sínu hvern bita og sopa, heldur söun móðir, sem telur pað sjálfsagt að barn hennar fái fæði og fóstur samkvæmt pess fyllstu pörfum — sem telur pað sjálfsagt, að pað sé borið racð belguru réttindum til að i'á ókeypis pað uppeldi, sem hvergi truílar og tefur, beldur eflir og eykur alla pess luefileg-leika". J>á boindi hann ræðunni að mer og sagði: „J>ér kváðust ekki vera

móti skaplegum vesturförum frá íslandi. J>ó pað! En per sögðust vilja austurflutninga líka, heim-flutninga héðan. Nei! |>eir sem efni hafa — og pað eru flestir, sem neuuingu hafa — peir fara ekki heira til íslands aptur. Til hvers œttu peir að fara heim? Mundu peir heima gjöra sérlega mikið úr uppflosnuðum vestur-förum? Og hvað eiga peir að sækja til lands, sem stendur í stað, ef pvi fer ekki aptur, til lands, par sem mena um aldur og æfi

„„Sitja á hrosshaus tveir og tveir;"" par seiu menn sifcllt tala og gala, rita og ráð-85

gjora, en vinna ekkcrt, gjöra ekkert! — J>er kváðuðpá dauða, sem gleyraduforfeðrura sinum og sögu Jeg segi: Yjer erum ekki gjörðir til að læra sögu annara, heldur til að slcapa sögu sjálfir, ekki heldur erum vér ákvarðaðir til að tilbiðja forfeðurna. heldur til pess að koma á stofn parfari kynslóð en pessir gömlu vikingar voru. Jeg lasta ekki tungu og bók-menntir íslands, en pó einungis pví að eins og svo lengi, sem sú kunnátta kemur ekki hjá oss í bága við vora miklu alsherjartungu og pjóðmenning hér vestan liafs." Að endingu sagði hann eitthvað á pessa leið; ,.]pegar hinn darwinski stefnuháttur pjóðanna, að læra að sigra náttúruna, eða réttara sagt, ha.ga sér samkvæmt hennar hendingum, pegar hann tekur að dofna, bendir innri ósigrandi hvöt peim til að breyta um bústaði og losa sig úr læðingi heimsku og hloypidóma, ómennsku og arfgengins vana. ]?essi guðdómlega eðlis-hvöt er viðhald lífs og sögu pjóðanna. Og pessi hreyfing kennir peim, að hvervetna sé föðurland hinna frjálsu; en sá, sem helzt kýs að hýrast heima, og lifa á annara sveita, heldur en breyta dáðlausri venju, hann er horn-ungur og lifir og deyr, sem „„præll fastur á

fótum""--|>ið eigið ekki að „„låta pá, í

poka"", sem héðan koma heini til a5 lýsa vorum landkostum, heldur anza peiin með rök-semdum. Og bezt gjörðuð pið, ef pið ömuðust86

við engum peim, sem vilja bjarga sér á eigin ábyrgð og kostnað. Enginn veit að hverju barni gagn verður. Sú er mín trú, að peir, sem eiga eptir að endurreisa ísland, ei pess rerður auðið, verði fremur íslendingar vestan hafs en austan!" Að pessu var mikill rómur gl'ör. Hinn aldni og spaki ‡>orlákur (úr sveit f>orgeirs Ljósvetningagoða) stóð nú upp og skoraði á mig, að verða likur |>orgeiri og „miðla svo málum, að hvorirtveggji mætti vel við una". Jeg kvaðst hafa vilja til að freista pess, en sagðist pó vita, að miðlunarmenn yrðu optast misskildir og nefndir „miðlungsmenn", og frá skildir öllum atkvieðamönnum sinnar aldar, eins peim, sem berðist í broddi fylk-ingar, og peim, sem verðist með hinum, sem sótt væri að baki. J>ví — sagðijeg — í fram-sóknarstríði pjóðanna eru margir, sem vega að baki og vilja koma í opna skjöldu, en við peim pavf lika að horfa. En — nú var komin miðnótt og pótti mér heilsunnar vegna mál að leita hvíldar. Lauk svo einum hiuum minni-legasta degi, sem jeg hefi lifað. Yaktijegalla pá nótt sakir ofpreytu og —hugsana, sem hér eru ekki skrifuðar. Daginn eptir ók jeg til vinar rníns, Björns Halldórssonar, sem átti garð par skammt frá í djúpum skógarlundi; skírði jeg par dótturbarn hans. Skömmu síðar komu prestsbjónin frá Garðar og frú Jónasson og voru að fylgja á leið sfcra Jóui87

JBjarnasyni og konu hans, sem ætluðu heim, og svo að kveðja mig. Kvaddi jeg pvi vini mína á Mountain, sem eptir voru, og heldum við síðan um kvöldið all-langa leið norður að Hallson. Gistum við sera Jón par hjá hálf-bróður hans, Nikulási. flami á par blómlegan búgarð, og frjórra land en hjá honum hygg jeg að jeg hafi hvergi séð. Mr. Nikulás minnti mig á vora fornu góðu landuámsmenn. Hann er hníginn að aldri, eD beinn og hinn ernasti, manna mestur og sterkastur,, mikill að yfirlitum, brúnamikill, snoðinn og góðmannlegur. Yar auðfundið, að honum pótfi all-vænt um sáð-land sitt, maturtagarð og öll landgæði. Yel leizt mér og á konu hans og börn. Séra Bergmann skírði barn i húsi Mr. Hallsons. Hann er bróðir Jóns prófasts, er síðast pjónaði Glaumbæ, og er par elztur landnemi. Hann er og mikill vexti og álitlegur. ^ar norður i byggð-inni sýndist mér öllu frjórra land en sunnar, og skóglendið meira. Kirkjur eru 5 reistar í Norður-Dakóta, pjónaði séra Bergmann peim öllum allt til pess að sera Jónas hinn nývígði tók við nyrðstu söfnuðunum í suraar. Ekki lieyrði jeg til hinna nývígðu, né heldur til sera Bergmanns. Er hnnn maður gáfaður og vel máli farinn, hinn mesti íihugamaður um kirkju-legar framfarir í lika stefnu og klerkar par i landi, og pykir peim, sem frelsinu hrósa i trüarefnum, hann vera nokkuð norskuskotinn68

og strangur. En fyrir almenning raun hann vera nýtur og uppbyggilegur kennimaður. Sami maðurinn á aldrei við alla, hafi hann sjálfur prek og ákveðnar skoðanir, og sýnir pað sig daglega í Ameriku, par sem allt er kappsmál,

fán haldið leyndu og allt berst í ákafa. Lydd-um og orðsjúkum mönnum er par lífsháski búinn. Skainmbyssu-„.fiktið" og smábrösurnar í Ivaliforníu herna um árið, og sem eldir eptir af í hinu mikla landi, það er að skoða sera bernskulegt forspil eða hundagelt áður en „tekið er til", — áður en byrjar hið volduga lýð-frelsisstríð, hin rniklu Hjaðningavíg, par sem allir berjast og allir falla, en — rísa óðara upp aptur! Seint um kvöldið kvaddi jeg hið elsku-verða fólk frá Garðar, sem ók heim um nótt-iua. Se jeg það líklega aldrei framar, og ef til vill enga pá, seni inér tóku svo vel í hinu fagra Dakóta. Allra manna samvistir í pessurn heimi enda — í nótt, og pegar bezt lœtur í stj örnuljósi, eins og pá. En góðir sam-fundir, pó stuttir séu, bera oss samt ávexti, gjöra hjartað blítt og trútt og auðga andann, fegra alla tilveruna, og venja menn við hennar störu skapadóma, sem enginn má umflýja, og pví ber að pola með kyrð og rósemi.

Næsta dag snemma ókum við til járn-brautarinnar, tveggja eða priggja stunda veg; var það enn fagurt land að sjá, öldur og fietir og hvervetna byggð og hveitiakrar. Stóð69

pá yfir uppskeran. Daníel Laxdal náði mér miðja vega, og bauð mér að reyna hesta sína. Settist jeg í kerru hans, og pótti mér nóg um, er klárar hans tóku til skriðs. Voru það villi-hestar tveir Testan úr Montana, er hann hafði tamið ; þykja peir all-ótryggir og vanstilltir. Er Mr. Laxdal manna bezt hestfær, eins og peir frændur fleiri. Kvaðst hann borga 600 kr. um árið fyrir eldi og noztur peirra tveggja gæðinga. Eru slíkir hestar daglega stroknir og sápupveguir, einkum ef peir hafa svitnað og kalt er veður, prí pótt sterkir séu, eru peir afar-viðkrœmir ef peir mæta misjafnri meðferð. A einum stað steig annar hesturinn yfir tauminn ; varð hræddur og sló bart og títt í vagninn. Læddist Laxdal pá niður og fékk stilltan hcstinn áður skaði varð að. Sá jeg að hesturian liafði rennsvitnað að aptan og fram á miðju. Kvaðst L. geta ekið með peim 2 pingmannaleiðir fram og aptur i rykk, ef á lægi. En ekki eru það allir, sem vilja fást við slíka fáka.

Burtför mín frá Winnipeg

í Winnipeg dvaldi jeg einungis 2 nætur eptir Dakóta-ferðina. Gisti jeg pá hjá peim séra J. B. Eiga pau sjálf mjög pægilegt og fallegt hús, Jeg varð vegna tímans að afpakka boð Ný-Islendinga og annara og búast sem fyrst. ]?ó hitti jeg ýmsa málsmetandi menn.90

som ýmislegt sögðu mer úr peim nýlendum, sem jeg kom ekki til. En af pví nienn geta annarstaðar fræðst um nýbyggða- og safnaða-skipan landa vorra vestan hafs, sleppi jeg að segja frá öðrum byggðarlögum en peim, sem jeg sá. Nýbyggðina í Minnisota auðnaðist mér ekki að sjá, eins og áður er sagt, en það sögðu rnör kunnugir, að hvergi í Ameriku raundu ísl. bændur koranir betur í Teg en par, og byggingar surara par væru mjög fagrar og kostulegar. J>ar or mjög frjótt land vestur á preríunum, og frost koma par ekki á sumrum, en áhlaups-byljir geta par komið, og opt er par mjög heitt á sumrura. f>ar er prestur sera Steingr. porláksson (frá Stóru-Tjörnum, og bróðir séra Páls sál.). -

Daginn, sem jeg kom til AVinnipeg frá Dakóta, gaf jeg saman ung og efnileg hjón frá Nýja-íslandi: Mr. Jóhannes Sigurðsson, kaup-mann frá Hnausum, og Miss Jporbjörgu Jóns-dóttur. Var vígsluræðan rýr (upp úr mér), en vígslutollur ríflegur. Jog hafði látið Jón Ól-afsson vita, að jeg vildi gjarnan sjá hans flokks-menn áður en jeg færi, en pá yrði peir að boða mig á samkomu. En áður en það boð kom, fékk jeg boð að mæta um kvöldið í sal Gruðm. kaupmanns Jónssonar. Yissi jeg ekki annað en að par kæmi saman fólk af beggja hálfu og hugsaði, að menn hefði sætzt á að låta mín ekki getið ne mig gjalda í neinu á-91

greiniugs síns; póttist jeg hafa komið svo fram, að hvorirtveggji mætti við svo búið una, enda var jeg pá að lcysa mínar landfestar. J>ó var mér sagt eptir sarakorauna, að Hcimskringlu-menn helði par fáir verið, og feil raer illa. ‡>ó kvaddi jeg pá afpeim, sem jeg sá og pekkti, daginn sem jeg fór. Annars fór samkoman hið bezta franu; voru par helztir ræðumenn, séra Jón, séra Hafsteinn og Einar Hjörleifsson, en Mr. Á. Eriðrikson stýrði fundinum. Lýstu peir enn með mörgum og hjartnremum orðum hiuu helga sambandi milli allra góðra Yestur-og Austur-Islendinga, báðu mig bera hugheii-ar óskir heim, og árnuðu mér sjálfum allra heilla. £>ann dag afhenti Einar Hjörleiísson mér gullbúinn stafsprota og par með kveðju frá nokkrum ísl. konura. Yar það góður grip-ur; purfti jeg ekki lengur að öfunda séra J. B., sem á líkan staf og likt tilkominn. Jeg kvaddi Winnipeg um kvöldið binn 18. ágúst, og fjlgdu niér ýmsir menn og konur pó áliðið væri og rigning. Lagði lestin ekki af stað fyr en um kl. 12, og

gekk jeg þá til sængur i vagninum. Næsta dag lá við sjálft að jeg hefði sljs. Við stöð eina á eyðimörkinni varð mer ásarat öðr-nm reikað spölkorn frá lestinni, en óðara en varði skreið hún á stað, og er jeg greip í járn-ið og vildi snarast upp á ragnriðið, missti jeg taksins og hrökk frá. Jeg vildi ekki rerða eptir og reð til við nœsta vagn og fór á sömu92

1 eið ; við priðja vngn reyndi jpg enn, ng var ofdirfzka, pví stórskrið var komið á lestina. Hrökk jcg pá svo hart frá, að' jeg kastaðist niður milli vagnsins og stéttarinnar, en pað hlifði, að bil var milli, og straukst lestin fram lijá og snart mig ekki, en þó marðist jeg nokk-uð við fallið. Jeg stóð upp og horfði lönguin augum eptir lestinni og póttist illa kominn. Nokkrir menn stóðu par hjá mér. Sögðu peir mig vel hafa sloppið, en kváðu mig verða að bíða til morguns. Jeg rildi pá senda hrað-skeyti um farangur minn og gekk inn í frétta-práðarbús, cr par stóð hjá, en í sama bili kom lestin aptur á bak að stöðinni, og hljóp jeg óð-ara út í hana. Flykktist fólk að mer og pótt-ist hafa heimt mig úr helju. Svartur pjónn bar mer vinbikar, og gladdi jeg hann riflega fyrir pað að skilnaði. Get jeg pessa öðrum til varúðar. Eru vagnastjórar mjög óvarkárir í Amoriku, og blása ekki til brottlögu nema stundum, en pó eru ferðamenn par enn pá ó-kærnari að stíga út og stökkva svo inn aptur á síðasta augnabliki. Hugðist jeg líka hafa lært pá list, on pó kom petta fyrir, og or sjald-an of varlega farið, sízt í ókunnu landi. Sið-an gjörðist ekkert til tíðinda unz við konium til Montreal. Vildi jeg gjarnan aptur fá fría ferð jfir hafið, en í fyrstu gekk pað ógreitt.. Hr. Wilhelm Paulson bafði fengið raer ineð-mælisbref til eins línustjórans, cn optir langa'J3

bið i hans sölum, vísaði hann mer á bug og kvað næst, að Beaver-línan beindi ferð niina. .Teg spurði þá" hennar forstjóra uppi. Hann var fjarverandi, en gamall og góður Skoti, yfirgjaldkeri línunnar, tók mér vel og átti lengi tal við mig.- Lauk svo, að liann gaf mer farbréf til Líverpól. Hann hét Mr. Ramsay; hafði hann ungur og félítill kvatt ættjörðu sína, unnið lengi baki brotnu og var nú auðmaður orðinn. Hann bauð mer heim til sin um kvöld-ið, par sem liann átti garð mikinn suður með fellinu. Hann sýndi mér og helztu skrauthýsi og höfuðkirkjur borgarinnar, og fannst mér mikið um. Er hán að visu líkari enskum borgum en flestir bæir vestan hafs, með bugð-ótt stræti og ekki breið, en fogurð og skraut bygginganna er framúrskarandi. Jeg gisti á lióteli pví, er Albion heitir. 011 hótel í Ame-riku hafa stóran forsal pegar inn er komið, og er „diskur" eða búðarborð gegnt dyruin. J>ar ritar maður nafn sitt og borgar reikninga sína. Borðsalurinn er ýmist par í grend við, opt ákaflega stór og skrautlegur, ellegar á 1. sal. En á aðra hönd pegar inn er gengið er drykkjustofan og drekka menn par standandi við borðið, en annarstaðar er lítið farið með vín, og sjaldan með máltíðum. J>ar er og ekki sem í Evrópu samsætisborð (Table d'hðte), held-nr smáborð handa 1, 2 eða 4. Ä 1. sal eru skrautstofur og samsætissulur kvenna, endq94

mæta par kíirlmenn líka, ef peir pekkja ein-hvern eða einhverja, og stundum er par stofn-að til dansleiks. Er mjög frjálslegt samlif nianna og kvenna á slíkum stöðum og opt búa sömu lijón par árum saman, og pykja hótel-vistir ódýrari en búskapur ser; veldur pvi hið dýra hjáahald. Næturgisting á góðum hótelum kostur frá 2—5 dollara, ef borðað er kvöld og morgun. Eru sum hótel svo stór að pan rúma mörg hundruð gesta, hin stærstu um 1000, pó hver hafi svefnherbergi fyrir sig. flverju góðu hóteli fylgir baðhús, biljarðstofa, rakarastofa, o. fl. til pæginda. — Eptir hálfs annars dags bið lagði jeg at' stað frá Montreal með Bifur-línu skipinu „Lake Winnipeg", og héldum niður eptir fljótínu i fögru veðri. Skipstjóri hét Herrimann, ungur maður og glaðlegur. Farpegar á 1. káetu voru fáir, en nálægt 500 nauta stóð á pilfari og póttu oss engir prifa-gestir, enda voru básar peirra og flór látið ósnert alla leiðina. Yar pvi all-illt lopt á skipinu pegar logn var. Brjáluð Gyðingastúlka var á 2. káetu, vissi enginn um hana fyr en við vorum komnir af stað. Hafði uunustiun brugðið við hana. Yar henni á daginn lofað að ærslast hvar hún vildi, en vöktuð var hún um nætur. Hún ruglaði við okkur alla til skiptis og kom fram par sem minnst varði, syngjandi og bullandi; gekk svo alla leiðina, en að lokum varð hún mjög preytandi. Yið95

fengum hægviðri og poku, nema einn dag, pá fórum við fram hjá Nýfundnalandi, en höfðura Labrador á bakborða. Myrkur var komið og jakar úr borgarís glórðu hér og hvar, pegar liann hvessti og gjörði afspyrnu-veður. Jeg rar pá einn á fiakki; sagði skipstjóri, að petta væri hættulegasti kaíli vegarins, en bráðura yrði leiðiu hreiu fyrir landi og ís, og pá mætti hann hvessa. Eu pá hægði, og höfðum við úr pví bezta veður. A 10. degi sáum við um kvöldið ritaljós á Irlandi. Urðu pá allir glað-ir, og peir sera pað vildu, fengu ser í staupinu. A slikum skipum drekka menn ekki fyrir ekk-ert; kostar eitt ölglas heila krónu, og annað eptir pví. írland er fjöllótt að norðan allt suður fyrir Belfast, víða jafnar hliðar og fríttland. par er stutt yfir til Skotlands; er pað og fjöll-ótt land

og Togskorið mjög (Skotlands firðir). J>egar dró suður undir eyna Mön, breikkar hafið írska en strendur hverfa. Mön er alkunn úr sögunum : „Görðo seims með sverðe j sverðleik á Man skerðer" segir Hall-freyðr. Aptur urn Ólaf Tryggvason. Mön er hátt land, nálega ein þingmannaleið á lengd, en mjó. Manarkálfur (Calve of Man) beitir hár bólmi við suðurhorn eyjarinnar. Blöstu par við „bleikir akrar og slegiu tún", en böfuðborgina, Douglas, sáum við álengdar austur á eyjunni þegar dróg na;r Líverpól, eítthvað 18—20 vikur í suður frá Möri, fjölg-102

uðu skipin; sá dagarvar burtfarardagur fleiri skipa en endrarnær, af pví ,.Sabbatsdagur" Euglendinga var pá að morgai. Svo telzt til að 150 skip leggi út frá borginni á degi hverjum, eða nálægt 55 pús. skipa á árina. J>ar mátti sjá margan fríðan dreka, en okki var landsýnið bjart að venju. Skaðar mjög fegurð Englands hið petta mistur, pokur og kolalopt, einkum í grend við stórborgirnar, sem par er daglegt brauð. Fáeiu orð liér uœ liinn mikla höfuðstað Líverpól Einnig hann hefir náð mestum vexti og viðgarigi á pessari öld. Um aldamótin 1800 hafði borgin pó rúin-ar 80 pús íbúa, en nú hefir hún langt yfir hálfa raillíón, og nieira en heila milíón, sé Birken-head (á bökkura Merseyíljótsins hinu megin) og aðrar undirborgír lagðar við. Líverpól er mesta stórvirkjaborg heimsins með Lundúnura, New-York og Chicago. Einkum vekja liaínar-„dokkurnar" allra undrun, sem skyn bera ä. Er fyrst ströndin og íljótsbakkinn hlaðið upp með slettum steinstettum 9 enslc. milur upp með endilangri borginni, en par við byggðar 50 stærri og minni „dokkur" eða kvíar, flestar meistaraverk hið mesta. Aðrar 30 kvíar eru Birkenheads megin. Upp af höfninni breikkar åin, sem fyrst er tæpur mílufjórðungur, og verður meir en vika. J>ar eru grynningar miklar og vandfarið um fjöru, enda hafa Eng-lendingar varið 25 mill, punda sterling til97

viðgjörðar á fljóti pessu, sera pó er enn ekki stórskipum fært nema rúmar 7 vikur. Um flæði er pað 22 fetum dýpra en uui fjöru; hverfur pá hið mikla útfiri og myndast hafsjór fvrir auganu. ]?egar upp eptir keraur, tekur við hinn frægi Manchester-skipaskurður. Hann er prídyraður — hver kistan (lock, „slúsa") upp frá annari — svo hann má vatni halda pegar tíII. Er sá dyraumbúnaður eitt af hug-vitsstórvirkjum heiinsins. Hurðvængir peir, sem loka stærsta hliðinu, vega 500 tons, og ganga pó eins liðugt og lambhúshurð! Auk poss eru hafðar aðrar hurðir enn traustari til að varna storniflóðum. þá eru járnbrautargöngin undir ánni eitt af stórsiuiðum borgarinnar; pau eru 3—4 pús. fet á lengd. Yerzlunin í Líverpól er rajög risavaxin, og pað svo, að pótt jeg til-færði nokkrar tölur pví til sönnun&r, skilja fáir lesendur njinir hvað pærpýða. Hið onska auðsvald er miklu meira en svo að vör getum haft nokkra ljósa hugmynd um slík verzlunarvið-skipti, sem par eru. Glysstræti og stórhýsi eru par hundruðum saman. Helztu byggingar eru: borgarböllin (Tcnvn Hall); hin fagra og fræga Georgsköll; The Walker Art (Jallery; Picton Reading Room; Public Library o. tí. Eru öll pcssi stórliýsi helguð listum og bók-fræði. pá er og Kauphöllin (Excliange), Toll-húsið og Farmannahiisið (Sailor's Hoine). par gista rnörg púsund sjóinanna gefins úrlega;98

gefur hvert stórskip, sem fer yfir Atlanzhaf, samskotafe til kostnaðar pess. Mjög skemmir kolarykið lán ótölulegu skrautliýsi og musteri Englands, bæði utan og innan, og blekkir alla liti fyrir auganu. Kirkjur i pessari borg eru bæði miklar og margar, en ekki hafði jeg tima til að skoða nema 2 eða 3. Brautarskálinn í Limestræti (= læm) er helzta járnbramtar-stöð borgarinnar, og er risavaxinn mjög; svo eru og helztu hótelin. Erá Líverpól til Lund-úna eru 200 enskar milur (8 pingm.leiðir); fer gufuvagninn pann veg opt á dag og venjulega á bálfri fimmtu kl.stund (hraðtog 3 — 4 tíma), en til Edinborgar er vegurinn 1 pingmannaleið longri; tekur sú ferð að 6 stundum, pvi par er seinfarnara. A liverju lifir Liverpól? Fyrst og fremst, eins og aðrar borgir, A loptinu; en par eð benni nægir pað ekki, krœkir hún i 50 pús. sekki af baðmull frá Ameriku á viku hverri; en ekki lifa allir á pví, og ber liún pvi öll reiðinnar kynstur á land af kornvöru, kvikfénaði, irskum varningi, timbri, tóbaki, bris-grjónum, kaffi, sykri, víni, litarefni, silki, á-vöxtum o. fl. Hún flytur út mestallan hinn botnlausa iðnaðarvarning úr héruðunum Lan-caster-, Stafford-, York- og Ches skirum. Jeg j ók pegar um nóttina eptir að jeg steig á land til Lundúna, og kom par snemma morguns. A peirri leið eru engar stórborgir; Stafford, Rugby og Northhamton eru hinar helztu, og99

hiu stórauðuga Birmingham er par litiu vestar en miðja vega. Alla pá leið er England fiat-lent, en frjótt og fagurt. Er hinn stóri Bristols-fjörður fyrst, í vestur frá Lundúnum, en siðan hið fjöllótta og raikla furstadæmi Wales (Bret-land), sem nær norður að Øngulsoy og fióanum viðChester; er pá skammt tilLiverpól. Flest-ar og mestar eru borgirnar austur af Liverpól eða norður um mitt landið, og par eru borgirnar Manchester, Sheffield, Leeds og

Hull; norðar niiklu er hin forna Jórvík (York), en nyrðst er Newcastle að austan. Á suðurströnd landsins við kanalinu er og fjöldi borga og pær dýrar og skrautlegar, en miklu niinui verzlun er peim megin, enda verða Lundúnir ein-hverja ögn upp að súpa.

Jeg dvaldi rúma 4 daga í London hjá mínu góða vinafólki, prestshjónunum R. típears. J>ótt hann sé enginn auðraaður, er hann frægur fyrir pegnskap sinn, eins og J>orgils á Reykja-hólum, sem bélt Gretti; gista jafnan hjá hon-uni merkir langferðamenn, einkurn frá Ameriku svo og Hindúar frá Indlandi. Hefi jeg pví sofið i sama herbergi og heiðnir Brahmínar, t. d. hinn frægi Hindúapostuli Chesub Ghunder Sen, og eptirraaður hans Mosoomdar, er heimsótti Trúarpingið i Chicago í sumar. Mr. Spears er nú frœgur maður fyrir lærdóra, dugnað, framkvæmd og manngæzku. Betur siðaðan eða kristinn mann hefi jeg aldrei pekkt. Hann

7*100

var á krunum yfirsekriteri hins brezlca Uuitara-félags; óx pau árin stórum tala kirkna pess flokks, en síðan kefir peim stórum fækkað. Hann er forii Mepódisti, og pykja honum sumir hinir leiðandi trúbræðurÚnitara æði-frí-geðja og lausir i bifiiutrúnni. f>6 er hann hinn frjålslyndasti raaður og ritar eitthvert hið bezta kirkjublað („The Ohristian Life"), sem jeg pekki; kaupa pað kierkar höpum saman i hinum ströngustu trüarflokkum. Mr. Spears er nü vel hálfsjötugur, en allra manna ernast-ur. Kona hans og bürn voru við sjóböð er jeg kom. J>ar heitir Margate, austur við haf fyrir sunnan Tempsármynni. ókum við pangað xiæsta dag eptir. Má par sjá gott sýnishorn af sumarpjóðlíii Lundúnaborgar. Margate og Ramsgate eru litlar meðalborgir, sem nálega eingöngu lifa af sjóböðum og greiðasölu. Er par mjög fagurt og loptslagið við hafið hið heilnæmasta. Sjávarbakkarnir eru all-há, hvít krítarklif, alsett fögrum gangstigum, en af enda og á niðri í fjörunni úir og gruir af börnum, sem par er lofað að vazla og velta sér í poll-unum; og er trauðla meiri gleði í himnaríki en peirra fognuður á pessum fjðrum. Utar eru vagnaraðir, sem færðir eru upp og fram með sjávarföllum; eru peir sem hús i lögun, og taka pcir sem vilja bað par inui. Allir hafa suudklæði; konur baða ser. |>essar baðvistir mcðun heitast er í borginui pykja par jafut101

til skemmtunar som heilsubótar. Um kvöldið ókum við heim, og var ekki heim komið pó komið væri að borgarjaðrinum að austan, pví Mr. Spears bjó á hæð þeirri nyrzt í Limdún-um, sem Highgate heitir. ‡>ykir paðan, og frá Hampstead-híeðinni par suður af, einna fegurst útsýui í borginni. Hús Mr. Spears er fornt höfðingjasetur frá Krómwells dögum; bjó mág-ur Kr. einn par í næsta húsi við; var pá Highgate langt norður í sveit. Hús Mr. Spears heitir Arundel-hús; par andaðist 1626 hinn lærði og frægi kanslari Englands, Bacon lá-varður. J>ar á hæðunum er lystigarður, og víða gnæía par himinhá tré í aldingörðum, suni frá Krómwells tíð eða eldri. Eyrsta kvöldið helt jeg dálítinn fyrirlestur á ensku um Island og pess sögu; gjörðn menn góðan róm að honum, pótt liinn enski framburður falli nier árallt nokkuð stirt. Flestum ókunn-ugum finnst mikið um sögu vorrar eyju — að hún skuli nokkur vera, og svo afskekktur hólmi eiga fornar og „stoltar" bókmenntir. En margt af enskri alpýðu hugsar í sínu hjarta, að við séum sama fóllc og Grænlend-ingar, og lifum á selspiki og— kertisstubbum! Væri engin vanpörf á, að gáfaðir íslendingar, sem væru ensku måli vel vaxnir, reyndi til að auka kynni Englendinga um land vort með hagfelldum fræðilestrum.

Jeg pykist nú orðinn nokkuð til hlýtar102

kunnugur Lundúnaborg, og cnn fór jeg vflr hina merkustu kafla hennar, og onn yar Mr. Spears sjálfur mér til leiðsagnar. En samt sem áður veitti mér ekki af, ef jeg skyldi eiga að útmála pá Babylon, að ákalla fyrst að forn-um sið allan Olympus og par á eptir Parnass-us mér til fylgis og fulltingis. En — pað er satt, hinir gömlu guðir og gyðjur hafa nóg að gjöra; pað er bezt að peir láti okkur hiua eldri gullinkamba og fimbul-famba upp á okkar eindæmi, og bæn-heyri heldur hin yngri skáldin, pví par er meira um að vera, par sem öll sú legió æð-ir yfir á arnarvængjum ! — Lundúnaborg tolur nú 5 mill. íbúa. Um hana ná forstaðir viða langt út á landsbyggð, og er pó pað, sem talið er með borginni, yfir 40 ensk. mílur að hring-máli. En pessi víðátta hefir minni pýðingu fyrir brautavefinn, sem pekur borgina. Fer gufulest frá hverri einustu stöð á 5 mínútna fresti á stað umhverfis Lundúni, ýmist ofan jarðar eða undir húsum og strætum. Og hver-vetna pvert og endilangt pjóta, blistra, bruna og duna eimvagnarnir um pessa borg, yfir og undir. Nálægt 900 lestir fara til og frá einni stöðinni á dag! Sjaldan eða aldrei verða par stórslys, svo meistaralega byggja menn regina, og aðgreina með göngum, brúm, bogum og

millivеggjum hverja braut frá annari, en blæj-ur og blísturhljóð segja ávallt til í tíma ef103

forföll eða hindrun kemur fyrir. Jeg skoðaði enn einusinni liinar niiklu kirkjur, Páls og "Westminster; sömuleiðis Krystalshöllina. J>ar heflr aldingarðurinn tekið stakkaskiptum síðan 1871,er jeg sá hann fyrst. Eru nú trjálundir hans og laufskálar orðnir háir og ljómandi fagrir. I höllinni var nú fátt manna, ollu pví vist baðvistirnar og aðrar útistöður manna. Eru JBretar mjög á flakki um pað leyti árs, enda nægir peim senn ekki heimur pessi nema til hálfs. Í höllinni voru til sýnis 50 svonefndar skjaldmeyjar sunnan frá Dahomy i Afriku; voru pær úr varðsveitum svertingjakonungs par. ‡>ær voru lágar vexti, en fremur preklegar, furðu ófríðar; grimmlegar á svip, og eins og miðja vega milli apynja og mannlegra kvenna. |>ær voru sótmórauðar å hörundslit, berfættar og berar á bringu, í stuttbrókum og stuttum kirtlum viðum, svörtum og grænbryddum að neðan, og með kögri. Perlubönd báru pær um háls; þær voru girtar sverðum og létu all-ólmlega. Sýndu pær vígfimi og hætti sina i hernaði. Fór peim pað fimlega og vasklega, en mer stóð pó viðbjóður af öllu saman, og fór út í miðjum leiknum. Sé vort kyn allt af einum ættstofni, hafa ættmenn slikra skepna orðið æði-afskiptir. Hryllir ílesta enn meira við að sjá athæfi villimanna en apanna, og sé-um vér bræður Eldeyjarmannauna, er oss litil læging að telja apana tengdamenn vora! Er110

hvert mál sem pað er virt. Hið merkasta, sem jeg nú skoðaði i L., var pjóðfræðisafnið raikla í Brittish Museum. Hafði jeg aldrei komið upp 1 hina víðu efri sali p'essarar risa-vöxnu byggingar. f>ar er sü firn af gripum allra pjóða eldriogyngri samankomin, að varla endist einn maður til að skoða pau söfn öll. Hafa enskir sjóforingjar ávallt síðan safnið var byggt,* látið greipar sópa um ðll lðnd, og selt síðnn eða gefið gripina pjóðstofnun pessari, sem enskir menn eru mjög hreyknir af. A egypzka safninu sá jeg Sesostris (Ramses 2.) í kistu sinni; var karl að sjá sem hann hefði sálast fyrir hálfura mánuði úr kvefi, en hann hefir nú hvílt í kistunni rúm 5 pús. ár! J>ar var og likkista Kleopötru drottningar úr hvit-leitu, sköfnu tré og lik vöggu eða skríni í lag-inu. J>ar uppi má sjá otiæti og sundurgerð liinna fornu B.ómverja; listasraíði og undra-hagleik Grikkja, hið stór-drembilega Austur-lunda-skraut Assýra og Persa, og hið fáránlega Austur-Asíu Völundarsmíði. Bóka- og hand-ritasafn þessarar stofnunar er nú talið á 3. millión — stærra en safuið í Louvre-höllinni í Paris. Hver sem hefir séð British Museum

* Jaað var stofnað á síðari hluta 18. aldar, af Jósef Banks, er fvrstur enskra höfðingja heimsótti Island (1770-80), kynntist Ólafi stiptamtm., og var landinu síðar til liðs og hjálpar 1808. Var hann liið mesta stórmenni.105

og allt sem par er inni, lestrarsalinn fagril og alla bygginguna sjálfa, hann hetir mikið séð af verkum mannanna, og meir en Krystals-höllina, Pálskirkju og Westminster samanlagt. Kirkjum í Lundünum vita menn trauðla tölu á, eins og sagt er í sögunum um kirkjurnar i Rómaborg. Er niælt, að pær sjeu eitthvað yfir púsund. En merkilegt er, hvað pess fjölda gætir par litið, enda pykir tiltölulega litið til peirra koma, að fráteknum hinum nefndu höf-uðmusterum. Pálskirkjan er langhæst hús á Englandi, undir pak eða hvolf 400 fet, og næst Peturskirkjunni i Pómaborg hið hæsta i heimi. Eins og kunnugt er eiga Lundúnir marga og iuikla lystigarða og ættu peir, sem Tilja kynna sér pessa miklu borg, sizt peim að gleyma. Fyrir uorðan ána eru kunnastir James Park, Regent Park (með dýragarðinum), og hinn frægi Hyde (hæd) Park. Fyrir sunnan ána er undur-fagur lystigarður, sem Kewgarden heitir, og skammt paðan hinir miklu lystiskög-ar Pichmond og Wimbledon; marga tieiri mætti nefna. Kalla meun pessa garða lungu Lundúnaborgar, pvi án peirra yrði ibúum slíkra borga pröngt um andann. Er borgin víða ljót og leiðinleg og loptslag einatt mjög saggasamt, sólarlítið opt um haust og vetur. Hin svo nefnda Lundüna-poka er alræmd; er hün svo svört a5 alkveykja parf á strætum um hådegi, pvi enginn sér handaskil. Southark106

(Súðvirki kölluðu fornmenn pað) heitir fyrir sunnan Tempsá, og er það óásjálegasti blut-inn. Hinum meginhlutanum fyrir norðan ána er skipt í Austur-L., Norður-L., City og Westend. Er í City, eins og kunnugter, mest og óðast kaupskaparliiið, en sá hlutinn er ná-lega mannlaus á kvöldin, pegar búðum og skrifstofum er lokað. |>ar er hinn frægi Lund-únabanki og önnur viðskipta-stórhýsi; renna paðan helztu meginstræti borgarinnar langar leiðir; má af peim rata hvert sem fara skal þeim megin árinnar um borgina. En í Yestur-ondanum er Westminster og par hjá hiö vold-uga Parlamentshús, og par norður og restur af býr aðall og annað stórmenni um allar götur, einkum umhverfis „parkana", og vestur fyrir Kensington, sem er afarmikið hverfi. Alkunn-ust stræti í Lundúnum eru Piccadilly og Oxford stræti, sitt hvoru megin við Hyde Park, svo og Strand og Holborn, sem

liggja inn að City. í Suður-Kensington er Albertshöll-in, sýningarbyggingar og stórauðugt Museura eða gripasafn. En í Kensington garði er hið skrautlega Alberts minnismerki o. fi. Nálægt Westminster eru flest hin frægustu stórhýsi rikis og landstjórnar, sem ofiangt er her að telja; par er Hvíta Höllin (White Hall), par sem Karl 1. var bálshöggvinn á palli úti fyrir hans eigin hallargluggum, en í grenndinni eru ýmsar aðrar ballir, sem kenndar eru við kon-107

unga og önnur stórmenni, og flestar lágar og oriüegar sýnum, pó frægar séa í sögunni. I Strandstræti eru flest leikhús Lundünaborgar. Mansion House (borgmeistara-hüllin forna) er i City. Hinn ramforni kastali Tower (turninn) er fornraenjahús rikisins. Merkilegt er, hve fá skrauthýsi sjást í L. frá pessari öld. En pótt byggingar par seu ungar, sýnast pær flestar eldri en pær eru, sakir kolaloptsins, sem grúfir optast yfir borginni. Hefir pví borgin einhvern dímman, ófagran, fornan svip i flestra aðkomandi manna augum. Hitt finna menu pó ekki síður — einkum nærri Westminster, eða í grennd við Bankann, bjá Tower, i Yest-urencla og víðar, — að her er fyrir augunum höfuðborg heimsins ríkustu og auðugustu pjóð-ar, og undir eins langstærsta borg heimsins. Enn er ónefnt fljótið eða áin Thames (Tempsá) með hinar mörgu víðfrægu stórbrýr, stéttina nýju milli City og Westminster (Embankment), sem Kleopötru-nálin, steinvarðinu, stendur á, en neðar miklu Tempsgöngin, par sem gufu-lestir fara undir ánni. Enu pá neðar eru Dokkurnar, einhver hin mestn mannvirki. Eru hvelfingar eða jarðhús ullt umhverfis pær, að sögn nwrfellt heilapingmaunaleið, ef hver væri áföst Tið aðra. far liefi jeg séð 14 púsund ámur vlns í einum kjallara. Fylgdi mér mað-ur pangað niður,' er bar blys, nafar og krana. Má bver gestur húsbóndans súpa par á eptir1Ö8

vild. ‡>nð Var „Sherry", fornt og sterkt; drakk jeg 2 bikara og varð vel hreifur. IJng stulka og gamall kaupmaður voru í ferðinni. Hann drakk 1 bikar, en hún ekkert, on pó poldi hvorugt meira. Er sterkjan svo megn par niðri. Ekki er gott að lýsa umferðarlífinu á ánni Tomps, befir lengi verið til poss tekið. Mynd-ar lmn einskonar veraldarsýning á floti, pví par má ávallt í einu sjá allar tegundir skipa, smárra og stórra. Jpykir mörgum fróðlegt að standa um hæstan dag við vígin á Lundúna-bryggjuuni og horfa ýmist niður á ána eða á ösina á brúnni hjá manni. Er sú brú talin lielzta slagœð borgarinnar, og er mælt, að 40 púsundir vagna fari yfir hana á degi hverjum. Ný brú frá Tower á ánni er senn fullgjörð. í hana er sagt sé lcomið: 24 mill. múrsteina, 8300 pús. vættir af grásteini, og 300 pús. vætt-ir at' járni og stáli!

Prá Lundúnum fór jeg aptur til Líverpól. J>ar hitti jeg dr. Grossmann, er í fyrra (1892) ferðaðist á íslandi ásamt vini sínum dr. Kahn-heim frá Berlín. Tók dr. Grossmann inér og dóttur minni forkunnar vel. Hann hefir ritað inerka fræðiritgjörð um eðlí lands vors, ser-staklega um skriðjöklamerki pess. Hann bjóst pá að halda fræðilestur í jarðfræðingafelaginu í Lundúnum. Hann átti myndasafn mikið og gott eptir ferð sína, enda býst hann og felagi lians að heimsækja oss aptur. Jeg fann og109

Mr. AVilson, pann er veitti mér farbréfið vest-ur, og bað hann mig geta pess, ef jeg ritaði um Ameriku-ferð mína, hyernig ßifur-linan hefði farið með landa vora. Kvaðst hann gjarnan vilja styrkja fleiri merka Islendinga, sem almenningur mætti trúa, til pess að rann* saka hagi landa peirra, sem flutt hefðu til Canada. — Næsta dag fórum við til Edinborgar. Sú borg er nü svo kunnug orðin üestum, sem blöð og bækur lesa, að engin brýn pörf er til að minna hér á hennar fegurö og stórmerki. Vil jeg nú binda endahnút á pennan ferða* pátt. Við létum út frá Granton á „Thyru" hinn 11. sept. og fengum hvassfiði-i og úfitm sjó nálega alla leið. A skipinu voru til Fær-eyja dauskir fyrirliðar og vitastjóri, er skyldu leiðrétta mælingar á eyjunum og gjöra nýjan uppdrátt. Einn af peim herrura, er allt voru skemmtilegir menn, var Basmussen kapteinn, sk er einkum vakti athygli mína, sem einkenni-legur andans maður og forvitri. Bað hann mig heimsækja sig, ef jeg kæmi til Hafnar. Eptir miðjan dag p. ló., í stórviðri, varð mér geugið upp á pilfarið og hugði jeg við værum enn miðja vega í hafi. Sá jeg pá allt í einu ís-land — endilauga Austfiyði niður fyrir miðjar blíðar. Sýndust fjöllin hvít og kuldaleg, en pað voru m í n fjöll, og brá jeg út höndunuin eins og til að faðma pau. Nokkrir beimsnú-andi Yesturfarar voru frammi í skipinu; gekk110

jeg til peirra með tíðindin. Urðu peir á svip að sjá sem fangar peir, sem skyndilega heyra lesið lausnarbréf sitt. Daginn fyr en við kom-umst inn til Akureyrar, hrepptum við mann-skaðaveður og sjó svo úfinn, að pvilíkan liefi jeg aldrei seð. Lágum við undir áföllum alla nóttina norður af Grimsey, og lá við tjóni, pví mjög sótti sjórinn

niður í skipið, braut annan loptstrompinn, bát og starfhús skipstjórans, og allt lek á reiðiskjálfi. J>að veður lagðist illa í mig, er pað var í aðsígi; vorum við pá að saga stórsjóinn fyrir pvert Langanes, pótti mer pað bjarg æði-kuldalegt, með brimgarðinn skammt frá skipinu. En í storminum var jeg hinn brattasti og kepptist á við stóran og sterkau Englending, hver betur gæti borðað og sofið. Ganga og slík veður fram af manni og sætta oss rið að vera — pað sem við erum— fokstrá í forlaganna straumi. Hinn 19. sncmma, sáum við Grimsey, en ekki sást land fyr en við komum á mitt sundið. J>á komu fram úr kófinu hinar háu dyr Eyjafjarðar, gráar og grimmlega hrímslegnar, en pó hefi jeg aldrei seð „fallegri dyr" ; pótti oss viðbrygði að renna inn á hinn friðsæla íjörð úr slíku heljar-uppnámi. Á hðfninni fretti jeg að allt væri heilt heima. Sannaði jeg pá orðskviðinn, að hið bezta, sem manni mœtir í langri farð, er heil og farsæl heimkoma.111

IV.

Álit um vesturfarir og afkomu manna þar.

Eins og jeg liefi drepið á hér að framan, er mér ekki unnt annað að segja en að kjör landa vorra vestan hafs, að pvi er mér gat sýnst, séu vonum betri, pótt einum líði betur en öðrum; og jeg efast ekki um, að hver ann-ar skynberandi maður, sem með mér hefði fylgst, hefði borið bið sama. JFlestallir, sem jeg sá og talaði við, rirtust hafa nægilegt til fæðis og klæðn&ðar, enda kvörtuðu mjög fáir svo jeg heyrði um örbirgð eða atvinnuskort. Sérstaklega létu bændur peir í Argyle og Da-kota, sem jeg átti tal við, í ljósi ánægju yfir búnaði sínum og landa sinna, par sem mena voru búnir að koma sér nokkuð fyrir. Flestir báru lofsorð á landið og vildu alls ekki kenna pví um pað, sem peir játuðu að enn væri á-bótavant i búnaði peirra og kjörum. Erfiðast var að heyra úr Nýja-íslandi; valda pví lauds-hættir par, mýrlendið og skógamir, og pó sfer í.lagi pað, að engin járnbraut hefir enn verið lögð nærri nýlendunni, eins og lofað var. f>ó er par fjöldi Islendinga enn kyr, ekki svo fáir í sæmilegum efnum, og fáeinir, sem paðan höíðu flutt, var mér sagt, að snúið hefðu pang-að aptur. fó mun pað víst, að í engri ný-lendu í Yesturheimi hafa landar vorir verið að jöfnuði eins leDgi að koma undir sig fótum sem par, cnda flytja pangað sáríair menn af112

öðrura pjöðflokkum. Ætla jeg, að það atrið se einna mest að marka. En par eð jeg sá ekki byggðina, vil jeg ekki frekar um hana daema. Annað rilJi jeg hafa tekið fram. J>eg-ar menn hér á landi heyra vellíðan raanna vestan liafs, eða lesa sögur um uppgang peirra og góða afkomu, pá eru pær fregnir optlega réftar að vísu, pað sem pær ná, en þær parf pó vel að athuga áður en mean sjáltir festa liugann við vesturferðalag. Og fyrst ber raönn-uni að spyrja um eða fá að vita, hvað pessi vellíðan hafi kostað, og hvað uiGiin hafi lagt i sölurnar til að aíia ser hennar; par næst, hvort sú lukka se ekki einhverjum annmörkum bundio, sero menn pekkja lítið til hér eða pagað hefir rerið yfir; i priðja lagi, hvort vel-gengnin sé ekki sumpart peim yfirburðum að pakka, som pann vantar, sem les eða hlustar á. Og enn parf að athuga, hvort nú se eins auðvelt að kjósa ser par bústað einsog pað var hin fyrstu ár, pvi spursraálið, hvort üytja skuli og hvar setjast að, virðist vera sívaxandi vandaspursraál. Vesturheimur er svo ólikt land íslandi, og pau kjör, sem banu býðiir inn-jiytjenduni, að pau viðbrygði sýnast mjög breyta hugsunarhætti manna á ekki mörgum árum, svo að peir munu margir skoða sjálfa sig, pcg-ar peir líta til baka, eins og væri peir orðnir nýir menn. Mun pað venjulegt, að nýkomnu fólki leiðist par mjög í fyrstu og kenni til113

sárrar heimprár, og að sú lieimprá lifi sí og æ í kolunum, nema hjá rajög ungu fólki. Svo kemur annað tímabil. það byrjar pegar menn fara betur að kynnast og koma fótum fyrir sig i landinu og aðdráttarafl pess fer að hrífa. J>á er hugurinn eins og tvískiptur ; menn horía bæði fram og aptur; peini fer að ínnast til um nýja landið, og pó hugurinn hvarfii æ heirn annað veifið, harka peir pað af sér, og pá líður ekki á löngu áður en peim finnst sera Amerika sö orðin þeirra annað fósturland. Ur pví taka peir að lofa landið og vegsaraa pess miklu og máttugu kosti, og pola ekki lengur að nokkur niðri pví, eða hrósi nokkru öðru landi til móts við pað. Og pó — pó hafa peir ekki gleymt sínu móðurlaHdi, heldur prá pað onn, elslca pað enn, ekki nœr ætíð svo, að peir gefi uin að flytja alfarnir heim, pótt peir gæti, heldur til að sjá pað, yngja sig aptur upp á pví að sjá pað — rétt eins og barnið vill allt til vinna, að fá snöggvast að finna móður sína, cf pað hefir vevið frá henni tekið og sé orðið mátulega stálpað til að sætta sig við lítið. J>að hefir verið tekið fram um aðra Skandínafa í Ameriku, sem par í landi hafa elzt og unað vel hag sínum, að aldrei sakni peir sárara pjóðernis sins og ættjarðar, en pegar peir i ellinni beyra og sjá

börn sín orðin svo amerisk í anda, að pau vilja hvorki sjá né beyra tungu-mál, sögu, söngva og siði foreldrauna. Og

8114

petta mun optast nær vera síðasta tímabilið i sögu vesturfarans, sem fullorðinn ftytur í'rá landi sinu. Innborna, fyrsta kvnslóðin mun nær ætinlega reynast par miklu fremur am-erisk en ütlend, euda eins fyrir pað, pótt hún lifi meðal frænda sinna. Af pessu má óhætt ráða, hvort einhlýtt sé að skilja. bref eða fregn-ir einungis eptir orðanna hljóðun, enda hvort heldur menn skrifa í góðu skapi lof um hið nýja land, ellegar í döpru skapi niðrandi. Menn skrifa ekki né segja allt — liver er svo viti borinnt) og opt vita menn ekki nema til hálfs hvað menn skrifa. Hrað agenta-sögur snertir, er nü enu meiri vandi aD vita liverju menn eigi að trúa,— ekki svo, að allur fjöldi peirra vilji segja ósatt, heldur sakir pess, að peir eru menn og—agentar. ‡>eim verður ósjálfrátt að fegra bæði hinar ljótari og fegri hliðarnar. Embættisskylda, eiginn bagnaður, keppni og kringumstæður verða flest-um peirra of máttugir fylgismenn til pess að peir sjái smálýtin. ‡>ó að ólíkt hógværara sé talað móti versturfl.utningum í Danmörku og Noregi en lier, er almenningi par sem ann-arstaðar jafnan ráðið til af gætnum mönnum, að trúa ekki ófyrirsynju peim, sem hafa fyrir atvinnuveg, að telja menn á slíkar ferðir, pótt jeg hvergi hafi beyrt pess getið, að slíkir menn liafi mætt nokkru serlegu álasi eða ofsóknum. Hvi skyldu peir vera miður heiðarlegir cn aðrirviðskiptamenn, sem hvorki ljúga né svíkja vís-vitandi ? Og á hina hliðina eru pað engin landráð, pótt menn flytji af landi burt, sízt pó cf menn purfa að leita sér betri atvinnu. Má ruiklu fremur skoða pað sem dyggð og skyldu, að leita allra löglegra úrræða til að bæta hag og framtið sjálfs síu og sinna. ]?að, að skipta um bústaði e3a að flytja sig úr einu landi í annað, er og náttúruhvöt og eitt af tilverunnar framsóknarlögum. Án peirrar hvat-ar hefði hver einstök pjóð dáið út fyrir örlög frarn, hvor pjóðmeuning skræinað upp. enda allt raannkynið dáið í reifunum. En — skyn-somina parf að hafa til röttrar ályktunar, pví fremur sem meira er í efni og alpýða á í hlut, sem svo optlega eltir æsingar og blinda aldar-baitti. Skoðanir manna vorða eioungis sann-aðar moð reynslunni; pví er hér bót í máli, pótt enn se úr vöndu að ráða, að töluvorð reynsla, hvað vesturfarirnar snei'tir, er á boð-stólum. En pví skal ekki strax takafram, að ísland parf á öllu sínu að halda og má enga krapta missa? cða gæti ísland ekki leikandi fætt og klætt öll sín börn, ef pau vildu una og vinna ser og pví allt pað gagn, sem peiin væri auðið? þessu hefir opt verið syarað og optast játandi, og lier játa jeg prí líka fyrir mitt leyti. En pað leysir ekki gátuua og greiðir ekki rnálið, og lög og — landstjórn ekki

holdur. Hvötin er vöknuð, hin innri pörf

8*116

er kviknuð, og skriðið er komið ú. Urðar orði kveðr engi maðr. Sum lönd eru ofsett íólki, og par (t. d. á Engl., Skotl. og írl.) er fólki ekki einungis leyft að fara hvort á land pað vill, heldur og stundum styrkt til ferðar. 1 öðrum löndum (Rússlandi) er fólk rekið burt úr pess föðurlandi. Enn eru lönd til, sera fáir flytja frá, heldur er par beðið um, að hver flytji pangað, sem geti, Hvað gjöra menn pá réttast liér á landi? Að biðja aðrar pjóðir að flytja til vor? J>að mundi hafa lvtinn á-rangur. Nei, oss mun standa næst, að taka hógværlega og skynsamlega í raálið, hlynna sem allra bezt að peim, sem mest prá bætur á atvinnu sinni, keppast, í cinu orði sagt, við að koma upp landinu, og, sérstaklega, reyna að stilla og greiða petta vesturflutningamál sem bezt verður með pekkingarinnar, reynsl-unnar og skynseminnar rökum. Jeg skal að svo mæltu geyma mér frekari ályktanir, en låta hér fylgja útdrátt úr skýrslum, sem œtla má að séu óíalsaðar, skýrslur um reynslu nokkurra ftlitilla manna frá öðru landi, sem á sama tíma og vorir landar hafa flutt sig bú-ferlum og sezt að í Canada.

Árið 1890 sendi stjórnin í Canada tilboð 12 vel menntuðum skozkum, enskum og írskum bændum, að koma vestur og ferðast um hin ýmsu lönd ríkisins frá hafi til hafs. Skyldu peim allir lilutir, sem peir við pyrftu á leið-117

inni, sjálfboðnir. Hinir kjörnu menn páðu boðið, lögðu af stað frá Englandi 28. ágúst, og lentu aptur við England 26. nóvember s. á. Er för peirra all-fræg síðau. LetCanadastjórn prenta í einni. bók ferðasögn hvers pessara manna fyrir sig. Hefi jeg yfirfarið pser allar, og pótt peir segi allir frá sama efni, sumir yrðu samferða og sæji pað sama, eru skýrsl-urnar pó töluvert mismunandi; sannast á peim máltækið, að sínum augum lítur hver á silfrið. En

í aðalefninu ber sendimönnum pessum á-gætlega vel saman, sérstaklega par sem peir að lokinni hverri skýrslu gefa álit sitt um kosti og galla í Canada. Öllum ber peim vel saman um pað, að Canada sé í heild sinni eitthvert bið frjóvsamasta land, og í flestu betra land en pað, sem landnemar hafi áður búið í, sumstaðar frjórra en sjálft England. ‡>ó kemur peim saman um hilt, að mjög séu landflæmin í Canada margbreytt og misjöfn að eðli og auðlegð náttúrunnar, enda ná pessi sambandslöml yfir ógnar-geima iiorður og suður, austur og vestur. Nyrzt eru litt byggileg héruð; sama má segja um nokkurn bluta Klettafjallanna og um stórflæmið austur af Manitoba, sem lítil líkindi eru til að byggist, nema mjög svo seint. í Neðri-Canada (fyrir austan eyðiskógana) eru pessi ríki: Nýja Skot-land, Nýja Brnnsvik, Prins Edvarðar ey, Kve-bek og Ontario. En í Efri-Canada oru ríkin:118

Manitoba, Utnoiðurlöndin og Brota-Columbía. Neðri Canada er nii hin eiginlega Canada, pvi hitt eru alveg nýbyggð, hálfbyggð eða litt byggð lönd, en pó miklu meiri að víðáttu, cins og kunnugt er, en hin. Um hin 3 fyrst nefndu lönd eða fylki tala skýrslurnar minnzt, enda eru pau fyrir öldum síðan albyggð, en fjölorð-ari eru peir um Kvebek og Ontario. Nnlckr-ir innflytjendur kaupa reyndar enn við og við ból og byggðir í sjóarfylkjunum, pvi pau pykja gæðalönd og veðursæl, enda líkust hinnm ensku eylöndura. Aðrir leita til Kvebek, en ekki mjög margir, pví víða er pað land rniður frjótt, og hið franska fólk, sem par býr, skiptir litt ura bústaði. Neðst raeð Lárenzfijótinu búa mest Skotar, er par hart land og strjálbyggt, og stunda menn par jafnframt eða raest veiði-skap. En suður í Ontarió-fylkið sælcir enn fjöldi roanna, einkum Englendingar og aðrir, sem fe hafa. Yerður að kaupa par hverja púfu, pví allt er ræktað og byggt. Ontario er afar-gott og frjótt land. Samt sem áður selja bænd-nr par iðulega jarðir sinar, mest — segja ferða-mennirnir — í pví skyni, að flytja vestur í hveitilöndin í Efri Canada. J>ykjast peir par hafa meira land um að velja og eiga auðvelt að kaupa ser og öllum sinum niðjum nógar og betri óðalsjarðir fyrir minna fé en peir fá fyrir sina fyrri jörð. Svo mikið álit haía Ontarió-mcnn á landgæðunum par vestra. Hvað119

Manitoba snertir, ljúka allir upp sama rnunni um að pað se eitt hið bezta hveitiland i heimi, enda vaxi par að sama skapi nálega allur jarðargróði. Prjóvsemi hins mikla ttatlendis allan veg frá Efrisjó og eyðimörkunni vestur til fjalla, stafar af pvi, að par hefir haf eða afar-mikið vatnsiiæmi um ómuna aldir yfir legið, en ofan á pann leirbotn, sem vatnið lá yfir, hefir bættst við aska eptir ótðlulegar preríu-brennur. Frjómoldin er par viða yfir 20 fet niður, og hveitiakrarnir spretta par mörg ár samfieytt án nokkurs áburðar eða rækt-unar. Nyrðri hluti Manitobalandsins eru vötn og skógarmarkir, og pvi óbyggilegra sem norð-ar kemur. ]?ó ætla menn, að viða með stór-vötnunnm megi gjöra stórbyggðir, einkum með gripabúnaði. Löndin vestur af Manitoba (Ut-norðurlöndin) eru og stórkostleg hveitilönd, eða pá fyrir blandaðan búnað (mixed farming). þegar kemur vestur í fylkið Alberta, er landið orðið æði-hálent, dregur par heldur úr frjóv-seminni, en hagar eru pvi betri. Sama má segja um héruð pau, sem par eru norður af með fjöllunum, vesturhluta Saskatcliewan og Edmontons. f>au heruð eru nú óðum að byggj-ast. Jpvi nær sem að fjöllunum drogur, minnk-ar vetrarfrostið pó landið hækki, og i Breta-Columbiu er hafiopt og svipað pvi, sem er á Englandi. J>ar vestra eru skógar feykilega miklir, enda hin beztu bülönd innan um; par20

byrjar og sigling mikil og kaupskapur við Kyrrabafið, og eru pvi borgir miklar að mynd-ast par (Yancover, Yictoria, NewWestminster). En, svo jeg haldi præðinum, skal jeg strax taka fram sameiginlegt álit skoðunarmannanna. J>ó peir engan veginn dáist að öllu, heldur taki skýrt fram skuggahliðarnar, segist peim öllum á einn veg frá, að pœr séu bverfandi Í samanburði við gæðin. Hitinn og kuldinn vestur á sléttunum sé að vísu meiri en venju-legt sé á Englandi, en aptur sé loptið bæði purrara og heilnæmara, enda segi sumir Eng-lendingar, að með vananum kjósi peir heldur loptslagið par vestra en hið saggasama enska lopt. Eyrstu árin eru lökust. Annar gallinn eru flugurnar. En um pá plágu tala fáir, sem par hafa haft ári lengur lieimili. J>riðja mein-ið eru nœturfrostin í ágúst, sem optlega stór-skemma bveitið. ‡>essi plágan segja peir sé lang-verst Yiðfangs, Eu samt gefizt meðöl við henni. Aðalráðið se, að sá sem allra fyrst, og velja pað hveiti til utiæðis, sem reynd se fyrir að fyrst proskist og bezt poli kulda. Sumir Tarenna hálmhrúgum að norðan og austan við akrana pegar útlit er fyrir frost. Leggst pá gufa yfir akurinn, sem ver hann skaða. Hjá framsýnum bœndum gjöra frost pessi sjaldan mein. jpessir eru nú belztu ókostirnir — að fráteknum peim, sem kunna að stafa af óbeppi-lega kosinni jörð, vatnsskorti, skjólleysi o. ü.121

J>ar sem skóglaust er og skjólalaust, ber hina mestu nauðsyn til að planta sem fyrst trjálundi til hlífðar og fegurðar, Margir íslendingar bæði i Argyle og suður í Dakota hafa skóg nærri bæjum sínum; en víða eru slétturnar allsberar, hæða- og skjólalausar. Jeg skal nü pýða fáein samtöl úr hinum nefndu ferðasög-um ; má par af heyra kurrinn eða álit hinna einstöku nýbyggjenda. ]?eir, sem svara, eru fiestir skozkir Orofters, p. e. smábændur eða kotungsmenn frá hálendinu, sem enska stjórnin hafði lánað fé til farningar vestur. Hafa peir lengi haft orð á sér fyrir örbirgð og amlóða-skap og vildi pví stjórnin gjöra tilraun til að dustu pá upp til menningar.

Nú læt jeg Katanessbóndann, Mr. Georg Brün, tala:

„]j>aðan fói'um við til Saltcoats (í Manitoba). |>ar büa kotungar peir, sem stjórnin gerði út. Héraðið er mikið land, rennslétt og vaxið lág-ríði bér og hvar, jarðvegurinn djúpur, frjór og límkenndur; til vatns ekki nema 10—12 fet. Hér búa 49 heimilisfeður, sem allir komu vestur 1889, en aðrir 30, sem stjórnin studdi, lentu við Pelecanvatn í Suður-Manitoba. Stjórn-in gaf hrerjum bónda 120 pund sterl.; skyldi pað fé borgað smásaman, fyrst til ferðarinnar, en síðan til að fá peiin bústað fyrir o. fl., og fæði skyldi peim gefið pangað til fyrstu uppsker-unni yrði lokið. Jeghitti par fyrst bóndannN.122

og spurði hann spjörunum úr. Hann sagði svo: „Jeg åtti skratti erfitt, karl ruinn, fyrra árið, ekkert gåt sprottið fyrir votviðri og vinna fekkst hér livergi i grennd. Jeg páraði heim og réð öllum frá að fiytja hingað. En pegar lokið var uppskerunni núna i sumar, leizt mér betur á blikuna, lagsmaður, og nü vildi jeg ekki hverfa heim hvað sem í boði væri. Hitt pykir mér slæmt, hvað skolli dýrir peir eru hérna á ýmsum nauðsynjum. Stjórnin blessuð hætti líka heldur fljótt að fæða okkur, eins og hán pó lofaði — hana nú".

Annar bóndi sagði: „Jeg á 12 ekrur í ár undir sáning, og setti niður 10 smátunnur af kartöflum, en fékk aptur 160 smátunnur, og mikið af hveiti. Yið höfum borðað kartöflur, skal jeg segja pér, síðan í júní. Jeg hef 12 í fjósi með akneytunum. Næsta ár vil jeg sá í 25 ekrur. ÍJr pessu landi fer jeg éklci spor nema dreginn með kaðli. Samt leiddist mér fyrst".

Annar Hálendingur sagði svo frá: ,..Jeg sáði í 10 ekrur í fyrra, en ætla að legjja undir 20 næsta ár. Jeg vann að járnbraut í fyrra retur og fékk hálfa fimmtu krónu um daginn, eða rúmlega pað. Hér eru illa hafandi naut-gripir sökum vatnsskorts. Mér leizt hér illa á mig í fyrra, pegar engin var uppskeran vegna purkanna, en í ár lítur allt betur út. Við stjórnina heima og hennar viðurgjörning er jeg liarðánægður. Jeg á ekki nema hálfan vagn,123

pað fellur mér bágast, pví granni minn á hinn partinn, svo við reluimst opt á; vildi heldur eiga kúnni færra. Ekki horfi jeg 1 að eggja menn heima á að ílytja hingað til pessa lands, og ekkiflyt jeg héðan fvrir nokkurn mun". — Alexander Dónaldsson sagði: „Tólf ekrur sáði jeg i, en bæti nú úr skåk og sái í 20. Níii eru höfuðin í fjósinu, og níu á pallinum, karl minn. En öll erum við frísk og ankannalítil. Hér nærri cr nú verið að koma upp skólahúsi. Messu fáum við hér aðra hvora helgi, og er nóg. Mer pykir vænt um lancliðj og broyfi mig ekki béðan; pví pað er mín skoðun, að petta se hið bczta land í veröldinni fyrir barnamann". — Marteinn Dónaldsson sagði: „Jeg átti 8 ekrur sánar, en hefi undirbúið 4 í viðbót. I fyrra leizt mér illa å, en er vel ánægður í ár. Jeg vann mér inn 83 dali í vetur leið við járnbraut. A pví lifðum við til vors. Jeg eggja alla mína kunningja hingað að flytja. Ekki langar mig stórt heim til gamla landsins. Jeg heü skrifað eptir móður minni og premur systkynum að koma, og á von á peim öllum. Betri bústað en pennan kæri jeg mig ekki um". — Ivarson (Mclvor) sagði: ,.Jeg sáði i 12 ekrur, og bæti nú við 8 ef jeg lifi og góður Guð lofar. Yi5 erum 11 manns. Telpa 16 vetra, nærri blind, er nú á bospitalinu í Winnipeg. Mér pykja liestir blutir liér vera æði-dýrkeyptir. Svo líkaði mérm

filnalega illa við doktorinn; hann^ hélt okkur uppi á pilfari i Greenock langa-lengi 1 köldu veðri um hánótt; pað átti sem se, trúi'jeg, að skoða fólkið. Við landið líkar mer skratti vel, og vildi óska, að allir mínir kunningjar kæmi hingað, pví staðurinn er tignarlegui- og brilíant! Mer leizt samt grimmiloga illa á allt fyrst, pví, pá brást uppskeran, sko; en nú er jeg að pára peim heima að koma og koma, eins bróður mínum í Winnipeg". Einn kvaðst hafa byrjað með einum akneytum, kú og kálíi og brotið upp 8 ekrur. Nú hefði hann 40 ekrur undir. Kýrnar gæfist vel og smér sitt og egg dygði vel til fæðis. Yeturinn kvað hann betri bér en á, Skotlandi, pví úr pví snjór kæmi, heldist staðviðrið; her pyrfti ekki að kviða sí-feldum bleytum og sulli. Ekki vildi hann hafa jarðaskipti. — Madama Stúart sagði svo: „Illa og nauðailla kunni jeg her við mig fyrst eptir að við komum; her vorum við líka í

einangri og óbyggð. En nú er það yfírstaðið allt, bless-aðir verið per; við erum svona manneskjurnar! Hvernig sem það er, pá kýs jeg nú ekki héð-an að flytja. Krakkaormarnir eru 4 og vona jeg með herrans hjálp að standast straum af peim. Yið eigum nú 70 ekrur undir plógi, og fáum fleiri; kartöflurnar tel jeg ekki, pær er hægt að fá; 8 eru kýrnar með kálfi og 5 mjólka jeg; svo á jeg gyltu-grey með grisum; pá selj-um við mánaðar gamla. Ekki finnst mér vet-125

urinn harðari ber en heima. Betra land en petta get jeg ekki hugsað mér fyrir kýr og hænsni, pví kvígan á liér káíf 18 mánaða gömul — sjáið per, blessaðir verið pér — sona er p a ð nú". — Hinn skozki jarl af Apardjón var staddur suðnr við Pelecanvatnið og spurði einn pessara landa sinna, hvernig honum liði par. Skotti svaraði: „J>að get jeg sagt pér, berra góður, að sá dagur rar heilladagur peg-ar jeg kvaddi Skotland, lagði til liafs á eim-skipinu og lenti í pessu stóra og feita plássi. Jeg á 3 syni og eiga peir nú sinar 160 ckr-urnar kver; en til samans ejgum við 640. Við vinnum í félagi og eigum 90 ekrur undir sán-iiig. Gripi höíum við eignast eptir pörfuiu, í sumar fengum við 900 smátunnur af kveiti, auk bankabyggs, bafra, kartaüa og matjurta. Næsta ár sáuin við í 150 ekrur. Timbur er bér nærlendis að fá. Pelecanvatnið er fullt af fiski; aí endum, gœsum og allskonar fuglum er hér nóg. Yið pjónum engum húsbænduru, og her eru engir ríkismenn, sem fiá -pá cða faDga, sem skjóta fugl sér til lífsbjargar. Allír skattarnir eru 30 dalir af 640 ekrum. J>etta finnst okkur nú gott land, pvi sunrir sá 10 ár samfieytt áburðarlaust. Mér dettur opt í bug fólk á Skotlandi, sem TÍnnur baki brotnu alla æfi á annara landi og hefir naumlega í sig og ä. Korni peir piltar hingað og eignist peir sinar 160 ckrur, lausir við alla skozka yfir-126

drottnun, og íijóti peir sinna handaverka á slíkri jörð sem pessari, peir og peirra niðjar meðan jörð grær og vötn til víðis renua! Nóg er landið hér í útnorðrinu, og er jeg pvi ein-ráðinn í að bjóða öllum hingað a3 flytja, sem jeg næ til og mín orð vilja meta". Jarlinn spurði um ókosti landsins. Karl svaraði: „ítétt er það, sonur! En ef jeg færi að segja pér frá skuggahliðum hér, segði jeg pér frá hlutum, sem jeg ekkert veit um. Yið okkur hefir allt brosað síðan við hingað fluttum. Og allir bændur hér segja það sama". — Eiun sagði: „Jeg var nærri pví félaus pegar jeg kom, en á nú 100 ekrur undir hveiti, eptir 3 ár, 30 i fjósi, best og eyki. svo og öll verkfæri til akurstarfa. Jeg hefi byggt mér pokkalegt íbúðarhús. Ekki fer jeg heim aptur til að bokra par, heldur væri það, ef mér byðist einhver ágæt staða önnur".

A líkan hátt farast nálega öllum nýbyggj-endunum orð, peirra, sem peir félagar tilfæra. Yíir höfuð lofa sendimennirnir mjög bæði landkosti Efri Canada og hug landnema. Einn segir í niðurlagi síns mais (og er það sam-svarandi hinna ålyktun) :

„Í stuttu máli að segja, mun enginn mað-ur iðrast pess að hann flutti vestur — það er að segja, reglumaður, sera dugar til að vinna. Auðvitað er, að stórum hjålpar það, að eiga og hafa með sér nokkra fjårmuni, en pó farn-127

ast peim að tiltölu nálega bezt, sem lítið hafa við að styðjast nemi prek, sparsemi og skynsemi. Mjög er Eí'ri Canada æskilegt land fyrir tora minni bændur, sem ekki eru ofgóðu vanir, og ekki telja eptir ser að vinna og eiga eriitt í fyrstu. Mjög or áríðandi að rasa ekki fyrir ráð fram pegar velja skal bústaði. Skyldu menn vera vandir að ráða-nautum, enda skoða sjálfir sem tíesta staði til samanburðar. Margir bafa látið fyrirberast beilt ár, áður en peir hafa valið ser byggð eða keypt, og aldrei iðr-ast eptir. Stjómin og fulltrúar hennar er og jafnan †ii taks til að leiðbeina hverjum, sem með skynsemi spyr sig fyrir. Óráðlegt er ný-byggjendum að flytja opt byggð sína, nema sýnu betra bjóðist. Blandaður búnaður pykir bezt gefast. Utsæði nýtt og betra, svo og allar nýjar tilbreytingar og uppfyndingar eru jafnan á boðstólum, bœði frá bálfu stjórnar-innar og á markaðinum. Hin ágætu fyrir-myndarbú víðsvegar eru pó beztu og drjúgustu lærimeistararnir. ‡>ótt viða sé komin byggð meðfram brautunum, eru saint stórir kaflar eptir, en það er eign brautarfélaganna*. Fást

*) Eins og kunnugt %r leggja ekki landstjórnir járnbrautir í Ameríku, heldur gjöra það au3-meiininiir í félagsskap, en peir semja um styrk af rikisfe, og fá hann í laudsspildum, annað-128

pær jarðir optast með mjög góðum kjörum. Aukajárnregir fjölga árlega, jafnóðum og inn-flytjendur færa út byggðina. cnda byggjast stór flæmi sumstaðar svo fljóttað undrum sætir". — A pessa leið segist tjeðum mönnum frá, og dreg jeg pó heldur úr en bæti við, pví vera má, að menn pessir, sem boðnir roru og á all-an hátt laðaðir og studdir af landsstjórninni, hafi heldur viljað segja lof en last um lönd pau, sem peir fóru um ]pó heyri jeg skýrsl-

ur pessar bafðar í hávegum, sem mjög áreið-anlegar. Sumir mennirnir eru og nafntogaðir t. d. herforingjarnir Fane og Stevenson. og allir voru peir ritfærir menn.

Hvað Nýja-ísland snerlir er fæstum hér á laudi vorkunn á, að geta gjört ser nægilega ljósa grein fyrir, a5 hverju fátækir menn eigi par a3 bverfa, pví svo margir Isleudingar hafa barizt par, skrifað heim um hagi sína, og íiutt paðan aptur eptir árangurslítið strið. Og pó brefin í „jpjóðólíi" nú í haust um nýlendu pessa seu auðvitað æði öfga-kennd, hafa pó allir, sem læsir eru, glögga mynd aí hennar

hvort stykki (sections) eða enn meiri hlut lands pess, sem liggur nœst brautinni. I Canada á pó stjórnin stór landtlremi, sem hún ýmist gefur eða selur með lágu verði, 1—2 dali ekru hverja. En félögin eru miklu dýrari á góðu löndunum, J>ó hafa landgæðin jafnan meiri pýðingu en verðið; låta menn pá 'afurðina sjálfa borga. Bmásálarskapur er par ekki lenzka.129

vorstu hliðum. Nýlenda, sem svo margir fiýja, og svo fáir, ef nokkrir, enskutalandi menn lofa eða üytja i, getur ekki verið kosta land. Auðvitað er aðalmeinið par, að engiu järnbraut er par nærri, og livenær kemur hún ?

Heimssýningin.

(The World's Columbian Exposition).

Síðan Napoleon 3. var steypt frå völdum, beiir enginn atbnrður sett jafmnarga penna i hreyfingu eins og sýningin i Chicago. Hver-vetna á allri jarðarkúlunni, par som siðaðar pjóðir hafa búið eða verið á ferð, á sjó og landi, hofir petta stórfenga söguefni verið á dagskrá, sem ársins lang-merkasta umtalsefni. Eárra annara atburða heíir gætt — pað skyldi pá vera Panamamálsins franska, írsku deilunn-ar á Englandi, og norðurfarar Nansens. Vopna-brak og skothríðir bins arga ófriðar hefir hvergi heyrzt; ferðnkeisarinn og gamli Bismarck hafa legið svo að segja i pagnargildi, og for-dild og fjaðraskúfar hershöfðingjanna yfir hin-um mörgu milliónum mannslátrara Norðurálf-unnar hafa vakið venju fremur litla undrun og aðdáun hins einfalda vana-rils. Jeg nefndi Napoleon: hvað er hann og hans vesæla keis-arastjórn? Syívirðiug í sögu Evrópu, sem kom og hvarf á tveim áratugum og endaði með ósköpum: slátrað nokkuru færri mann-eskjum á. ári en Chicagómenn slátra svínum!

J>ö að margir í Evrópu vilji gjöra litið úr afreksverkum Ameríkumarma hvað listir og í-próttir snertir, pá mun óhœtt að fullyrða, að Clncagó-sýningin er svo mikil og verður svo afleiðingarik, að vart hefir meiri viðburður orðið i veraldarsögunni siðan Rolumbus fann

V130

Vesturhcim — viðburður í menningarlega stefnu. ‡>ess3 sýning, pó yngst sé, má heita drottning allra hinna fyrri, og pað fyrir fieiri en eina sök. Hún er margfalt stærri og fjöl-breyttari en nokkur hinna hefir verið; Íiún birtir fyrst til hlýtar hið fulla umraál sýninga-hugsjónarinnar, pvi liún innibindur alla pjóð-wenning hnattarins. Og hún fer fram í hjarta Vesturheims, i borg, sem er hín lang-yngsta borg heimsins, nýfætt barn í sögunni, en barn með risavexti og proska, borg, sem á 50 árum hefir orðið heimkynni halfrar annarar milliónar manna, borg, sem menn peir er enn lifa, byggðu í fyrsta húsið, og síðan hafa sfeð vaxa yfir höfuð allra annara borga (nema 5) — séð vaxa eins og furðu allrar veraldar, einsogtákn tímans, undur hinnar nýju sögu og nýju mann-kyns-menningar. I Chicago eða á hennar heimssýningu mættist allur Vesturheimur, sem vildi hann aetja gjörðardóm yfir hinura gamla heimi moð hans sögu, siðura og — syndum. Einkum, má óhætt segja, hefir hin unga Amerika eins og skorað Evrópu gömlu á hólm, og pegj-andi sagt við hana: „Kom hér, forna frænd-kona, og reyn pig við mig; reynura nú, hver betur bíta vopnin, pín eða mín; reynum, hverj-ir sigursælli eru, hetjurnar pínar, landsóniag-arnir, eða minir drengir og — fyrirgefðu! — stúlkur. Reyn nú og sjá, hvort hollara se fyrir fólkið, fjötrarnir pínir eða frelsislögin | min. Við ömrau okkar, kerlinguna hana Asíu, sem cltir pig, tala jeg ekki, pví hún er fyrir löngu gamalær orðin og gengin í barndóm, en Afrika er uraskiptingur og aumingi, og er nú komin á spítala hjá stórveldunum! En orðs-kviðalaust talað: við brúkum hér ekki vopn við aðra en óargadýr, og til að sigra með öíi náttúrunnar; við pykjumst deyja nógu sncmuia131

hér pótt við vegum ekki menn og verðum apt-ur vegnir. Mér dettur pvi ekki í hug að bera vopn á pig, pótt ekki yaxir pú mér i augum, heldur vil jeg, að pú leggir niður pinn vopna-burð, og viljir pü ekki eða getir pü ekki gjört

það nú pegar, pá munt pú síðar gjöra pað, pvi til pess hefi jeg stefnt per, og pü munt hlýða mér að lokum!" — Slík sýning sem pessi ätti ekki að sýna nýja veiðaröngla eða nýtt lag á ljáblöðum; hún átti að birta heiminum fyrir-myndir í frelsi og menningu, en brjóta í bág við forna heimsku og harðýðgi; hún átti að lýsa hugsjónir vizkunnar og ípróttanna, og lypta púsundum manna á bærra sjónarsvið sannleika og réttvísi; hún átti að blása voðann úr hendi harðstjóranna, sem aldrei vilja sleppa hnifnum, og mölva gullhlekki gamallar fordild-ar. Hún áleit pað aukagetu, að sýna undra-listir Edisons, og bregða upp skrautloga 150 púsund ravleiptra, en hún vildi sýna pá list, að gjöra allar pjóðir að einni með almættis-orði mannelskunnar, og bregða kristindómsins kærleiksljósi yfir allt vort kyn í einu! Og konan gekk par fram í fyrsta sinni í sögu veraldarinnar sem drottning við hlið herra jarðarinnar, — drottning, sem sat í hásæti í peirri listahöll, sem hún hafði sjálf byggt. Hin frönsku orð: PÄELSI, JAFNRÉTTI, BRÓÐ-ERNI, voru þangað til heiti í skáldskap pjóð-anna, hugmynda-blómstur, sem ekki fundu jarð-veg austan hafs. Sýningin í Chicago vakti pau til verulegs lífs, og nú gróa pau í góðri jörð við Michigan-vatnið í miðri Ameríku!

Að lýsa Chicagó-sýningunni án mynda og uppdrátta er nálega ómögulegt svo að lesend-urnir rerði nokkru nær. Svo er hún (eða var) stórkostleg og margbrotin, og svo eru flestir lesendur mínir slikum stórvirkjum óvanir, enda

9*132

skortir mig sjálfan allt til pess, að geta full-nægt pörf maima i pvi efni. Til pess pyrfti ekki einungis að rita heilar bækur i 100 kapi-tulum, heldur og hundrað sinnum meiri skiln-ing, minni, fróðleik og kunnáttu, en jeg hefi. Væri slikt heimtað af mer, væri pað álíka sanngjarnt eins og ef ætlast væri til að ungl-ingur, sem dvalið hefði hálfan mánuð við há-skóla, gæti munað og framsett allar fræðigrein-ir, sem par hefði kenndar verið. Auðvitað er, að hefði jeg tíma til og efni, gæti jeg stutt mig við annara bækur, blöð og skýrslur, langfc mál samið og sagt frá mörgu merkilegu, en úr pvi slíks er meinað, verða menn að sætta sig við ofur-stutt ágrip, helzt um pað, sem fyrir min eigin augu bar. Einungis vildi jeg óika, að mcr tækist að vekja. hugsjón eða ímyndunarafi manna, einkum minna yngri les^ enda, fyrir hinu stóra og fagra í sýningunni. pví i sannleik á ekki saman nema nafnið a5 sjá heiinssýningar. Jcg hefi eílaust verið innan um heila hópa af fólki, sem horft hafa eins og jeg á „öll riki veraldar" í Cliicagó, máske marga, sem pekkt liafa til og skilið hið ein-staka margfalt betur eu jeg, ug samt ekki seð neitt. Sá, sem ekki er andlega skvgn, sér aldrei, skilur aldrei annað en yfirborðið. Eins og trúin ein ser guðs dýrð, eins sér eng-inn hið „stóra" i náttúrunni, lifinu og listinni, nema liann se af pví snortinn og af andanum fæddur.

Nú er pað mjög eptirtektavert, að öll al-pýða manna, einkum i Norðuráífunni, ber Ohicagó-sýningunni pað einmitt mest á brýn, að bún hafi verið of-stór, of risavaxin, of fjölbreytt, að ekki hafi verið unnt að sjá yfii" hana i einu og ná heildar-hugraynd hennar, bið gagnstæðilega og sundurleita hafi truílað133

álíbrfandann svo hann hafi orðið pvi heimsk-ari sem hann horfði á íieira. I þessu er nokk-uð satt, pvi svo, en ekki öðruvísi, leit sýningin og hlaut út að líta í augum fjöldans. Fyrir mínum augum stóð hún samt og stendur enn öðruvísi. Jeg var nógu heimskur og ófróður til pess að mér yrði ofmikið um hið einstaka, og margbreytnina og mótsetningarnar leit jeg á eins og eðli hlutanna; skrautiðog listaverkin var hvergi meira en jeg bjóst við. Meir að segja: jeg var nógu heimskur til að heimta: meira-meira! Og — jeg póttist sjá meira. Jeg póttist sjá heildina, finna liinn rétta mæli-kvarða, heyra samræmið, skynja hugsjónina, eygja tilgang og takmark. jpessvegna dáist jeg að pessari sýningu, pessvegna gladdi hún mig og gleður, sem hefði jeg seð inn í hið fyrirheitna lancl! J>að er pá satt, — hugsaði jeg — sem mér var kennt í guðsorði pegar jeg var barn: jeg sfe guðs dýrð, pví hún er her opinberuð i verkum hans barna! J>að er pá satt, sem mig dreymdi: lífið er meira en æfin-týri, lífið er dýrðlegt og pess vert að lifað se. J>cgar jeg fæddist fyrir rúmri hálfri öld var pessi veröld ekki til: mannkynið heíir skap-að wilt petta á minni æfi! Og bak við pessi guðdómlegu listaverk standa hiuar nýju ódauð-legu hugsjónir frelsis og mannúðar — hugsjón-ir, sem öllu pessu hafa komið í verk. J>etta er hið „stóra".

Fylgi menn mér í anda alla leið út og vestur frá Lárenzöóanum, eitthvað 100 ping-mannaleiðir, eptir ám og vötnum, sjáum við loks fyrir stafni, ef bjart er, móðu mikla í vestri, og pví næst rís par geysiraikil borg upp úr hafi að sjá — pví stórvötn Ameríku eru lik reginhöfum. Höí'nin er afar-víð og skógur af siglutrjám ber hvar sem litið er i turna og134

stórhýsi staðarins. Reykur og mistur sveipar borg og höfn hálf-gagnsæjum hulinshjálmi. Ekki leggjum við par að landi, pví pótt petta sé Chicago, er engin sýning hér nærri slíkri dimrn-svælu. Segir hafnsögumaður, að par á landi, sem við seum að komnir, sé norðurhluti borg-arinnar, og séu enn 2 vikur sjávar eptir suður að sýningarstaðnum. Stefnum við nú pangað. Minnkar pá reykurinn og mistrið smásaman og gjörist hið bjartasta landsýni. ]pynnist nú húsa-skipanin á landi að sjá, ea lauftrfe og grœnir lundar liggja langs með vatnmu. Nú bólar á Barða! Eða hvert kljádýr er pað, sem par suður frá ber við loptið og líkist hjóli að sjá? J>að kallast Pereshjól og er nyrzt á svœði sýningarinnar. |>að er gjört með svo „skyn-samlegu viti", að sumir ætla smið pess hinn fjölkunnasta mann, likt og var Eyvindar sál-ugi kinnrifa. Hjólið snýst í sífellu, til að sjá í lausu lopti, og er pó að öllu gjört sem hjól; en par sem pér sýnast teunur umhverfis á nöf-inni, pá eru pað stólar eða sæti, og mega 30 menn sitja í hverri tönn eða pverröð nafar-innar. Allt er hjólið úr stáli gjört og snýst fyrir ravafli. Máttu sjá í sjónpipu pinni fjöl-mennið svifa upp og oían hægt og seint með lijólinu; hefir pað sjaldan bjartara útsýni en nú yfir sýningu, borg og vatn. Hve hátt er petta galdrahjól ? J>að er 250 fet að pvermáli, en ekki veit jog hve hár er pallur pess undir. En nú gefst hér íieira að sjá: hér er nú and-spænis hiim fagri Jackson Park með öll sýn-ingarmusterin. Hin mikla bryggja, sem vér stefnura að, er sýningarbryggjau syðri, nálægt 1000 feta löng, en krystalsbygging sú með turn-inum, sem fremst stendur vid bryggjusporð, heitir Kasino og er sönglistar- og skommtihöll. TJpp uf bryggjunni sérðu skinandi hvít aulaa-135

göng, há og í griskum stíl, yíirbyggð, og sigar-kerra ofst á. miðri brún. ‡>að er inngangur meginsýningarinnar. Yil jeg nú pegar, til að átta pig, segja per pað, að hús pau, sraá og stór, er mynda sýningu pessa, munu vera hart-nær 500; eru nyrzt ballir hinna einstöku ríkja, en syðst, og skammt héðan, bak við pær hallir, sem hér blasa við á vinstri hönd, eru lengjur pær hinar miklu, par sem fénaður er sýndur. En vestur úr sýningarsviðinu gengur aldingarð-ur, langur en ekki víður, er heitir Midway Pleasance; tengir hann saman Jackson Park og hinn stóra "Washington Park. Hér er al-menningi skemmt með sjónhverfingum og hrers-konar furðusýningum úr fjarlægustu löndum. Muntu betur kynnast pví siðar, en nú vil jeg benda pér á aðalbyggingarnar, sem blasa við. Muntu fyrst vilja vita, hver sé hin risavaxna bygging til hægri við innganginn. pað er iðn-aðarböllin, hin mesta bygging, sem heimur-inn heíir séð undir paki; mun per pykja hún líkari vera felli eða bjargi en húsi; máttu og vita, að hún pekur yfir meira en 30 dagslátt-ur; kostuðu veggir, grind og pak 1,500,000 d. Hér var haldin sýningar-vígslan; var pá skál-inn tómur og rúraaði hæglega 150,000 manna, er allir máttu sitja, enda voru breið svæði milli bekkja, par sem fjölmennið mátti reika fram og aptur, en útgöngudyr vroru 200. Hefði sá salur vel raátt heita Yalhöll. Hin næsta bygging vinstra raegin við súlnaportið er málm-nemaböllin; par næst og ofar er hin afar-mikla jarðy rkjuhöll, og par næst og efst er bin skrautlega óg mikla m askínuh öll. En hver er hin háa, einstaka höll mcð gull-hvelfingunni beint í raóti að sjá, móti portinu ? Rett spyr pú, og hefði jeg átt að nefna per bana fyrsta. |>ar skín við sólunni aðsetursböll13«

sýningarstjóranna. Er pessi gullna hvoífbygg-ing höfuðprýði sýningarinnar. Húf'aa er 250 feta há, og eru viðtöku- og mälstofur höfðingj-anna efst á hliðsvölum hallarinnar að innan, cn auð er hön í miðju sem kór eða kirkja. Norðan til við hana er liin skrautlega rav-listahöll, og er full af furðuverkum ; norðaa til og bak við hana er fe rju- og v agnah öl 1 in með hið gullna port, sem er hið nierkilegasta listaverk. J>ar norður af er hin goðuni líka g a r ð y r k j u h ö 11 með hiuni fagur-björtu, goysi-viðu páliuhúshvelfingu. Muatu pykjast nær staddur Paradís, pá er pú kemur í pá sali. ‡>á er kvennahöllin, byggð af konum einum, og er hin mesta gersemi, og pá biu forkunnar-fagra listahöll. J>á sérðu afar-skrautlega böll rfett fyrir norðan iðnaðarhöllina sjálfa. ]pað er stj órnarhöli Bandarikjanna og pykir hið mesta meistaraverk. J>á er mikilfeng og einkennileg bygging par norður af, og er pað veiðiskaparhölíin. Eleiri hallir nefni jeg ekki að sinni. Ekki færri en 44 ríki í Norður-Ameriku eiga hér skála, og 22 ríki í Mið- og Suður-Ameriku eiga hér byggingar; allur porri ríkja í öðrum heimsálfum eiga hér á sömu leið, bvert sina höll eða sýningarskála. Sumar pjóðir eiga mörg hús og lystigarða til pess að sýna pjóðinenning sína og í gróðaskyui til að útvega sölumarkað iðnaði sínura og afurðum. Flestar moginbyggingar skulu aptur takast nið-ur og eru pó sumar peirra byggðar úr steini og járni, enda kostaði engiu minna en 2— 300,000 d., en sumar 1 millión eða meira, svo scin iðnaðarhöllin og maskiuuböllin. En seg mer, er sein mer sýnist, liggur dýki eða kvisl inn á sýningarsvæðið og undir brú peirri, er stendur fyrir framan innganginn? Aptur spyr pú rétt. Hér upp undan

var mýrlendi í137

skóginum og spillti mjög garðinum. Var pvi hið fyrsta verk byggingarmannanna, að skera fram mýrina, hlaða og slétta bakkana með höggnum steini, og veita vatni inn í garðinn; myndar það vatn lög mikinn á miðju sviðinu með skógi vaxinni eyju, en aonar minni lögtir eða áll er fVamar og milli inngangsins og stjórnarkallar sýningarinnar með gullhvolfið. Fleiii ern og sýkin. Eru siðan bi-eiðar og skafnar gangstéttir allt umhverfis og svo brýr á álunum, en skemmtibátar livervetna á feið og flugi. Segi jeg pér nú ekki fleira að sinni, enda muntu nú sjáli'ur stíga hér á land; skil-ar pú aðgöngumiða pínum við bliðið parna á bryggjunni — og far nú vel og keill!

Fyrsta sinn er jeg så sýninguna var kvöld-tími. Yar með mér til leiðsagnar ung og sköru-leg íslenzk stulka, fædd í Ameríku. Lögðum við út frá hinni risavöxnu sýningar-bryggju í miðri borginni með eiuum hinna „fljótandi kastala", sem eru afar-skrautleg lystiskip, ekki ýkja-há á borð, en með 4 þilförum, hverju upp af öðru, og hvert minna. umroáls en annað, aflangir bringsalir á breiðum pöllum, skraut-lega dyraðir, gluggaðir og Húraðir með gyllingu og litaskrauti. Svalt var úti á vatninu og skemmtileg vist, og töfrandi útsýni af hásvölum skipsius: Yatnið lá cins og fagur spegill, sem tungl og stjörnur og ótal pessa heims ljós og lampar spegluðust i; en suðrænir spilamenn léku sýnt og boilagt á mandólín, lúth og gítar. Loks renndi skipið aðbryggju töfrahallanna. Jeg gekk með hinni hávöxnu og stoltu Anieríku-stúlku upp endilanga bryggjuna, og fylgdi okk-ur óprotlegur straumur af fólki; varð mer litið til vinstri handar og sá. menn, konur og börn fijúga fyrir á iiugrennibrautum(Karúsel). Loks komum við að hiuum skíuandi súlna-138

gongum með gyllta sigurvagninum yíir; pá stóS par fyrst andspæuis hin tröllvaxna standmynd Columbia, öll að sjá úr glóanda gulli og nálega eius há og hallirnar. A hún að tákna Ameríku og fagna gestum. Yið gengum inn með breiðálnum fremri (the Basin) og sáum fyrir okkur stjórnarhöllina með gullhúfuna og lágu nú ný gullbönd, lindi við linda, úr rav-ljósum utan um hana, og var töfralega fagurt til að sjá. Nú vorura við í hjartastað sýning-arinnar, og bað hin lifandi Kolumbía, sem var mín valkyrja, mig að neraa staðar og litast ura. Jeg gjörði svo, og stóð á öndinni af undrun. Hafði mig ári áður aptur og aptur dreymt, að jeg sæi undur-bjarta borg, par sem jeg kenndi óumræðilegs yndis að vera, en staður sá livarf mér ávallt óðara aptur, og fann jég hann bvergi pótt jeg leitaði, heldur póttist jeg vera að stríða við beljandi vatnagang og aðrar tor-færur. Nú sá jeg pessa undursjón: óumræði-legt skrautljósahaf blossaði, breyttist, pyrlaðist og funaði fyrir framan okkur upp úr leginum og fyllti sýningarsvæðið með dagskærum ljðma. Kom aðal-ljósadýrðin frá gosbrunna-líkneskjum í álnum, og er einkum fræg höfrungaskeið-i n, eða goðaskipið rnikla; standa guðirnir á háum palli miðskips, en fáránlegir hestar og önnur töfradýr gina út af hástokkum skipsins og spúa logandi vatnsfossum, en rai'elda-rós-irnar innan í peim.. breyta blæ og farfa á hverju augnabliki! 011 Paris er lýst með 50 pús. gasljósum, en sýningin í Chicago var upp-Ijóinuð með 150000rafblossura! Komalltpað ljóshaf frá einni og söœu uppsprettu, og er sá rafkraptur framgnúinn með ákaflega mik-illi gufuvél; má, eins og kunnugt er, jafnt nota rafaflið til lýsingar og sem hreyíiafl. |>egar jeg hafði starað á pessa regindýrð um139

liríð, gengum við að sjá Kolumbus skipin. þau voru prjú, byggð eptir skipum peim, sem K. lenti víð San Salvador. pau voru á stærð við kaupskip, stafnhá nijög og með miklar lypt-ingar, en afar-lág á borð miðskips. Höfða Spánverjar siglt peim pangað eða réttara sagt: dregið, og hafði íioti af gufuskipum fylgst með. Öðruvísi fór Noj ðmanninum, sem sigldi ein-skipa á „Víkinginum" alla leið. Næst skoð-uðura við hinar háu súlur með standmyndun-um, sem reistar eru í hálfhring nærri gull-gyðjunni, sem jeg áðan nefndi, við suðurhlið iðnaðarskálans mikla. Eru pað líkneski hinna írægustu manna sögunnar. J>ví næst gengum við í gegnura stórhöllinu sjálfa, pví hana ber fyrst og seinast að sjá. Hvílík risasraíð! Hæð-in er fyrir sig, 250 fet, en vídd pakhvolfsins og öll stærðin er ótrúleg, og aldrei befii- slíkt bús af mennskum mönnura byggt verið, pvi pað er yfir 400 fet milli sperrukjálka, 1700 feta langt og nálægt 800 feta breitt. Maskínuhöll-in í París gæti blaupið fram og aptur par inni, og Kölnar-dómkirkjan, einhver hin mesta í heirai, rúmaðist par tvitugföld! Að&amaskapi er risa-bákn petta laglegt og eðlilegt fyrir auganu og auðsær listasmekkur er á allri innan og utan prýði pess. J>að sýnist ekki ýkja-hátt og varl samsvara að lengd og breidd við hæð-ina. J>ó gleymir víst enginn lagi pess og svip, sem sér pað einu sinni. Er pað leyndar-dómur sannra listaverka, að festa svip sinn og samhljóðun í sálu pess, er á pað horfir. Nú var höllin ekki í eyði og tóm eins og fyrst, heldur alsett skrautlegum og fjölbreyttum sýn-ingar-skálum,

sern hver bafði inngangsdyr fyrir sig og nafn lands eða pjóðar raeð gullstöfum yfir portunum. En í öllum göngum i niilli sást aðalpakið gnæfa bátt fyrir ofan alla skál-14T)

äiia. J>að var nýstárlept að lconia og líta á gersema-söfnin: allt glófti af dýrgripunl, snrið-uðurn, fáguðura, flúruðuiu, glitofnura; par voru. og stór söfn af myndum og málverkum, sem ekki haíði rúmast annarstaðar. Höfðu allar höfuðpjóðir veraldar keppst par hver við aðra að sýna sínar iðnir, auðsöfn, kjörgripi og liag-leiksvit. Er ómögulegt að einkenna hvað fyrir sig eða tina hið sérstaka. Einna fyrst óx nier í augum auður og skraut rússnesku sýningar-munanna: dýrafeldir gullskreyttir, purpura-skykkjur, ábreiður, stórkostlegir dýrgripir úr rauðagulli og gimsteinum settir, allt ljómaði, glitraði og titraði fyrir auganu. ]pó fylgdi sumu af pvi, ef betur var skoðað, einhver barbariskur svipur, og mjög ólíkur hinum franska og .ítalska hagleiks- og listasmekk, seni er auðsýnu og aðdáunarverður í sraáu sem stóru. Hinar austurlenzku gripasýningar (frá Japan, Kína og Indlandi) voru og afar-raiklar og fáránlegar. Er par hagleikur allur með einskonar töfrablæ, stunduui barnalegur, stund-um forneskjulegur, surat afar-stórt, sumt ótrú-lcga smágjört. yumt grófsmíði, sem eptir jötna, suuit sannnefnt dvergasmiði. Mjög ólíkur er smekkur vesturþjóðanna. Allar Norðurlanda-pjóðirnar áttu par skála, sinn hver. Fannst mer einna mest til um sýning Norðmanna. Hagleiknr peirra ber með sér frumlegan, stór-feldan og skapandi blæ — rétt eins og bók-menntir peirra og öll saga. Málarinn Sinding hafði málað yfir palli miklum í norska skál-anura svo átakanlega jöklabyggð norður á Finn-mörlc, að ískulda pótti leggja af henni ura pveran skálann. Voru og Finnar (sem sýndust lifandi) par á skriði og „áttu andra fala" á pallinum, og sást ekki hvar raálverkið tók við af honum fyr en gengið var par upp. fyrst141

hvarf liiu kostulega sjónhvorfing. Saiíði Korð^ liianiia úr tré, málmi, viðjum og öðru er orði5 alf'rægt. En í listasmekk í ýmsum iðnaðar-. brögðum standa pó Dauir ofar, og sem raálm-og tresmiðir stappa peir nærri Erökkum, Munu gripasöfnin í Höfn, einkum pó Thorr valdsens, mjög hafa bætt hagleiksbrögðin par í landi- Á danska safninu voru og niyndir margar og uppdrættir, er sýna skyldu ein-kenni hinna ýrasu parta ríkisins. þar var Geysir og Hekla, og Grænlandsóbyggðir. J>ar var heimastofa Æíiiitýra-Andersens og gripir hans margir og myndir. Er hann all-frægur i hinum enskutalandi löndum. Sýningarskáli IJana var fremur småvaxinn, en mjög snotur og smekklegur. Sviar voru rikmannlegri; eru peir mestir snyrtimenn á NorðurlÖndum og lang-ríkastir. par er aðall mikill og vel mennt-aður; mátti sjá pað á sýningunni, og svo pað, pð peir eiga ógrynni dýrgripa og fjölda meist-araverka. Eu ekki virtist mer peirra verkn^ aður jafn frumlegur og liinn norski, né jafn snotur yfirlits sem hinn danski. ‡>ó er petta enginn ákveðinn dómur. Miklu lengur hefði jeg purft að vera par, hefði jeg átt að gjöra mér full-ljós öll höfuðeinkenni, hvað pá liið einstaka. J>jóðverjar áttu þar feykilega mikinn skála i miðri höllinni. Voru peir par eimia voldugastir allra Evrópupjóða; rar par nálega allt hugsanlegt að sjá: hljóðí'ærasöfn, vísinda-áliöld hverskonar, postulínssöfn, steypusðfn, vefnaðarsöfn, leikfangasöfn, gullsmiðasöfn, landa-og náttúrnmyndir, menjagripir, furðusmíðar, vopn og húsbúnaður úr riddaraborgum, o. s. frv. Likt og i norska skálanum sýndist einn vegg-urinn fjalL: Alpaíjöllin dimmblá blöstu par við með liinum alkunnu tindum og skriðjöklum, Var auðséð, aö sjálfur ferðakeisarinn liafði142

sett sitt metnaðarmark á pá sýningu. Eng-lenaingar virtust ekki sýna par eins auðuga og fjölbreytta yfirburði eins og í stórsmíðum og fabrikuiðnaði peim, sem annarstaðar var meir til sýnis. En öllum fannst mikið ura iðnaðar- og gripasýningu Vesturheimsmanna, enda er par Jieil heimsálfa að sýna listir sínar og afurðir. Ameríkuraenn eru og taldir fremstu verldægnismenn í heimi. Sleppi jeg alveg hér að greina eitt frá öðru, slíkt er ekki nema til málalengingar, sízt ef engar myndir fylgja. — Með allri austurhlið binnar voldugu iðnaðar-hallar, sem suýr að vatninu, eru veitingaskál-ar, og sat fjölmennið mest úti fyrir á stóluni við smáborð, en grúi af pjónustufólki gekk uui beina. Viða annarstaðar voru og veitingar, og allt mátti par kaupa víðsvegar, sem hress-ing var í eða næring; 150 inat- og vínsölu-staðir var mér sagt að verið hefðu alls á sýn-ingunni. Glys og glingur og hverskonar fárrán-legur varningur var par á boðstólum; líka hverskonar menjagripir, svo sem minnispening-ar, minnisbækur, minnisuppdrættir, minnis-sprotar og ininnis-dinglumdangl! Allstaðar var „Kolurabus" eða Sýningin mörkuð á, og ura hvað eina var sagt, að hver maður keypti pað og pað, og slíks væri bráðlífsómögulegt án að vera. Betlarar voru par engir, pá stótt brúkar Ameríka ekki, og miklu minna sezt par af naktri örbirgð, óláni og vesalraennsku en í Evrópu, par sem eyrad og ápján er jafn-gömul kongunum, og ómennskan er arfborin síðan daginn eptir

syndafallið. Erammi fyrir miðri stórhöllinni stóð bár og prýðilegur pall-ur á riði miklu. þar skiptust spila- og söng-meistarar um a5 skemmta alpýðunni, sem ým-ist sat að snæðingi langs með höllinni eða skemmti ser og sat eða reikaði á hinura fögru143

gangstettum nieð vatnsströndinni. Var hið inn-dælasta útsýni að sjá út á pet.ta blásvala og bjarta vatn, alsett hinum skrautlegu skipum og ótölulegu lystibátum. þar skammt norður með fjörunni, við einn enda meginsýningarinn-ar lá brynskip ákaflega mikið. Höfðu meun hlaðið pað upp úr botni úr grjóti, en lagað fyrir ofan sjó sem væri vígbúið herskip og sett pað allt fallbyssum. Kostaði pað leik-fang 100 pús. dollara. En skammt par frá lá Norðmanna Yíkingurinn. Yar hann að visu lágur i lopti að sjá, en pó allra augna-yndi, og var niiklu meir um hann og hans komu talað en Edisons furðuverk, ekki að tala um galeiður Spánverja, sem fáir litu á. ‡>ótti lítilmannlegt, að pær voi-u hafðar í dragbandi vestur yfir hafið.

Borð lå å sax drekans, og ekki auðvelt að ganga út á hann. En par póttist jeg eiga heiraa og mér allt sjálfboðið sem niðja Leifs heppna, og stökk jeg óðara nm borð og mælti til landa míns, er með mer var, að nú skyldum við trúlega ryðja drekann! En viðurtakan varð lítil, enda var ekki allskæð atlagan. Var par ,.kokkurinn" einn til varnar og buðum við hon-ura pegar grið og heilsuðuin með handabandi. Sýndi baun okkur alla skeiðina stafna milli. Drekinn var rüm 70 fet á lengd, en örmjór, opin um miðju og par tjaldað yfir; stafnar h4ir. Heldur var par óristlegt, og sæpefur stækur. Aðalprýðin voru skildir, sem klæddu borðin langt upp fyrir hástokka, og pó einkum höfuð-ið og sporðurinn, hvorttveggja al-gyllt. Er engin furða pótt fornskáldunura væri títt að kveða um slik skip og peirra ferðalag, og víst hefir pað verið svipmikil sjón að sjá 100 dreka leggja til hafnar eða lil atlögu í einu. Jeg minntist vísu J>jóðölfs skálds:144

„Skoið sák frara at iiæðe, fagrt sprund, í á hrundit; kenndu, hvar liggr fyr lande löng súð dreka ens prúða! Orms glóa föx und farme frán pví at ýtfc vas háuum (báru búner svírar brunnit goll) af blunne."

Lesnndinn skilur, að pað er frmndsemi vor yið Víkinginn, som veldur pessu gönu.skeiði frá sýningunni aptur í forusögurnar. Nú mun jeg litið eitt minnast á aðrar hinar helztu 'sýningarhallir. Fyrst skal pá fræga telja; lista- eða málverkahöllina. Hún stcndnr á nesi einu norðanvert við innri löginn, og er einhver fegursta byggingin, grisk-jónisk í „stíl", sett fagursköfuum skrautsülum allt umhverfis, Jiessari miklu höll er líka skipt að innan millí hinna helztu menntapjóða, sera Evrópu byggja og Bandaríkin. Fyrir innan aðaldyrn-ar er ákaflega mikill forsalur, alsettur líkn-eskjum og pesskonar myndasmiði, en pá geng-ur raaður á röðina til að sjá málverkiri. Kom jeg p.sðan út í hvert sinn steinuppgefinn og mcð svima yfir höfðinu. Er par svo margt, seni hrifur og vekur aðdáun, að pað var eitt raeir en nóg að skoða i heilan mánuð. Sájeg par listaverk forn og ný, frumsmíðuð eða ept-irstœld. púsundum saman. Yar pað hinn mesti dýrjndis-auður, pótt enn hærri furðuverk ípróttanna væru kyr heima í binura fornu listalöndum Evrópu: Ítalíu, |>ýzkalandi, Nið-urlöndum og Frakklandi. liússar áttu par stóra sali fulla hrikalegra máíverka, og pótt íprótt peirra pyki ekki fræg eða fin, brá, mér pó við og fannst mikið ura. Frakkar áttu par pg féykilega mikla sýning. ]par sat hinn franski visindaniaður Renan, og varð raörgum145

starsýnt á, pví öllum sýndist ijldungurinn lif-andi. ‡>að er hið frægasta raálverk. þar voru mjög skarpar myndir af köfuðskáldunum norsku, B. Björnson og Ibsen. En — til hvers er að telja upp og nefna myndir? Jeg hafði hugsað mér að reyna til að semja litla sérstaka rit-gjörð uni myndasýninguna frá Norðurlöndum, en úr pvi gåt ekki orðið, sakir tímaleysisins. Ó, pann auð og yndi, sem listin skapar! Ó, pá örbirgð einnar pjóðar, ef hún engin mál-verk á eða listamyndir! Listirnareruskærasti spegill pjóðanna, hvað menning peirra snertir, andlega atgjörfi og skapseinkunnir. Listirnar og listaverkin eru aldini hins proskaða pjóð-lífs og menningar. ]pá er pjóðin fyrst úr hin-um ytri náttúrufjötrum komin; pá fyrst er hún tekin að njóta lífsins og finna sælu tilverunn-ar, iiennar samhljóðan og alfegurð; og pá fyrst fer hún að skilja sjálí'a sig, sínar gáfur og takmarkanir, sínar hugsjónir og kelztu fyrirmyndir. En opt kemur eins og hviid eða apturför eptir tímabil sérlegra lista í sögu pjóðanna. Hið skapandi listalíf hefir og optast komið á eptir stórtíðinda-stríð og bar-áttu (sem hjá Forn-Grikkjum), sem fyrst hefir vakið hina helgustu krapta: hugsjónalífið ; ell-egar innan um slík umbrot og hreyfingar (sem hjá Itölum og Hollendingum). J>að má pó hugga oss Islendinga, að vér eigum pað, sem gjörir pjóðirnar eins eða fremur ágætar, og pað eru bókmenntir og skáldskapur. Skáldskapurinn er pó og verður faðir og móð-ír allra lista og allrar

naenningar. Allt er kalt, snautt og dautt, sem ekki lieyrir Orfeus strengi.

jsá er að minnast á kvennahöllina hina fögru og frægu. Kvennaskálar og kvenna-dyngjur eru einnig neindar í sögum annara

10146

pjóða, on optast sem ófrjálsleg og hversdags-li'g hús. Kvonnahallir eru líka nefndar, dýrð-legar skemmur eða „búr", skreyttar gnlli og purpura. En til hvers voru pær hallir? Til að geyma konur í sem dýrgripi og leikfang karlmanna, sem hjákonur og ambáttir. Og lítið lengra cr pjóðmenningin koniin enn allt vestur að Atlanzbafi. En hér á heimssýning-unni í Chicago sáu menn i fyrsta sinn í sögu vors kvns skínandi Freyju-Fensali, konungloga listahöll, sem engir höfðu reist og engir áttu yfir að segja nema konur einar. Hvergi birtast betur yfirburðir hins nýja h.eiras. Með engu sýna Bandarikjamenn betur fram á ný-byrjaða gullöld mannkynsins og pess frjálsa, máttuga anda en her í kvennahöllinni — ekki svo injög með dýrgripum og hannyrða-skrúða peim, sem par var til sýnis, og ekki heldur raeð listaverkura kvennpjóðarinnar: margt, og meiri lilutinn par inni, var aðtínt og sent frá liirðura og ríkisfólki ótal pjóða, par sera rett-indin og sjålfstæöi kvenna er enn skainmt á veg komið. En her, eins og í allri sýningunni, er pað hugsjónin íklædd Ijómandi mynd, sem er pýðingarniest; í hxigsjórmnum felast afleið-ingarnar, einkum pó pegar listin hefir gefið peim sitt gerfi, kennt pær 'eins og í dæmisögu. Jeg gekk aldrei fram hjá kvennahöllinni án pess að koma par inn, og er pó sannast bezt að segja, að par var jeg blindur lesari, sem varla pekkti duggarasokk frá silkihosu! Skal jeg og ekki fimbulfamba lengi um inuihald pessa kvennabúrs. I miðri höllinni var hvelfd-ur skáli, forkunnar-fagur, alskipaður lista-verkum ípróttakvenna af ýmsum löndum, en salir á loptunum uppi og í lcring fullir af skarti og kvennlegu dýrindi, djásnum, pelli og purpura, brúðarklæðum, kniplingum, orma-147

vef, perluböndum, gersemum, ábreiðum, glyti, isaum, krosssaum, gullsaum (guðvef), ílúri, llaueli og fiðrildasilki; ennfremur: barnaklæðn-aður allskonar, reifar og rykkilín, ástahnútar og tilhugalífs-tildur. A tvennt sérstakt verð jeg að minnast: málverk Victoríu drottningar, og gripasafnið írá voru landi, Islandi. Yictoría sýnir par 2 hunda, tvær myndir af' skozku bálöndunum, og einn flindúa Fyrir hverja af 4 myndunum áleit jeg nœsta nóg að gefa cina sjóvetlinga, en íyrir Hindúanu hálfu minna. En fjarri sé mér að niðra liennar keisaralegu bátign fyrir pað, pví hún hefir auðsjáanlega klínt pessu saman að gamni sínu, en hefir ærið nóg annað að stunda. Islenzku munina sýndi frú Higríður Magnússon frá Cambridge, og voru æði-fátæklegir; var það ýmis-legur vefnaður, og ekki fyrirtaks-vandaður, prjónuð föt, spjarir úr gamla kvennbúningnum, ásamt fáeinum beltum, o. s. frv. Ekki sá jeg þar nýja skautið né nokkuð af nýjum band-brögðum. þetta var öll hluttaka íslands i heimssýningunni, og kom frá konu á Englandi!

Frá lista- og kvenna- höllunum blasir við eyjan og lögurinn hinn stœrri. Eyjan er all-stór og liggur brú yfir á hana. Er hún öll skógi vaxin og í eyði; var gestunum ætlað að átta sig þar og draga andann i slcauti óbreyttr-ar náttúru eptir allt uppnám mannlífsins par umhverfis. jpaðan má bezt liorfa á bátana, sem voru á ferð og íiugi innan um sýninguna. Voru þeir tvennskonar: Feneyjabátar (G-on-dólar), stafnliáir, mjóir og rennilegir; tveir menn róa peim og standa báðir, annar aptur í stafni, en hinn íram í. Jpessir róðrarsveinar (Grondolier) voru og sjálíir frá Ítalíu; peir voru háváðamenn og sungu allvel. Frú Sharpe kallaði á einn peirra, gaf honum skilding og148

bað hann kveða. Hann gjörði pað ósviksani-lega. Hún tilaði ítölsku, og spurði hann, hvernig honum líkaði lífið i Chicago. Hann lét dauíicga yfir pvi, sagöi að hér væri fólk líkara draugum og apturgöngum en manneskj-uiii, og hefði ekki eyra fyrir song fremur en asnar og naut. Og í pri söng hann dillandi „barkarólu" um ástalífið í Feneyjum hinum íógru. Maðurinn var auðsjáanlega almúgamað-ur, en vel vaxinn og hvatíegur. Aðrir bátar cru hinir innlendu, og ganga fyrir ravafli, hægt og fljótt sem vill. Inni undir bökkum álanna brunnu raveldalampar, hver við annan, auk poirra í gosbrunnunum, sem jeg áðan nefndi, og slá peir eins og töfrabirtu yfir vatnið. A laugardagskvöldunum var öll sýn-ingin venju fremur uppljómuð. ‡>á var t. d. stjðrnarbyggingin racð háa gullhvolfið að sjá eins og logandi víravirki upp í báa lopt. Fyrst pverbönd af ravljósum, hvert yfir öðru, svo ljósaraðir práðbeint upp eptir hinuin átta hvítu langröndum, sem eru á hvolfturninum, og loks skein ljósakrans

efst, sem myndaði eins og glóandi stjörnukórónu í kollinum.

Nú skulum við gægjast inn í næstu stór-hölliua suður eða útsuður af kvennahöllinni. J>að er aldingarðurinn Eden — eða pví næst: lystigarðahöllin íneð pálmahyelfingunni. f>ar voru með ærnuni kostnaði samandregin hin dýrustu skrautblómstur jarðarinnar og hvað eina, scm náttúran og listin geta framleitt. Aptur par skorti inig tíma og enn meir pekk-ingu. Uti við, allt umhverfis höllina, eru ljóm-» andi lystirunnar með risavöxnum burknum og breiðum pálmalaufura, sera eins og tjöld hlífa fyrir sólunni, Hvclfingin (úr gleri) er nál. 200 í'et á hæð og vídd. J>ar undii- cr keilumyndað feil alskreytt allskonar jurtaprýöi. Upp áus

fellið má ganga, og sýnist pá hvelfingin vera himininn, en undir manni sézt fólkið vera að ganga inn í fellið og út úr pvi. Eru göng í gegnurn pað og innan í pvi hellir mikill með krókum og ranghölum; er par allt lýst með raveldi, og i miðju er hvolf mikið, og sem glitrandi gimsteinadýrð allir klettarnir i kring. jpar er svalt mjög eptir sólarbrunann úti. Allur pessi hellir er eptirmynd Krystalshell-isins fræga i Dakota. — Enn kemur (par nærri) afar-mikil og merkileg höll. það er ferju- og vagnaskálinn (Transportation Building) með gullportið fagra, hið mesta Yölundarsmiði. jaar inni er alsett af enda og á af vögnum og kerrum, ýmist sýnishorn eða í heilu liki, gullnir konungavagnar og vinnukerrur; gufu-vagnar, hinir elztu og nýjustu og par í milli. |>ar sá jeg enskan skrautvagn við hliðPullmans vagnanna nýju, og ber einnig par Amerika œgishjálm yfir Englandi. |>ar eru og saman komin sýnishoru af skipum, ferjum og üeytum, frá eintrjáningum í heilu líki og húðkeypum upp til hinna nýjustu brynskipa. Er pað hið mcrkilogasta sýningarsafn, er ápreifanlega sýnir hinn seinfarna gang framíaranna í stríði raannsins við hinn voðalega Ægi. Hvað eru sigurvinningarnar, svo nefndu, með sverðum og svikum, lijá sigurvinningum íriðarins starfa mannsandans? pær eru líka dýru verði keypt-ar, en par er ágóðinn meiri, sýnni, fegurri. Jþað var fögur og frjálsleg hugsun hjáCliicagó-snillingunum, að skreyta svo glæsilega inngangs-port pessarar hallar, pótt mörgum pœtti minna til hennar koma cn sumra annara. Jeg tel hana næsta hinum fvrstu. Út frá einu horni pessarar hallar höfðu menn með ínerkilegu hugviti grafið göng nokkur og bar mann pá að mosayaxinni girðingu, og er par var gengið150

í gegnum, blðstu við öræfi og fjöll: öll Alpa-fjöllin! Sá enginn annað í iyrstu en allt væri náttúrlegt og niaður hefði verið heillaður pangað, svo var náttúran, par sem maður gekk, nákvæmlega eptirmynduð og skeytt við fjalla-málverkið. Sýndust sum fjöllin heiðblá eða dökk, afarhá og hrikaleg. — Akuryrkju-höllin er og afarmikil og mcrkileg sýning, en henni er bezt fyrir aðra eu rnig að lýsa. Sama er að segja um hina risavöxnu maskínuhöll par hjá. Hún á að standa eptirleíðis og vorða brautarskáli. Hún kostaði hátt á 5. mill. kr. par var inni sú ógn af stórsmíði úr stáli og járni, að mig svimaði, mátti pó færa hvert bákn úr stað með lítilli sveif, svo að hver heljar-vél rann fram og aptur, enda sauð par undir gufuaflið, og allt stóð á járnbrautum. Mátti stauda á pöllum og sjá yfir ósköpin. Jeg sá par eina afskaplega vél, som orgaði hátt og mér sýndist lifandi. Jeg varð skelk-aður, hljóp út, og kom par aldrei síðan. Heit-strengdi jeg pá að verða aldroi velasmiður! J>á kemur ravkraptahöllin, og nú kastar tólf-unum! Sjálf höllin sýndist dvergasmíði, auk holdur pað sem sýnt var. J>ar var salur mikill og bálkur eins og búðarborð eptir hon-um endilöngum. þar voru til skoðunar fono-grafar Edisons, svo tugum skipti. Sjálfan hann sá jeg ekki. Ekki var alpýðu hleypt par inn. En vinkoua mín, frú Sharpe, mæ.lti svo skörulega fram með mér við forsprakka fonografanna, að hann bauð okkur inn fyrir og sýtidi okkur öll gorsemin. Fonografinn er ofur-lítill kassi eða skrín lokað; ganga úr pvi tveir lindar, og styngur m'aður enda peirra sinum í bvort eyra. Fer pá að tala eða kveða eða syngja eða tóua eða spila í skríninu, en pó beyrist manni bljððið fremur koma utan að,J>ekkir enginn pað frá skýrura og réttura rnál-rómi, eða, réttara að segja: málrómi pess, sera áður hefir talað inn í skrínið eða „músicerað". Tvö skrínin eða prjú kváðu afkáralega lilægi-legar vísur í karla- eða kerlingarómi. Onnur hnakkrifust um einhvern hégóraa. þriðju sungu háleitlega um herrans stórraerki. í einum var barni vaggað og grýlukvæði sungið um leið. Aldrei hefi jeg skeramt mér betur en pá stuud. Ura tilbúning íonografans vísa jeg til blaða og böka, og sömuleiöis hvað útlistun snertir ann-ara ravkrapta furðuverka, svo og um ljós-mynda framfarirnar nýju, að sýna með peim liti og hreyfingar eða allan virkilegleikann — nema lífið og hljóðið, og — hljóðið bætir fonografinn! En pótt fcMiografinn sé kenndur við Edison, eiga Amerikumeun tugura saman meistara, sem stappa houum nærri að hugviti og pekkingu; er náttúru-, krapta- og efna-fræðin svo að segja hverju barni kennd par í lancli, og par hjá svo raikil verklægni og hand-lag, sem stórum pykir taka fram pví, sem

almennt gjörist austan liafs. Aptur læra menn par almennt fá eða engin tungumál og venju-lega miklu minna af sögu og landafræði — nema um Ameriku sjálfa. Fáar eða engar pjóðir eiga jafnmikla skörunga og siðbótamenn og — konur sem peir, enda fáar pjóðir fleiri fanta og vandræðamenn. í Ameríku er fiest í stórum stíl. Enn á jeg eptir að nefna fá-einar hallir, sem jeg pó aðeins sá í svip. Ein peirra er málnemabúsið; par blasa við gull-Grettistökin og grásilfurhrúgurnar, og ekki skildi jeg í, hvað pjófarnir voru að hugsa, bafi peim verið sjálfrátt, að fá ser ekki einn fall-egan mola! |>ar inni má sjá bin fimbul-miklu niálmgöng í námunuiu, og par er hvolfhús allt úr skínandi eirmálmi með björtum látúnssúlumög gulinum SVölum og sillura. já er eptif-mynd klaustursins La Rabida, sem kemit er við sögu Kolumbus. það er byggt á nesi einu við vatnið og er mjög miðaldalegt. ‡>ar inni var allt pað til sýnis, er skýrir sögu hins fræga farmanns og hans mikla landafund. ‡>ar var sýnd Flateyjarbókar-eptirmyndin, og þótti, sem er, hinn dýrasti pjóðgripur, og fleiii sýn-ishorn af ísl. sögum sáust par. — Norður af iðnaðarhöllinni miklu er alrikishöllin (Govern-ment Building) og er all-stórmannleg, með blárri geysimikilli hvolfhúfu. J>ar voru sýndir pjóðgripir og sögumenjar hins mikla lýðveldis. |>ar er sverðið Washingtonsnautur, og pykir heilagt; par er stafsproti Franklins (en stand-mynd hans er við dyr ravhallarinnar); par er og stjórnarskrá ríkisins hins fyrsta (Declaration of Independence), er ríkiu sögðu sig ür lögum við England 4. júlí 1776. far er og störkost-leg sýning pess, er norðurfarinn Greely var að berjast í Helheimi: tötralegar búðir innan um ís og ógnir, svo hver maður fær hroll i sig, sem á pað horfir. Enn er par bütur af risatré írá Kalifornin; 10,000 dollara kostaði að flytja pangað kubbinn, svo riðamikill og digur er hann Ætla menn tréð allt hafi verið um 400 feta liått og hafi sprottið áður en Orkin var byggð. Enn má nefna búgarðs-bygginguna; er par sýndur allur búskapur Ameríku i peim efnum, í undra-stórum og ijöl-breyttum stíl. — Af ríkjabyggingum sjálfs landsins vil jeg nefna hina fögru og dýru höll rikisins Ulinois, sem Chicago stendur i. ]?ar inni er maður allt i einu beillaður inn i bamra: liggur einstigi í miðjum skálanum gegn-um klett og klungur, kemur pá tjörn með tæru vatni og gullfiskar og silungar i; lækur rennur í tjörnina, og steypist áður íram af153

gnýpu. |>ar frá er einstigi upp að gang.t, og blasir pá við manni búgarður á grænni íiöt og sýnist vera kjörinn sælustaður, svo bregður nianni i brún eptir braun og klungur náttúr-unnar. Nei, ekki er pað pó bær — hvað er pað? f>að er málverk! ‡>að er dúkurinn frægi, saumaður og ofinn úr eintómuru stráuiu. Er pað allra manna mál, að slík hagvirki á tjaldi hafi aldrei fyr unnin verið. Er svo skipt ura liti á stráunum og öllu svo meistara-lega fyrirkomið, að hvað eina á búgarðsmynd-inni, blekkir svo mannsaugað, að allri furðu gegnir, nálega sem Rafael hefði málað pað Og petta tjald unnu konur í Illinois! — í fiskisýninparhöllinni var eitt bið stórkostlegasta Aqvarium, en svo heita fiskipollar, luktir glerhurðuro, par sem sjä má í gegnum a'ls-konar lil'andi lagardýr, læti peirra og liti. Er pað ótrúlega mikil og margbreytt skemmtun. Yar pessi sýning enn stórkostlegri en hin sam-kynja i Krystalshöllinni i Lundúnura. Sýnt var og laxaklak og hvað eina, er að fiskirækt og veiðiskap lýtur. — Loks er að minnast á auka-sýninguna í Midway Pleasance, vestur frá aðal-sýningunni. !Sú sýning var mest ætluð alpýðu og til auka-hressingar; voru par ótal smáskálar hinna niiður siðuðu pjóða, einkum Tyrkja, Araba, Egypta, Hindúa og annara Austur-pjóða; par voru og ýmsir villipjóða-garamar (Wigwams); par åttu og Evrópumenn glysbúðir, drykkjustofur og veitingahús. J>ar var raárisk höll með hinum alkunna meistara-hagleik, hugvitsrósura og letta kniplinga-stil, og par var „strætið í Kairó", sem allir vildu sjá; mátti par ríða úlföldum og ösnum, skoða hinar fáránlegu vörubúðir Austurheimsmanna, skrípaleikbús peirra, o. m. ö.

Hér yerð jeg að brjóta í blað og låta154

atvik ráða, enda er hvorttveggja, að pappír skortir í lengri bok, hér í bænum, enda mun mörgum pykja nóg komið. Hið bezta, sem birzt hefir um sýningu pessa á íslenzku, er fyrirlestur sá, sem stendur í „Lögbergi" frá í suraar er leið, i tbl. 64 — 67, eptir stúd. Runólf Marteinsson. Yil jeg vísa til hans peim sem betur vilja fræðast um hið einstaka.VlCrSLULJÓD Heiinssýiiiiigarinnar,

eptir Miss Monroe.

(Upphaf og niðurlag).

„Ó, Kolumbia, krýnd um signdar brár, Kransliljum pinna rjóðu blómsturvanga! Sjá, pessum tíma lúta öll pín ár, Og allur heimur býst í mót pér ganga Öll jörðin rís víð helgan hljóm og glaura, Og hrekkur upp við ríkan

unaðsdraum; Og allar heimsins eldri systur pínar, Goðbornar stíga úr stólum tignar sinnar Að heyra söngva sæmdar pinnar, Og færa klökkvar fórnir sínar!

Spánn, goðura likur, girtur frægð oghreysti, Framgengur fyrst með orm í auga, Riddarinn forni rauðra bauga: Hneig fána peim, er fyrstur pér hann reisti

Og Brittanía' hin mikla jöfraraóðir, Br raeginhöfin stiklar björtum fótum, Og hægri mundu myndar göfgar pjóðir, Hún blessar pig frá heitum bjartarótura, Hún krýoir pig, Húii kyssir pig, Hún pekkir síg í per, Og takmark ser á tíraans yztu mótum!Í5Ö

Ög FranZ; sem fyr pér lagði veikri lið, Með list og fegurð auðgar nú þitt svið, Snarfarinn Eranz, sem fyrst með per Að frelsisguðsins ljósi sneri sér, Og kvaddi myrkra niið í

Gunnfánar gylla strönd Um gjörvöll heimsins lönd, Og bjartir liúnar lýsa lagarröndt

Sjá Norðinenn reyna röng Yið ramman veðra-söng, J>eir rata enn á Vínlandsheiminn góða!

Og Rússland, móðir frosts- og funa pjóða, Er með í för, og prúðugt pýzkaland

Sinn punga slíðrar brand, Og hörpu slær við pína sigursöngva!

En Ítalía með sinn ægisskjöld

Og afreksverkin púsundföld, Hún lýtur p&r, sem ánauð polir enga!

Og Austurheimur, grár og goðuin kunnur, Sem niundi mannsins skapan: Frá Jórsölum til Japan Hinn forni pálmi Með friðarsálmi |>ér heilsai-, dis! inn ungi undra-runnur!"

(‡>á fylgir miðkafli ljóðanna, og er fyrst um Kolumbus og baráttu hans. Bent til Isabellu hinnar fögru, er úrskurðinn gaf og barg mál-inu. Lýsing hinnar ófundnu Koluiubíu. Strið Kolumbus (o: mannkynsins) að finna lausnar-landið. J>að rís sóluroðið fyrir stafni. Gryðjan byllir hinn hvíta mann og býður honum blíðu og frelsi, en frumbyggjar hins mikla lands gjOra samblástur; náttúruöfl og Indíánar her-157

væðast, on guðir og gyðjur veita komumönnum. J>á er lýst afrekum, atburðum og mönnum, — allt undir rós; bent á Washingtou, Lincoln, o. fl. Musteri frelsis og frægðar blasir við — í sýningunni. Og nú kemur niðurlagið):

„Til hæða lyfta háreist súlnagöng, Vor hjörtu vermir eldleg minnisglóð, Yér öndura að oss pinni sál i söng, J>ú sílifandi dána frægðarpjóð!

Heyr, Kolumbía, heyr pann háa óð:

]?eir heilsa' í ljóðum, ofar tíð og storð,

|>eir kalla, vekja, yngja afl og blóð,

Svo önd pín svellur, — pað er kimneskt orð j

£eir syngja' uni útsæ, ógnar-fimbul-köf:

Út skaltu, út, í tímans vetrar hret;

Foringi pjóða! fannhvít pendu tröf

Til frelsis týndum, líknar peim sem grét'

Jeg sé pig standa í stafni fegri en fyr, iig fælir engin víggirt strönd, pú hlær, * pó nótt og helja byrgi dagsins dyr, iú dís, pig allir hylla nær og fjær. Jmliðin ar per ófu skrúð og skraut Skreyttu pér bjartar brár Og blómstrum vöfðu bár, XJm brúðargöng Með svásum söng, Ómandi pér í eyra Ódauðlegt guðamál, Hátt yfir hróp og prjál Heimsins. sem vill ei heyra!

Armlegg sinu berar hinn eilífi guð, Hylzt eigi lengur af lögraálsins vendi, Leikur nú skyttan í vefarans h.endi.158

Berlega eldingin oíviðrið slær; Aflið úr guðs hendi maðurmn fær, Styrkinn sem stjörnunum heldur; Eilífum öflura hann veldur, Teraur pau, teymir pau: Finnur í myrkrinu dimmra hnatta hjólspor, Hendir hin logandi

sólspor, Nefnir nafni huliðs-heima, Sem himindjúpin geyma; Sér í hverjum dropa dreyma Lifandi mor, Leikandi vor Huldufólks komandi heiraa!

Og vonar-óður óraar Úr örvinglunar gröf, Ur óniynnis-döf, Hvíslar og hljómar: Lýsir grund, glóir sjár Með gyllini-ár! því sjá! J>jóðvaldur vaknar, Ur værð sinna vordrauma íláðvaldur raknar; Storm-alinn, draumfróSur stefnir hann fram, Grrípur sannleikans hönd, Sér of stríðbarin löud, Vopnin af vegöndum tekur, Voðann í launfylgsni rekur, Býður fram bók pá er fræðir, Brauðið, sem hungraða fæðir, Lífið, sem guðmóðinn glœðir: |>vergarðar brotna, Böl-lindir protna, Llknsömu dómarnir drottna!

Fyrir hans fjör-anda hníga Frostpokur komandi dags,

Ins dýra dags, Er jörðin skal stórfcgin stiga159

Stjörnudans unaðarhags; Skorturinn hættir að saralagast synd, ‡>ekkingin sciðir til sætta, Sverðin og skotbáknin hætta, Óskirnar seðjast og soga ekki vind: — Hærra og hærra hugurinn flygur, Djarfara, djarfara dáðrekkið stígur, Unz elskan vígir veröld, lopt og sjá, Og vitið polir auglit guðs að sjá!

Guðs englar heyrðu ei enn vorn hinnsta óð: Háleit og guðleg undursamleg ljóð Til byggðra sólar sala munu óma A meðan tímans liður elfan löng, Með vöxt og visnun, burð og bana, Og ber vort kyn til meiri sælu og sóina, Uns takmarkið ver lítum við oss ljóraa !

Kolumbía, pú komst, pú birtist fyrst Ur bafsins mistri, himinborin dís, Með sigurströnd og sæluvist; Og pjöðir heims pér puldu lof og pris! Dagroðinn lýsti pína björtu brá, En himinstjörnum stráð pín skykkja lá Um fœtur pína, földuð brimi og ís! Nú stendur sólin hátt of böfði per Og helgu ljósi slær til beggja síranda, Nú hræðumst vér ei hennar brennianda, J>ú ert, pú ert, og aldrei flýr ue fer!

Elskunnar dís, pitt bros er blessan lýðs, Jain blíða er bans, sem pekkir lög píns striðs, Og tár pín vekja falliim foldar ber!

J>ú vonardís, ó birt oss öll pín boð, Óg ver vor máttur, bjálp og hlífðarstoð Um bafið stóra, voðafeiknuni fyllt ! Fram, fram! pótt biglu sveigi verða-gnýr,13«

J>ú stendur sjálf við stýrið — enginn flýr. Senn ljómar ströndin sólu Drottins gyllt!

Fegurðar-gyðja, líf og lof og hrós

Og langir dagar falli þér í skaut;

Blessi pig blessuð sólin, mánans ljós

Og mildar stjörnur! Yald og tign og skraat!

Vor hjartans heit við fieyga fætur pér

Sem fagra pálma leggjum allir ver ;

Prani, frain á frelsisbraut!"

Malth. Jochumsson.